OPVSCVLA QVAE IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR HAEC SVNT.

Declamatio Philippi Beroaldi An orator sit philoso pho & Medico anteponendus.

Philippi Beroaldi libellus de optimo statu: & prícipe

Oratio prouerbiorum condita a Philippo Beroaldo. Qua doctrina remotior continetur.

Declamatio Philippi Beroaldi contra scortatorem & de ebrioso Aleatorem.

Philippi Beroaldi Heptalogos siue septem sapiẽtes.

¶ Ad Clarissimum Paulum Sidlouitium scholasticum Polonum Philippi Beroaldi Bononiensis Epistola.

Portium Catonem Tusculanum illum. qui optimus orator: optimus senator: optimus imperator est habitus: dicere solitum ferunt Mensam esse amicitiarum parentem: & quandam quasi conciliatriculam. At quanto illi honestius: Verius: speciosius. qui scolam amicorum seminarium: qui litteras beniuolẽtie glutinum dixere. Nimirum ille sunt uere diuturneq; amicitie: que parantur in gymnasiis litteratoriis. que ex studiorum similitudine proueniunt. Ex hoc fonte amici mihi sexcenti fluxerunt. Ex hoc amicorum columen & gemma Minus Roscius deriuatus. quo nil elegantius. qui cum seria & ioca ut dicitur. Qui eruditorum nobilissimus: nobilium eruditissimus. Qui omniũ horarum instar Pollionis Asinii dici meritissimo potest. Cuius amicitia iucundissima ut peculiariter glorior ita maxime delector. quam spero sicut nunc omnibus notissima est: Ita cognitam quoq; posteritati fore. Hic idem studiorum nexus quo nihil tenacius: te mihi Paule uir clarissime copulationibus necessitudinis arctioribus deuinxit. qui iam sexquiannum degis Bononie inter scholasticos transmontanos: ut nobilissimus: sic amabilissimus. qui non magis tui ordinis hominibus es gratus ob comitatem. q̃ nostratibus ob morum honestamenta. In te omnia sunt affatim congruentia claritudini familie. & que apud Polemonios uel ut a recentioribus corrigimur: apud Polonos non minus honorata q̃ clara iamdiu floruit. floretq;. Et ne proauos atauosq; in presentia percenseam: pater tuus. Cui Stanislao nomen. in maxima fuit: sicut par erat: apud regem polonorum existimatione: amplissimis honoribus gestis: fidei sinceritate probatus. uite peritia moratus. preconio bonitatis ornatus: Et cum consiliatores principum prudentia cum primis preditos esse oporteat. Fuit pater tuus dum uiueret apud Cardinalem polonum primi nominis consiliari

us:ostendens nihil prius in omni uita esse consilio.pluscq; sine doctrina prudentiam quam sine prudentia facere doctrinam. Quid dicam de numerosa fratrum tuorum cohorte, omnes aurici sunt. Et cum summus honor sit principi uel uni placuisse.ii.apud principes in gratia sunt & existimatione.Ex quibus Iacobus sacratissimo regi Albergo est perquã iucundus. Cui ob fidem, thesaurorum regiorum mandata custodia:que nisi integerrimo:probatissimoq; haud temere cõmicti soler.Petrus uero mense regie structor est & scindendorum obsoniorum scius artifex. Quod quidem ministerium in aula principali honorificum haud dubie est.idq; soli ingenuo & plane nobili iniungitur.Idem rebus bellicis prepollens nec in toga spernendus.propter quod apud regem intimus est.Et aulicis purpuratisq; fere omnibus uenerabilis;amabilisq;.Secundum hos Nicolai quoq; sunt uenti valde secundi.necnõn & huic adolescentulo aura principalis aspirat.Ceterum ut hi apud regem fauorabiles: sic apud illustrissimum regis fratrem Sigismundum Christophorus tecũ in sinu est.utercq; fouetur.utercq; diligitur.Nam Christophori prudentia singularis ac ingenium presens effecerunt ut dignitate Discophori Cracouiensis peculiariter insigniretur. Que apud uos est oppido q̃ hõnorata ,puincia. Tu uero mi Paule ob dexteritatem:ob eruditionem:ob bonitatem:meruisti ut eidem principi esses a secretis: Tu archigrãmateus: tu auricularius Illustrissimi principis nuncuparis. Cancellariũ uulgo nominitãt. His de rebus fit ut familia Sidlouitia tante fit auctoritatis existimationisq; apud Polonos. ut qui emergere illic atq; enitescere concupiscunt: hii ad Sidlouitios fratres confugiant: Vobisq; deprecatoribus potissimũ utantur. Venisti tu haud ita pridem in gymnasium nostrum ut latinos nos latialiter personantes audires: Vt dolatorio latinitatis:si ulla esset lingue asperitas leuigaretur. Quod adeo te delectat:detinet:pascitut non solum publicas scholas frequentes: Sed priuatim quoq; aliquid scitu dignum me docẽte continenter inaudias.Iamq; domus tua facta est officina

396202

& conciliabulum politioris litterature. Ex hoc quottidiano docendi: discendiq; cõmertio beniuolentia inter nos uberior adoleuit, hac aurem uellicante cõmonitus libellum hunc tibi Paule Vir clarissime nominatim dedicaui: ut monumẽtum sit mei erga te amoris sempiternum: ut absens i patria hec interuisens Philippum tuum subinde recorderis. Materia est opinor non indigna cognitu nec triuialiter protrita. Cuius uarietas multiiuga lectorem oblectare nec minus instituere possit. Et te presertim. Cui omnia qualiacũq; mea probari: un Sed iam perlege queso controuersiam tuum fratrum neq; illepidam neq; ineruditam Mox de optimo statu libellum prelecturus. Vale decus scholasticum, & dilige doctorem:

FINIS:

Anima quid ſit inter philoſo
phos non cõuenire car.v. A
Academicorum dogma.vi. A
Arterie vii: C.
Auſonii locus B
Alexander Magnus xliii. A
Antoninus pius B
Auguſtus pater patrie
Annone primus p̃fect⁹ xvi B
Annone cura Pompeio
glorioſa C
Antigoni mãſuetudo. xxii. A
Aedificaꝝ opus regiũ. xxiii. A
Auaricia in pri. odioſa xxv. B
Amici principum the
ſaurus xxvii A
Adulator xxix. A
Adulationum uene a A
Antinoi caſus xxxviii. A
Angina xxxix. B
Argãtonei longa uita xl. D
Animalium nonnullo
rum etas xlii. A
Aetas quot annorum B
Amycle ſilentio priere li: A
Aleatores germani lxv. A
Aeſopi mantice lxvii: A
Anime uaria conſide
ratio lxxxiii: B
Alexandri imperatoris di
ctum lxxxvi. B
B
Benignitatiſ exẽpla xviii. A
Bacchus qꝫ liber. lxvi. A
Bacchus qꝫ cum cor. lxxiii. A
Biantis ſententie. lxxxxi. A
C
Ciuitatis adminiſtrande
triplex ratio. x. A
Cõſtellatiões principũ xiii. A
Calumnia pingitur xix A
Clementie ex. xx. xxi. A
Clemẽtia principum dec⁹ A
Cyri liberalitas. xxv: A
Continẽtie ex in Alex. xxx. A
Cinium amor Regis pre
ſidium xxxiii. A
Chalcas uitẽ ſerens. xxxix. A
Charitatis gradus xliii. A
Catulli locus xlvii A
Cratetis concubitus aptus C
Cretici dies lxxix. A
Climaterici anni: B
Creſi hiſtoria: lxxx. A
Cognoſce te ipſum lxxxiii. A
Chilõis alie ſentẽtie. lxxxv. V
Cleoboli ſentẽtie lxxxviii. A
Conſul unde xciii. A
D
De deo uarie. car: y. D
Demoſthenis admiratio. ix. C
Democratie uitupatio. xi. A
Dardanarii. xvi. C
Demetrii ſuperbia: xvii. A
Delatorum mala. xix. A
Delirant ſenes. xl. A
Diſcipulorum exagitata
ingratitudo lvi: A
E
Eloquẽtie excellentia c.ix. A

396202

Ebrietatis mala. lxix. B
Ebrietatis remedium lxxi. A
Ephori qñ instituti. lxxxvi. A
F
Frumentarius canõn. xvi. A
Fiscus lyeni cõparatus. xxv. C
Fortitudo i principe. xxx. A
Fortune uarie ex. xlv. A
Furie quare tres. xciii. B
G
Gorgie honor habi
tus c. ix. D
Gloria quibus queratur
artibus. xvii. A
H
Horatii locus. xii. B
Hadriani factum egre
gium. xxxi. B
Homo bulla. xxxvi. A
Hominis infirmitas. B
Herculi qđ sciphus. lxvi. B
I
Iuuenalis locus. vii. D
Ius licentius officium. xviii. A
Iuliani laus. xxi. B
Iustitia in principe. xxvi. A
Ieuenalis locus. xxxi. A
Ira ꝓcul a principe. A
Imperare bene opus
difficile. xxxii. A
Inter os & offam. xxxviii.
Iubileus. liii. A
Ibis. lxiii. A
Ira breuis insania. xciii. A
Ire remedium. A
L
Logica triplex. vii. A
Leges nature. xxi. B
Litterarum bona. xxiii. A
Liberalitas in prin
cipe. xxiiii. A
Lactuca qđ in fine cene. xli. A
Lex uaria ut regio. xlvi. A
Lex plusq̃ fidera. xlvii A
Liberum arbitrium. xlix. A
M
Medicine uituperatio. vii. A
Morborum origo. B
Medicorum turba. E
Medici a Plinio ca
stigatur. viii. A
Medici animarum ne
gociatores. B
Medici ab urbe interdicti. B
Monarchie cõmendatio. xi. B
Monarchia. xii. B
Magnificentia in prin
cipe. xxii. B
Morborum spẽs uarie. xl. A
Modus in rebus. lxxx. B
Medicina cum mõ. lxxxvii. A
Modestia in uictu. B
Mali plures. xc. A
Mali imperiti A
Magice uanitates. xcii. A
Materia quid A
Meditatio totum. A
N
Neceſſitatis uires. lii. A
Nabatheotum mos. lxi. A

O
Optimatum ſtatus. xii. A
Obtrectatiõ quid. xviii. B
Oport unitatis uis. xci. B
P
Philoſophi opiatores. y. A
Primordia rerum. C
Protheus. yi. B
Philoſophi impii C
Philoſophi ex urbe eiecti. D
Philoſophus puo cõtẽtus. E
Popularis ſtatus. xii. A
principes nefaſuio-
lari. xiii. B
principum fata popula
rium ſtatus. C
principũ cognomina. xiiii. B
pater patrie
populo ſaturo nille
tius. xvi. A
principes eẽ lr̃atos. xxiii. B
pythagore ſimbola. xxvii. A
principũ uita ppli ex. xxxii. A
pñs tp̃s nõ dari. xxxvii. A
platonis uita. xli. B
primigenii an uiuacio
res xlii. A
puerperia quibus lu
ctuoſa. xlvii. B
Pythagoricum ſilentium. l. A
Peccata paria lxix. A
pietaci ſententie. xciii. A
R
Rex populorum paſtor. xy. B
Rex reipu. anima. C
Religio in principe. xxvii. B
Repentine mortes xxxix. A
Rana ſeriphia. li. A
S
Sublimium opiniones. yi. A
Stomachus p̃terſa. yii. D
Secta non ſine dogmate. C
Supplicationes. ix. B
Seueritas in pricipe qñ xxi. A
Seculum. xli. C
Silii locus. xlviii. A
Sicera. lxxiii. A
Septenarius nũer⁹. lxxviii. A
Sapientiũ. vii. noia. lxxix. A
Solõnis alie ſentẽtie. lxxxii. A
Senectutis uiaticũ. lxxxix. B
T
Terremotus cauſe. yi. B
Traianus optimus. xy. A
Talorum inuentor. lxiiii. B
Teſſera quid. lxy. A
Temulentie effectus. lxxiii. B
Tricõngius. lxxiiii. A
Thaletis gratiarum ac
tio lxxxix. A
V
Virgilii locus. xxy. A
Viuendi meta. xli. A
Virgi. & Cic. laudatio. lyii. A
Vinum uenenum. lxviii. A
Voluptas ex guſtu qua-
lis. lxxiiii. A
Vades reus penitu-
dinis. lxxxviii B

FINIS.

Philippi Beroaldi Declamatio An Orator ſit Philoſopho & Medico anteponendus.

Agna:ac uenerabilis res eſt eloquentia Viri ornatiſſimi: Cuius bono nihil præſtabilius: Cuius beneficio ſit:ut tãto hoibus ipis pſtent eloquẽtes: quanto hoies cæteris animantibus antecellũt. hoc cũctis ſatis liquet:hoc præconio omniũ atq; conſenſu celebratiſſimũ:hoc noſtra quoq; oratione iãpridem edita teſtatũ eſt. Ateamen hodierno die Philippicas. M. Tullii ſiue Antonianas auſpicaturus exiſtimaui me facturũ operæ precium: ſi ritu ſcholaſtico paulũ rhetoricarer:Et declamatoria dictiõe præludere. Quod ut cõmodi9 fiat unam de ſchola priſcorũ declamatorũ controuerſiã pertractabo:Dabeq; operam ut condituræ noſtræ:concinnataq; edulia faciãt ad ſtomachum:ut quæ a me dicentur: ea & animos foueant:& aures pmulceant. Sed ut longas præfationes recidamus:rem ipſam ingrediemur. Quod dum fit:uos queſo diligenter ac libenter attendite.

Argumentum.

PAter qui tres liberos habebat: philoſophũ medicumtoratorem moriens teſtamẽto cũ hæredẽ fecit qui eſſet utiliſſim9 ciuitati. poſt mortẽ patris cõtendunt tres fratres:cui hæreditas paterna cedere debeat: primus philoſophus coram iu-

dicibus agit cauſam: a quo cū alia tum hæc dicuntur.

Declamatio.

Emiror Iudices cuipiã mortaliũ dubium uideri: cui ex tribus fratribus potius paterna
A bona ſint adiudicãda: Cũ philoſophia ſit regina cunctarum diſciplinarum: quam. M. Tullius in uetum deor: Plato uero donũ deorum tradiderunt. Quo bono: ut ipſius Platonis uerbis utar: nihil unquã maius mortalibus datum eſt a diis: nec unquam dabitur. Hæc eſt uitæ lex: uirtutũ indagatrix: uitior expultrix: lumen legum: magiſtra morũ: Rerum elementariarũ exploratrix: Cæli & mundi cõtemplatrix quin altitudinis ſtudio etiam cælo ipſo ſublimiora quæpiam ueſtigat. Et ut inquit platonicus Apuleius in extimo mũdi tergo degit. Hac internuncia homines deo cognati & proximi imo ut uerius loquar dii terreni efficiuntur. Quid per deos immortales excellentius ſacratiſſima illa philoſophia: quæ ſupra hanc caliginẽ: in qua uolutamur excedens: docet quid agatur in cælo? Meritoq; Seneca philoſophor ſinceriſſimus ſanctiſſimuſq; Cui utiq; credi conuenit. Natu
ræ rerũ gratias agit: cũ ſecretiora eius ingreſſus diſcit quæ uniuerſi materia ſit: quid ſit deus: totus in ſe intẽ
B derit: An ad nos aliquando reſpiciat: faciat quottidie aliquid. An ſemel fecerit: pars mundi ſit an mundus: An mundi aĩa: an poti9 opifex & factitator: liceat ne illi ex lege fatorũ aliquid derogare: An maieſtatis diminutio & erroris confeſſio ſit mutanda feciſſe. Ad

hæc nulla res magis diſcuſſerit caliginẽ illam nebulæ A
craſſiſſimam: quæ ut duo poetarũ clariſſimi prodide-
runt: obtutus mortalium hebetat: mente ſq; obducit
oppãſo ignorationis uelamento. Quid porrò utilius
illa altera philoſophiæ pte: quã ptim æthicen: partim B
moralem appellitãt. q̃ maxime ad hoies ſpectat: quæ
docet quid in terris agẽdũ ſit: & errores noſtros diſcu
tit. Quæ urbes peperit. Diſſipatos homines in ſocie
tatẽ uitæ cõuocauit. reſpu. bñ moratas inſtituit. Vn-
de nõ imerito ſectatores philoſophiæ ubiq; gentium
philoſophos nominitãt nomine. ſ. ſancto & religio- C
ſo quaſi ſolos ſapiẽtiæ ſtudioſos. Qui ante Pythago-
ram ſophi id ẽ ſapientes & habebãtur & nominabã
tur. Quid quod & philoſophus medicus ẽ. Cũ philo
ſophia ut inquit Arpinas orator ſit animarum medi- D
cina. Quod & Galenus quoq; teſtat. Cũ autem mor
bi pernitioſiores plureſq; ſint animi quã corporis: p-
ſtãtior haud dubie ẽ philoſeph9: qui grauiorib9 mor
bis medelas ac fométa ſalutariter apponit: qui deniq;
tãto eſt quã corporis medicus nobilior utiliorq;: quã
to animus corpoſ eſt p̃cioſior. Quin etiã philoſoph9
Oratorẽ. Vñ enĩ uis & ſylua dicẽdi niſi ex ſcholis phi
loſophoꝝ ducta eſt? Vñ riui eloquẽtiæ niſi ex fontib9
philoſophiæ deriuati? Huc adde quod dialectice. E
i. diſputatoria ſiue diſputatrix philoſophorum eſt:
quæ rhetoricæ prope germana eſt: In tantum ut Ze
no dialecticen manui in pugnũ compreſſæ. Retho-
ricẽ uero explicatæ ſimilẽ eẽ tradiderit. Quid per de-

os ĩmortales hac tripartita philosophia p̃stabilibus: quid utilius eẽ ac dici potest? Cuius una pars rerꝝ naturã scrutatur: altera cõponit animũ & mores: tertia structurã uerborũ exigit & argumentationes. Ipsum porro philosophiæ uocabulum quid aliud significat quã amorẽ studiũqꝫ sapiẽtiæ? quo quid meli9? Cuius
A germana est philocalia quæ amor pulchritudinis interp̃tatur: tãquã sine philosophia pulchritudo eẽ nõ possit. Cæterũ ut semel finiã. Philosophus hoc est sapiẽs omnia. Et ut ĩquit ille uno minor est Ioue: diues:
B liber. honorat9: pulcher: rex deniqꝫ regũ. In tãta apd priscos extimatiõe ac reuerẽtia habiti philosophi: ut Platoni sapiẽtiæ antistiti Diõysius tyrãnus uittatam nauem obuiã miserit: Ipse quadrigis albis egredientem in littore exceperit: ut Alexander magnus Aristotelis philosophorũ doctissimi patriã restituerit in honorẽ p̃ceptoris. Cui se non min9 deber̃ quã philippo parẽti profitebatur: ut Pythagorã crotoniatæ ac metapõtini pro deo colerent: & ex eius domo tẽplum facerẽt. Qui ĩ tanta fuit admiratiõe: ut qui p̃sentia illi9 frui meruissent: id p̃scriberent ad suos: tãquã magnũ quiddã ac præclarꝝ adepti forent qd̃ Pythagoram uidissent. Nũc quoqꝫ uos iudices reueriti nomen philosophi sacrosanctũ ac uenerabile: philosopho mihi bõa paterna ut par ẽ: adiudicate: & sentẽtia uestra decernite. Cũ uoluntas patris hoc uoluerit. Cũ sensus cõmunis hoc diiudicet: Cũ excellẽtia doctrinæ quã profiteor: hoc peculiariter deposcat. Dixi.

Audistis hactenus uiri clarissimi: quæ ex philosophi ꝑsona ĩ petitiõe hæreditatis paternæ dicta sunt. nunc quæso audite attẽtis animis & auribus: quæ secundo loco medicus egerit: Qui causæ suæ patrocinatus est patrocinio huiusce uel cõsimilis orationis.

Disceptatio est iudices ĩter nos nõ quæ ex nostris sit ars speciosissima: sed quæ ciuitati utilissima. Quærit quis ex nobis plus mortalibus prosit: Quis nescit medicum ad omnes totius ciuitatis ordines. Ad omnẽ sexum. Ad omnẽ ætatem pertinere? Cum summatibus infimatibus: uiris: fœminis: senibus: pueris ægrotare contingat. Cum omnes ex hoc utilitatẽ indiscriminatim petant: meritoq; dici potest medicum rẽ cõmunem terrarum esse. Et mehercle si uera dispicimus: si curiose cuncta perpendimus: sola medicina soloq; medico opus est omnibus. Medicina est quæ una cõtra fata depugnat: eaq; idẽtidẽ expugnat: quæ languẽtib9 uitam prorogat: quæ iam deploratos: iã defletos: iã in familia orci numeratos: luci auræq; uitali persæpe restituit: multiq; medicinæ opa reuixisse creduntur. Et ne fabulas percẽseam: quæ ab Aesculapio Hyppolitum & Tyndaridã ad uitam reuocatos ferũt. Nõne Asclepiades inter medicos famigerabilis argumentũ huiusce rei uel potentissimum est: qui homini iã conclamato depositoq; dũ effertur fatũ attulit. Cuius animam in corporis latibulis delitescentem euocauit: eumq; ab inferis postliminio prope funeratum domũ rettulit. Huc adde qđ huic arti tantum ho

A

B

noris tribuere maiores: ut diis inuentores suos assignauerint: cæloq; dicauerint: Apollinē: Aesculapiūq;
A quæ prodēdo: quem ob id Archiatrum quasi principē medicorum dixit Antiquitas: Et profecto medicina res est sacra. Et ut Salamonis sapientia. omnis medela a deo est. Ideo & saluberrime sapientissimus ille præcepit medicū honorādum esse propter necessitatem. Cū illum altissimus creauerit. Quod autem philosoph⁹ frater gloriat⁹ ē philosophos prisco sæculo honoratissimos extitisse apud reges: ne in hac quoq;
B pte illi utiq; cesserī: cū medicos accepimus prope cultos ad deos; uicē: Nāq; Hippocrates ille maxius medicos; ob depulsam arte medica pestilētiā ex illiri co s græciā ueniētē: honores illos meruit a græcis: quos herculi decreuerūt qua in re subit mētem illud Galeni ex libro theriaces: quēadmodum. s. iussit diuinus Hippocrates ignes fieri medicatos odoramentis & suaue olentibus unguētis pfusos. ut ita aer tabificus emacularet: fieretq; in atrahēdo inocētior sincerior q;. Quod i pestilētia factitādū Auicēna quoq; pcepit. Quid Ascrepiades idē inter medicos priscos (Hippocratē semp excipio) facile princeps: nōne uniuersum ꝓpe humanū genus circūegit in sese? non alio mō quā si e cælo emissus aduenisset: quinq; res maxime cōmuniū auxilios; ꝓfessus. Abstinētiā cibi uini
C frictionē corporis: ambulationē: gestationēq;: qui experitus a maxio regum Mithridate legatos illius ad se missos pollicitationesq; ingētes spreuit posthabu

itq; quieti litterarꝝ. Critobolus quoq; & Erasistratus habiti sunt in maxima apud reges maxīos existīatōe: cum alter Philippū Alexandri patrē: alter Anthiochū syriæ regē solerti curatione sanassent. Quid multa? cum sanitate nihil utilius sit mortalibus: qđ Galenus quoq; asserit ī libro hereseō. i. sectarū. Medicina āt cū sanitatē p̄stet liquido colligimus medicum & philosopho & oratore lōge utiliorē esse ciuitati. qđ si philosophia aī medicina dicitur: medicīa quoq; corporꝝ philosophia perhibet: cuius adiumēta infirmitas hoīum aduocat: & continuo ubi ægritudo inuasit solatia medici requirit: philosophis oratoribusq; posthabitis: in quibus nullæ suppetiæ salutares: nulla sunt adminicula languentium: Quibus p̄sto est medicus: & remediis præsentissimus opitulatur. proinde iurisconsulti medicos ꝓfessoribus studiorum liberalium merito anteponunt. cū hii salutē hominum agant: Illi studiorum curā. Quid nunc ego enumerē medicinæ ꝑtes quas oīs sacras ac salutares puto: Dieteticam quæ uictu: pharmaceuticā: quæ medicamentis: Chirurgicā: quæ manu curat: Ex quo fit ut qui medicinæ utilitatē non uidet: Is non ut lusciosus sed ut exoculatus nihil prorsus uideat. Quocirca iudices: si utilitati publicæ cōsulitis: si medicum in ciuitate utilissimū eē cognoscitis: mihi qui saluberrimam artium utilissimamque profiteor heræditatem paternam assignitate.

A

B

C

D

Dixi.

Audistis uiri spectatissimi. quæ philosophus: quæ

poſt philoſophum medicus dixerit in cauſa adipiſcẽ dæ paternæ hæreditatis: nunc ſedulo auſcultate: atq; animum aduertite: & ea qua ſoletis comitate perpẽdite: quid nouiſſimo loco dixerit orator. Erunt opinor hæc nec iniucunda relatu: nec ingrata auditu: nec indigna cognitu. ſic autem Oratorem cauſam ſuam egiſſe creditote.

Nunquã magis iudices ſenſi quãta ſit oratoriæ facultatis uis atq; excellentia: quã hodierno die: dum fratres audio non ex inſtrumento philoſophiæ: aut medicíæ: ſed ex Oratoria ſuppellectile inſtructos cauſam actitaſſe: Adeo ſua philo opho philoſophia: medico medicina nihíl opis in agenda cauſa præſtiterit: Quin muti pene cõticuiſſent niſi ad eloquentiæ noſtræ adminicula cõfugiſſent: ſine cuius nitore philoſophia ſordeſcit: medicina obſoleſcit: Diſciplinæ omnes incultæ rubiginãtur: adeo neceſſaria eſt atq; conducibilis omnibus oĩum ingenuarum doctrinarum pfeſſoribus eloquentia: Cuius utilitati maieſtatiq; nihil (abſit uerbo iuidia) eſt comparãdum. Et quia mihi primum cum fratre philoſopho agendum eſt. An ego philoſopham cum orator a? philoſophum cum oratore contendã? Parcius tecum agere cogor & mitius quia frater es: ſed tamẽ (qđ ĩter nos dictum ſit) iſta tua pclara philoſophia quã glorioſe iactas mi fra
A ter: & tãquã filiolã exoſcularis nequaquã tãti eſt: quãti eam uideri uis: nec tamĩ philoſophia ſtudium ſapientiæ eſt quã opinatio. Nã cum ſciẽtia certi ſit opina

tio incerti: ſcholæ philoſophoꝝ oĩum ac ſectæ dum philoſophantur haud dubie opinantur. Id. n. opinaẽ quiſq; qđ neſcit. Illi autem qui de rebus naturalibus & cæleſtib9 diſputant opinione educuntur: Cum ueritas demerſa ĩ ſecretariis naturæ deliteſcat. hinc philoſophos a ſcriptoribus luculentis opinatores: opinioſos: opinioſiſſimos dici nouimus. Vnde autem queſo niſi ex opinatione tot diſſidia: tot compugnationes philoſophorum emanarunt: tot ſectæ diſcordantes. Dicam. n. nõ obſtrigilandi cauſa: ſed quia ita res ſe habet. Pugnãt philoſophi inter ſe atq; diſſenti A
unt diſſidio nõ paruo magnis in rebus & ſeriis. Q uidã principium reꝝ eẽ autumant aquã: ut Thales mileſius. Alii ignem: ut Heraclitus cognomento ſcotinus. i. tenebricoſus. Q uidam aera: ut Anaximenes. B
Pythagoras uero: Empedocles: Epicarmus Aliique phyſici cõpluſculi quattuor elemẽta principium reꝝ eẽ poſuerunt. Plato Deum factitatorẽ mundi eẽ tradit. Ariſtoteles mundum ĩnatum eẽ autumat. Epicur9 Democritus: Leucippus ex atomis hoc eſt corpuſculis ĩſecabilibus mundum formatum eẽ contendunt. Præterea de deo: de aĩa: de finibus bonoꝝ: de meteoris: ĩter philoſophos non cõſtat: Q uidã deos ĩnumeros: quidã nullum eſſe crediderunt. Platonici unum quidẽ curãtem reꝝ. At Epicurei otioſum & inexercitũ: Stoici Deum extrinſecus figuli modo torquentẽ hãc mundi molem eſſe prodiderunt. Platonici intra mundum: ut gubernatoris exemplo ĩtra illud maneat C D

qđ regat. Sũt qui ſ fortunæ iã lapſibus oĩa ponant: & nullo credãt mũdũ rectore moueri: natura uoluente uices & lucis & anni. qđã curã deoꝝ intra ſidera cõti nẽt: Nõnulli diuinã ꝓuidentiã ad lunã uſq; deducũt: tãquã irridẽdum ſit ageſ curã reꝝ hũanaꝝ. illud quic quid ẽ ſũmũ: atq; ĩdicoꝝ ſit dei maieſtatẽ polli tã mul A tiplici ſordidoq; miniſterio: Quãta dii bõi de aĩa ĩter philoſophos pugna? Plato ait aĩam eſſe ſubſtantiam αὐτοκοινήτον. i. ſe mouentẽ. Xenocrates numeꝝ. Ari ſtoteles: entelechiã. Pythagoras & Philola9 & Ariſto xenus: harmoniã: Poſſidõius ideã: Hippocrates: ſpi ritũ tenuem ꝑ corpus oẽ diſpſum. Origenes adaman tius: ſubſtantiã ſenſibilẽ & mobilem: Hipparcus & zeno: ignẽ. Anaximenes: aera. Empedocles: ſuffuſũ cordi ſanguinẽ: Democritus: ex atomis cõflatã. Dice archus uero nullum eẽ aĩum: nullã aĩam: fruſtraq; & aĩalia & aĩantes appellari. Alii æternã. Alii mortalem aĩam diſſolubilẽq; eẽ cõtẽdũt. Eccleſiaſticoꝝ quoque ſup eadẽ re eſt diſſidiũ: Alii ab origine mundi factas ĩ cælo aĩas. Alii ex traduce ꝓpagari. Alii deũ quotidie aĩas opari tradũt. Q đ & xp̃ianũ dogma confirmat. Hæc & id gẽus alia: tã uaria tam diſſidentia cũ lego quo me uertã? quẽ ſeq̃r? cui credam? ſuccurrit illud Oratianũ: Bellua multoꝝ capitũ es: Nã quid ſeq̃t aut quẽ? Merito dixit Lactãtius: de aĩa ĩter philoſophos nõdũ cõuenit: nec unquã fortaſſe cõueniet: & a Lucre B tio decẽter & uere dictũ eſt. Ignoratur. n. quæ ſit natu ra aĩ. Eadem fere cõtẽtio eſt circa lines bonorum: cũ

alii in uoluptate ut Aristippus. Alii ī uirtute: ut Zeno. Alii ī primis naturæ. Quæ græci τὰ πρῶτα φύσεως. Augustinus & Varro primigenia uocant: ut Carnea des. Alii in indolētia: ut Hierōymus Rhodius sūmū bonū collocauerit: ꝑipatetici ex triplici genere bono rū: aī. ſ. & corpis atq; externis fœlicitatē metiunt: nec multo ſecus academici. uoluptatē cum honeſtate Dinomachus & Calipho copularūt. īdolentiā: q̄ græce ἀνάλγησία dī honeſtati Diodorus ſtoicus adiunxit: Quid dicā de rebus naturalibus quāta ſit īter meteorologos diſpilitas atq; diſſenſio. De cometis. De fulminib9. De arcu cæleſti. De niloticis incremētis non cōſtat: Quid multa? De motu terræ: & ut inquit poeta. Vnde tremor terris: & qua ui maria alta tumeſcāt: obiicib9 ruptis. Sūt philoſophi īter ſe diſcrepantiſſimi. Et in hac re uel ſola oppido quā mira incōſtantia eſt: Nāq; Anaxagoras ignē cām mot9 exiſtimat. Anaximenes terrā ipſam ſibi ipſi eē cām motus nec extrī ſecus īcurrere qđ illā īpellat: ſed intus ipſam illidi in ſe metipſam. Quidam motū aquæ īputauere ut Thales mileſius: Democritus uero motum fieri autumat: aliquando ſpiritu: aliquando aqua: aliquādo utroq;. Ariſtoteles. Albertus magnus: & omnis peripateticorū ſchola ſpiritum acuentos cauſam eſſe motus terræ alacriter affirmant: Cui ſententiæ Plinius nr̄ & Seneca ſubſcribūt. Ex hoc tam multiplici diſſidio ex tanta philoſophorū diſcordia haud dubie ſit ut incert9 ſim quib9 credā: quibus accedam. Cuius ſectæ me candi

A

B

datũ eẽ profitear: Quicquid elegero plurimos uideo improbaturos: quicquid probauero: plures negaturos. ut iter tot ambigua illud tantum Socraticũ mihi certũ uerumq; esse uideatur: Hoc scio q; nescio. Inde
A fit ut academicorũ ακαταλήψιαν. i. incõprehẽsibilitatẽ minime improbẽ: qui nulli rei assentiẽdũ: qui ob id
σκεπτικοι και απορρητικοι. idest consideratores & am
B bigentes dicuntur. Meritoq; Proteus psonã ueritatis sustinere creditur: quam obtinere nemo potest falsis imaginibus illudentem & cõprehẽsiõis nodos relaxãtem. Ad hæc adde q; philosophos irreligiosos putant: Eosq; terme arbitrari deos non esse. Dum meras rerũ causas & simplices rimantur. Ex hac opinor
C inconcinitate dissidiisq; sectarum factum fuit olim uetus senatus consultum. Quo philosophi ex urbe Roma pulsi sunt perinde ac inutiles atque infructuosi. Mox iterum Domitiãõ imperãte exacti ex urbe &
D Italia interdicti. Vt semel finiã: propositum fratris deliror inhiantis paterna bona. Cum philosophus si Platoni credimus: Cui utiq; in re philosophica credi cõuenit. minime sit philochrematos idest pecuniæ cupidus: immo contemptor diuitiarũ. Quo circa desiste frater moneo a petitione hereditaria: ne ab instituto sectæ tuæ deflexisse uidearis: & uitæ contrarius ire
E priori. Nihil enĩ habet philosophia pstantius quam q; modicis contẽta ampliores opes nõ desiderat. Vnde fit ut cõditores legũ philosophos professorum numero nõ habeãt: Quia hoc primum eos profiteri opor

teat mercenariã operã ſpernere. hæc ſatis ad philoſophum: qui nimis urgeri iá uidetur & commoueri uera caſtigatione cõmonitus. Tranſeamus deiceps ad medicum: quem ĩtelligo fiducia medicinæ ad hanc cauſam oppido quã fidenter deſcendiſſe: Cui⁹ ars haud A
quaquã philoſophiæ abſimilis ẽ. uidelicet uaria, incõſtans, interpollis: & non parũ ſæpe pernicioſa: quam ut inueſtibulo diſſertationis ſtatim repercutiã eleuẽq; Nonne inter medicos prope maior quam inter philoſophos pugna ẽ atq; cõtentio? Q ũ in diuerſas curandi uias ꝓceſſerũt. Hippocrati cauſa morbi originalis uidetur eſſe ĩ ſpiritu ſiue flatu: quem morborum B
omniũ patrem & auum appellat. Herophilo in húmidis omne uitium uiſum eſt. Eraſiſtrato ſi ſanguis in arterias hoc eſt uenas: quæ ſpiritui accommodatæ C
ſunt. Q uas recentiores medici pulſatiles nominant: tranſſunditur. Aſclepiadi uero placuit originem egritudinũ eſſe manãtia corpuſcula ꝑ inuiſibilia foramina ſubſiſtendo iter claudant & meatus obturẽt. Ad hæc cum ciborum cõcoctiõe maxime ſanitas cõſtet: Meritoq; ſtomachus paterfamilias & rex totius cor D
poris in homine dicatur: In hac quoq; parte diſcrepãtiſſimi ſunt. Eraſiſtratus enim cibos atteri in uẽtre cõtendit: Pliſtonicus putreſcere. Hippocrati placet per calorem cibos concoqui: Q uod Galenus: Auicenna: & medicorũ neotericorum ſcholæ confirmant. Aſclepiades uero nihil concoqui autumat: ſed crudã materiam ſicut aſſumpta eſt in corpus omne diduci

Huc adde quod alii medicinā dicūt eſſe rationalem: Alii in uſu tantum & experimentis eam poſuerūt: per inde ac uſus in curationibus ſicut in cæteris omnib⁹ artibus ſit magiſter efficaciſſimus: Vnde logici quidā quaſi rationales dicti: Quidam ab experimentis empirici ut Serapion & Apollonius & Heraclides'. Sunt & methodici a uia quadam quā ſequuntur nominati. Ob hoc dixit Auſonius in gryppo ternatio: Triplicem eſſe medicinā illo uerſu: Triplex quoq; forma medendi: quæ logos & methodos cuiq; experiētia nomen. Sunt & dogmatici quib⁹ ſunt ſua decreta ſeu placita ſine quibus nulla ſecta conſiſtere poteſt: hos maxīe probat Galenus: a quo Empirici improbātur: qui ait Herophilū & Philippum in primis Empirices ideſt experiētiæ ſectatores extitiſſe: Cum Hippocrates & Diocles Cariſtius Heraſiſtratus logicem hereſin. i. ratiōalem ſectā ſectati ſint: Methodices uero prīcipes fuerūt: Archigenes: & Themiſon. De quibus opinor ſenſit Satyrographus ſcribens. Aduocat Archigenem oneroſaq; pallia iactat: Item quot Themiſon egros autūno occiderit uno: Fuit & prodicus ſelymbriæ natus: quā inſtituit latralepticē. i. unctoriā medicinā. hīc ſnumeræ ſectæ fluxerūt: Dogmata infinita: ſentētiæ multiplices. hīc illæ circa ægros miſeræ cōcertatiōes: nullo idē cēſente ne uideatur aſſertio alterius. hīc illa īfelicis monumenti īſcriptio. turba medicoꝝ ſe periiſſe. Et Adrianus imperator: ut auctor eſt Dion moriēs dixit: Medicorū turba principem p

dit:cui concinit uersiculus ille apud Græcos uice pro uerbii celebrat9 πολλῶν ἰατρων ασοδοσ μαπολεσεν idest multorum medicorũ introitus me perdidit. Ne queo mihi temperare quominus pliniana illa ꝑcenseam ad hoc totũ negotium mire facientia: quibus luculentus ille scriptor i medicos perorans asserit nullam artem medicina incõstãtiorem fuisse: necdubium esse medicos oĩs scientiæ famam nouitate aliqua aucupantes aĩas nostras statim negociari: discunt periculis nostris: & experimenta ꝑ mortes agunt: medicoq; tantũ hominem occidisse summa impunitas est quinimmo trãsit in conuitiũ: & intemperantia culpatur: Quod si lex ulla extaret: quæ puniret inscitiam capitalem: oppido quã paucos uideres medicĩæ professores. prouerbiale illud sat notum: Titulo medicorũ remedia habent pyxides uenena. hinc ille lacon medico dicẽti nihil habes mali: ου γαρ σοιεφη ιατρω χρωμαι. Nõ enim inquit te medico utor: Et iterum cum medicus dixisset γερων γεγονασ idest senex factus es διο τι ἐιπεν ουκ εχρι σαμην ιατρω. i. Quoniam inquit non usus sum te medico. Atqui dicet quispiam. uidemus quottidie multos morbis grauissimis acutissimisq; implicitos auxilio medicorum cõualuisse. Quibus responderi breuiter possit illud Ausonii: Euasit fati ope non medici. Contra plures uideas occumbere quam sanescere: Quibus medici: qui habentur clarissimi medicorum nihil profuere. Præterea millia gẽtium olim fuerunt, & in præsentia sunt sine medicis

A

B

degentium: Nos uero aliena opera uiuimus. Alienis pedibus ambulamus: Alienis promiſſis credimus.
Quod niſi iã ad finem mea feſtinaret oſo: oſtendere
A poſſem quã multa ſunt nomiã retũ medicatarũ apud Galenum: Auicennã: alioſq; medicos celeberrimos mala intellecta: peiꝰ tradita: peſſime uſurpata. In quibus cum diſpendio uitæ mortaliũ recẽtiores hallucinãtur: Et aliud pro alio propinantes ſæpe dant mortiferam potionẽ pro ſalutifera. Quas ob res liquido colligimus o frater medice diſciplinã tuam quam tu iactanticulus tãtopere extollis: nõ tam utilẽ eſſe ciuitati quã detrimẽtoſam: Salubriterq; portiꝰ Cato creditur medicis interdixiſſe: Cuius oraculo cludã hanc de medicis diſputationẽ. Sunt autẽ Catonis uerba hæc: Quãdocũq; gẽs iſta ſuas litteras dabit oſa corrũpet: tunc etiam magis ſi medicos ſuos huc mittit.

Hæc aũt oſa in philoſophos & medicos inflãmãter ſatis perorata: Nemo ueſtrũ uiri clariſſimi queſo perinde dicta accipiat atq; ſi ex pſona mea dicerẽtur Abſit enĩ a me talis iſectatio: ſed tanquã ex pſona oratoris agentis cauſam aduerſus fratres. Alterum philoſophum: Alterum medicum: qui cum diluerit eleuauerit q; fraternas profeſſiones oratoriã diſciplinam & oratoris nomẽ ualentiſſime tutatus eſt: Vt. ſ. dixerit nõ ſolum illa omniũ iudicum exorabula: quæ a nobis & dici ſolent: & poſſunt: ſed multis quoq; adiminiculis fulſerit: roborauerit: elexerit cauſam eloquẽtiæ quæ ad preſens omitto: Illa tãtũ rettuliſſe contentus

quod ex paciatus orator per latissimos rhetorices cā pos talia subiunxit.

Quod eloquētia inquit o iudices una de summis uirtutibus sit ciuitatiq; utilissima: adeo clarū: adeo in cōfesso est: ut probatiōe nō egeat. Nam cum Orator finiatur: uir bonus dicēdi peritus: rhetorice uero be nedicendi scientia: utilē esse eam cōfitendū est. Q uæ bonitate constat: elegantia pollet nitore splendescit: Cui9 ope & opera præclara oīa fiunt & magna: Equi dem cōditores urbiū: non tam philosophica doctri na: quā elegantia oratoria & illicio facūdiæ pellexerūt dispalatos homines ad ciuilitatem politicamq; uiuen di rationem. Consimiliter cōstitutores legum quibus nihil pene emunctius: limatius: & sententiosum ma gis adminiculati futuris eloquentiæ leges saluberri mas eloquentissimasq; condidere: quas mox inter pretes interpretamentis barbaris fædauerūt. Forma tores quoq; rerum publicarum: Imperatores bellico rum exercituum regere consiliis: & moderari res ma gnas sine docta uoce & oratoris ui haud quaquā po tuissent. Deniq; scriptores fere omnes i omni doctri narum genere uel eminentissimi sint pigmentis ora toriis sine dolatorio rhetorico statim lectori nause am faciunt & bilem mouent. Adeo scriptio omnis ci tra elegantiam. est proxima fastidio: tantāq; uim ha bet illa a poeta prisci seculi dicta flexanima atq; omni um regina rerum oratio. Merito apud romanos: qua repu blica nulla unquam maior: nulla sanctior: nulla

bonis exemplis ditior extitit:summa semp oratorib9
dignitas fuit. Et ut auctore Cornelius tacitus: nullus
A magnā potentiā sine eloquētia est consequutus. Q d
ut de aliis taceā:nōne Marcus Tullius ille orandi re-
gula & dicendi lex. Cuius ingeniū Romano imperio
par fuit:qui latinæ facūdiæ pomeriū ꝓmouit:ad con-
sulatū usq; amplissimāq; dignitatē ex humilitate na-
taliū & loci euectus est. Q uo quid utilius in Roma-
na republica excogitari potest? Quo suadente legem
agrariā hoc est alimenta abdicarunt Romanæ tri-
B bus. Cuius linguæ fulmē Catilinæ ifregit audaciam:
& ipsum ꝓscripsit Antoniū:Cuius noīe supplicatio-
nes a senatu decretæ sunt:Qui maximus honor ui-
ctoribus bello ducibus datur. Q ui togato ante Cice
C ronē habitus est nemini:Demosthenē quoq; admira
batur græcia:obseruabat rex psa ꝵ & plurimus de eo
apud Philippum sermo hēbatur:cuius gloria tā cele-
D bris tam per ora omnium uolitans extitit:ut Anicula
aquam ferens ita insusurauerit alteri . ουτοσ ἐςι Δημο
σθενησ:hic est ille Demosthenes. & olim Gorgiæ rhe-
tori leontino a græcia delphis soli statua non in aura
ta:sed aurea dedicata: Tantus honos habebatur ora
toriæ artis professoribus . In homine præcipue duo
sunt Ratio. & Oratio: Vnde ab Apuleio homines si-
niuntur ratione plaudentes:oratione pollentes:Sed
ratio sine oratione prope mutila est & manca : Q ua
re si nihil ab illo parente rerum fabricatoreque mun-
di deo melius oratione accepimus:si utilissimum esse

nemo non nouit eloquentia pollere: ſenatum populum: exercitum: mortales omnes in quæ uelit orator ducere: ſi uiribus orandi tantum aſſequi poteſt ut fulgere: fulminare: tonare: quod Pericli contigit: uideat orator: pronunciare iudices pro oratore: & ſecundū me litem date: & ut qui orator ad uos uenerim: abeā a uobis exorator efficite: ut ſi rhetorice eſt perſuadendi opifex ac ſuadæ medulla: uidear apd uos perſuaſibiliter dixiſſe: ſiue enim perſuadere ſiue bene dicer finis eſt: & ſummum in oratore: utrūque id munus impleuiſſe uidebor: ſi uoti compos ex ſentētia ueſtra ac pronunciatione diſceſſero. Dixi.

Credibile eſt: poſt poratā a tribus fratribus coram iudices ipſos cōcordi cōſenſu oibus ſentētiis pronunciaſſe p oratore: illiq; adiudicaſſe paternā hrditatē.

FINIS.

PHILIPPI BEROALDI LIBELLVS DE OPTIMO STATV.

P ARS PHILOSOPHIAE EST & ea quidem pulcherrima uiri clariſſimi adminiſtrare rēpublicā. Quod ſane negocium ianuam famæ repandit: & uirum prudentem: ac politicō oſtendit. Nā ſi præclarū & laudabile eſt in re œconomica agef bonum patrem familias: quanto præclarius: ac laudabilius in republica age-

re patriæ parētem: Et cum homo hominum causa na
tus sit: nusquā profecto cōmodius pōt hoībus homo
ꝓdesse: ac patrē ciuari quā administrādo rēpublicā:
quæ in uniuersum cūctoꝝ cōmoda cōplectitur. Vt
autē non satis est bonas leges habere: nisi custodes
earum sint diligentissimi: quos græci nomophylacas
uocāt: ita nō sufficit bñ moratas eē ciuitates: nisi eaꝝ
sint tutores uigilantissimi: hi aūt sunt reipublicæ gu-
bernatores: Quorum opera sedentaria plus haud du
bie prodest quā cæteroꝝ negociosa strenuitas. Sed
cum admistrandæ reipublicæ sit forma non simplex:
nec genus unum: Cum alii aliud probent: Videor fa
cturus operæ precium si hodierna disertatione quæ
piam de reipublica: deq; optimo statu & principe di
gna scitu: nec indigna memoratu ex litteraꝝ interio-
rum secretariis deprompsero: quæ audientium & au-
res permulceant: & animos resoueant. Quod dum a
me fit uos quæso diligenter attendite.

A Dministrandarum ciuitatum tres sunt spēs.
a Est principatus unius quam monarchiam
uocant. Est paucorum optimatiumq; : quæ
oligarchia atque aristocratia nuncupatur. Tertia est
popularis gubernatio: quæ græco uocabulo demo
cratia dicitur: auctores Dion: plato: Aristoteles: cæ
teri. Item Aristoteles ī secūdo politicorum quosdam
fuisse tradit: qui optimam gubernationem esse cre
derēt ex omnibus hiis commixtam: & propterea lau
dari rempub. lacedæmoniorum ueluti ex mōarchia:

ariſtocratia: democratia conſiſtentem. Rex enī apd illos erat pro unius gubernatione. Senatus: pro paucorum potentia: Ephori autem ſtatum popularem repræſentabant: Quæ uero ex tribus adminiſtrationibus melior: potiorque ſit difficile eſt iudicatu: cum ſuos quæq; aſſertores habeat: nec ego tāquā arbiter honorari? quicquā decernere auſim: ſed quid ueteres ſenſerint explicabo. Ita. n. optime citraq; inuidiā alienis iudiciis rei tantæ cenſura peragetur: & cum liberta ſint iudicia opinetur de his ut cuique libitum erit: exiſtimatio ſua cuique ſit: ut autem facilius res tota colliqueſcat hiſtoria remotior enarranda eſt huic negocio: quod molior: accōmodiſſima.

Poſt magophonian. i. magoꝝ cædē: quo die nulli magorum fas eſt in publicum prodire: ſed cuncti ītra domorum ſepta ſe continent: facta eſt conſultatio de ſtatu perſarum conſtituendo: ubi uariæ ſententiæ dictæ. Ex quibus iſtæ tres potiſſimū memoriæ ſunt proditæ. Othanes exhortās ad gubernationem popularem: a monarchia pro uirili pte dehortabat: oſtēdēs pricipatū unius haud quaquā ꝓbādū: ꝓpterea qđ ēt ſi optimus fuerit: tñ ex licētia peccādi & īſolētia leges ꝓuariceť: fœmias ui cōſtūpret: idēnatos īterimat: & īpune bacchabūdus oīa ex aī libidine conficiat. At cū dñať iqt multitudo ī primis nomē obtinet oīum pulcherrimū: iſonomiā. i. iuris æquabilitatē: oīa conſilia ī cōe referunť: & ī multitudie oīa ſunt. hæc Othānes.

At megabyzus: ad oligarchiam. i. ad ſtatum pau-

corum rem traducens ad eam ſocios hortabatur im-
probans Othanis ſententiam: tanquã populari mul-
titudine nihil ſit: neq; inſipientius: neq; inſolentius. Et
A plebi proprium ſuũq; ſit nihil intelligere: quæ ad res
obeundas ſine conſilio præceps ruit torrenti flumini
ſimilis. Itaq; improbato ſtatu populari tanquam peſſi
mo hortatus eſt ad ſtatum optimatium dicens: credi-
bile eſſe ex optimis optima exiſtere conſilia.

Poſt megabyzi ſniam Darius tertio loco dixit: ſta
tũ unius principis anteponẽdũ monarchiãq; eẽ preſtã
tiſſimã. ꝓpoſitis. n. tribus ſtatibus & his oĩbus opti-
mis: ut optime ĩperet populus: optime pauci: optime
unus: Multo ãtecellere unius ĩperiũ: nã uiri (inquit)
unius: qui optĩus ſit: principatu: nihil meli9 eſſe cõſtat.
De ſtatu populi turbulẽto. ſ. & incõſulto: idem ſentio
qđ Megabyzus. De ſtatu ueto paucorũ: hoc ampli9
contra megabyzũ: qđ uidelicet odia inter ipſos priua-
tim excitantur in publicũ pernitioſa: Cũ unus quiſq;
primus in republica eſſe uelit. Ex talibus autem odiis
ſeditiones: ex ſeditionibus: cædes exiſtunt: Proinde
opus eſt ut unus ſit ueluti caput: a quo nequaquã mẽ
bra diſſentiant.

Hæ tres in conſilio perſarum fuerunt dictæ ſentẽ
tiæ. quarum ultima uicit: quod. ſ. melior foret ſtatus
unius: & ita auctor ipſe ſententiæ Darius paulo poſt
rex perſarum eſt declaratus. Hæc in curia barbarorũ
agitata: qui nullo litterarum dolatorio ſunt leuigati.
Videamus deinceps quid doctiſſimi uirorum ſu-

per hac re senserit. Pleriq; omnes damnant guberna A
tionem popularem perinde ac pessimam: a qua Apol
lonius tyanæus Vespasianum dehortatur: atq; abdu
cere contendit apud Philostratum contra Euphratis
& Dionis sententiam: Vespasiano suadentium: ut po
pularẽ statũ restituat. tanquã ciuitas romana popula-
ri gubernatiõe maxĩe gauderet & sub tali administra
tione: magnã imperii partem adepta esset. Sententiæ
Apollonii astipulatur. M. Tullius: qui in oratione pro
plantio sic inquit: non est consilium in uulgo: non ra-
tio: non discrimen: non diligentia. Et ab optimo poe
ta dictũ est. Scĩditur ĩcertũ studia in contraria uulg9.
olim Demosthenes quoq; extorris & in exilium per-
gens cum suspirio dixit. O pallas: quæ tribus infesti-
stissimis belluis delectaris: noctua: dracone: & popu
lo: tanquam populus inter κακα θηρια idest. malas be
stias numerandus sit: Quin etiam plato populum di-
xit esse belluam multorum capitum: cui succiuit illud
Oratianum: Bellua multorum capitum es: Nam quid
sequar aut quem? Lycursus nomothetes. idest legũ B
conditor interrogatus cur statum popularem in re-
publica lacedæmoniorum non constitueret: scite re
spõdit: συ πρωτος εν ονκια σου ποιησον δημοκρατιαν
.i. tu primus in domo tua efficito principatum po-
pularem. Quadrat huic rei sententia quoq; illa græci
poetæ catholica. ισ χυρον σχλοσ εςιν ουχ εχει δεῖνουν
hoc intellectu: turba turbulenta est: nec mentem
habet.

XII

Reliquæ duæ administrationes paucorum scilicet & unius valde probantur: nam q̄ status optimatium qui dicitur Aristocraticus sit optimus nomine ipso declaratur & exemplis tam recẽtiq̄ quã uetustis liquet: & auctoritate fulcitur. Sententia plautina est ĩmilite. Nemo solus satis sapit. Ex quo fit ut consultationes plurium bonorum in unum conspirãtes sint salutares & conducibiles rebus magnis administrandis: Aristoteles ĩ tertio politicorum. Vno (inquit) duo meliores sunt: & ante Aristotelem Homerus cecinit: Duos ad omnia esse præstantiores hinc Agamenon homericus decẽ optat consiliarios Nestori cõsimiles illo uersu. Τοιουτοι δεκα μοι συμφραδμονες εισιν αριστοι

Cæterum ut statũ unius optimũ p̄stantissimumq̄ esse credamus inclinat animus & ratio suadet: & sententia eruditorũ decernit: quoq̄ auctoritas nobis pro ratione est: inter quos est Aristoteles: qui ĩ. viii. ethicorũ cẽset administrationẽ populi eẽ pessimã: uniq̄ uero optimã: & Homerus qui in secunda illiados rhapsodia sic inquit ουκ αγαθον πολυκοιρανιη εις κοιρανος εστω εις βασιλευς. i. nõ bonq̄ ẽ multorũ pricipatq̄ unq̄ sit dñs: unus rex qđ uno uersu sic reddi p̄t. Non opus ut multi sed princeps imperet unus: rex unus. Dion syracusanus uersum hunc Homericum referens: olim dictitauit non posse regi rempublicam multorum impẽriis: Et a Domitiano itidem dictum est: Non est bona imperatorum multitudo. Ad hæc diuus Cyprianus ut unus inquit sit princeps omnis natura

cõsentit. Rex unus est apibus: & dux un⁹ in gregib⁹ & in armẽtis rector unus: Multo magis mũdi rector unus: qui uniuersa quæ sunt uerbo iubet: ratiõe dispẽsat: uirtute cõsumat. Cipriano subscribit illudqđ i decretis cano. septima quæstione prima traditum est ex auctoritate Hieronymi ad rusticũ monacũ sic scribens In apibus dux unus est & grues una sequũtur ordie litterato: imperator unus: iudex unus prouinciæ. Ibidem p̃cipitur: ut singuli sint ecclesiarũ episcopi: singuli archiepiscopi. singuli archidiaconi. Ille quoq; diuinus Plato libro de regno maxĩe probat monarchiã idest unius principatũ. Igitur cũ constet optimum eẽ statũ unius paulo plura sup hoc uidẽtur annotanda.

Scitum est illud Romani imperatoris principatũ non nisi fato dari: & Homerus a loue autumat dari sceptrum & ius principi: Cum ait. Rex unus cui sceptra dedit uenerandaq; iura iupiter. Idem Diotrephis uocat reges quasi a loue nutritos. ex quo fit ut ueluti dii terreni p̃ricipes mortalibus colendi sint Id quod olim ab Athanico Gothorum rege dictum constat: qui cum ad Theodosium constantinopolim uenisset: & urbis pulchritudinem: imperatoris opes: apparatum: maiestatem conspexisset mirabundus: sine dubio inquit Deus terrenus est imperator: contra quem quicunq; manus leuare nixus fuerit in se sui sanguinis reus existit: Verbum uetus est apud græcos: uice ꝓuerbii celebratũ: πρόπαντον σεβουτοιείον βασυλεα δετίμα hoc est in primis Deum cole: Re-

gem autem honora. Antiqui reges idem erant & pontifices: Vnde reges romani pontifices dicti: quod & in decretis canonicis distinctione uigesima prima p ditum est. Et poeta nobilissimus illo uersu significat: Rex anius: rex idem hominum phœbique sacerdos: Quin etiam Plato memoriæ prodidit Reges ægypti pontifices extitisse. Multæ sunt constellationes principum effectrices: sicut illa: qui in prima parte Arietis horoscopum habuerint nascentur principes: reges: exercituumque ductores. Item in prima parte aquarii habens horoscopum erit princeps glorioſus: & polycroni9: hoc est longeuus: ut auctor est Iulius firmicus: in octauo matheleos: qui secundo uolumine loquens de imperatore sic ferme inquit: Solus imperator stellarum non subiacet cursibus: & solus est in cuius fato stellæ decernendi non habent potestatem. Cum enim fuerit totius orbis dominus: fatum ei9 dei summi iudicio gubernatur.

Igitur cum deus: & fata: & sydera principes terrident: quicunq; principi insidiatur & eius molitur excidium: is exterminandus est: atq; omni supplicio plectendus: tanquam in deum & fata manus inferre conetur: nam ut scribit apostolus in epistola ad romanos: potestas non est nisi a deo. Qui resistit potesta ti resistit ordinationi dei. Ministri dei sunt principes: Et ut apud ueteres dictum accepimus a uita principis uelut a filo pendet salus ciuitatis: nec solum maleficia sunt casu in hoc puniendā: sed cogitatiões quoq; &

uolũtates: & quãuis apud iuriſconſultos titulo d̃ pœ-
nis ſcriptum ſit cogitatiõis pœnam nemo patiatur: A
quanuis Portius Cato prodiderit uoluntates eſſe li-
beras: nec pœnis obnoxias: tamen uoluntas uel ſo-
la punitur in maleficiis id genus. ſicut docet Caliſtra-
tus ſcribens: in maleficiis uoluntas ſpectatur: & ut iu-
reconſulti autumant eadem ſeueritate uoluntatem
ſceleris qua effectum puniri iura uoluerũt. Item ad le
gem corneliam de ſiccariis ſcriptum legimus: ſi quis
cum telo ambulauerit: ſicut is: qui hominem occide
rit pœna choerceatur. Itẽ titulo de extraordinariis cri
minibus præcipitur ſolicitatores alienarum nuptiar ũ
& ſi effectu potiti non ſint attamen propter uolunta-
tem eſſe extra ordinem puniendos: Quæ tota diſce-
ptatio diſtinctõe pria d̃ pœnitẽtiis latiſſime explicat.

Cæterꝝ quia uniꝰ gubernationẽ qui ſit optimus
maxie, ꝓbari ſatis liquet: dicenda deinceps & expli-
canda ſunt nõ paꝝ multa: quæ in eo cenſemus ineſſe
debere qui princeps optimꝰ & eſſe & uideri uelit. uul
gatiora autẽ & triuialiter protrita omittẽtes: q̃dã iucũ
diora fatu auditu q; deguſtabimus ꝑ exẽpla maximo
rũ principum decurrentes: ut talis diſertatio ſiat neq;
ſenticoſa: neq; inſuauis: ſed uoluptaria & expetibilis.
Dicemus aũt nõ legitimo illo ex diſciplina rethorica
ordine ſeruato: ſed prout ſingula ſubibunt mentem:
& nobis dicturientibus obuia ſeſe obtulerint.

Inter cognomina principũ memoratu digna quat
tuor ſunt memoratiſſima: q̃ ſi cũcta iunctim in unum

cadere poterunt is erit ille quē quærimus: sunt autem hæc: magnus: pius: pater patriæ: & optimus.

A Alexander ille longe omnium excellentissimus a magnitudine rerum quas haud dubie maximas gesſit: magni cognomen inuenit: ut ita sine laude nūquā nominaretur. Qui fortuna sua maior fuit de quo Hānibal pœnꝰ: ita iudicauit. ut Aphricano queréti quē fuisse maximū imperatorem crederet respōderit. Alexandrum macedonum regem. Quod parua manu īnumerabiles exercitus fudisset: q; ultimas horas supra spē humanam peragrasset. Verū huic magni cognomento plus inuidiæ quā pulchritudinis inest: ut luculenti scriptores prodiderunt.

B Antonius imperator Romanus cognominatus ē pius uel quod soceꝛ; fessa iam ætate manu subleuauerint: uel quod multos senatores Hadriano iam iam sæuiēti subripuerit: uel quod ipse Hadriāo magnos honores post mortē dcreuerit: uel quod cū se Hadrianꝰ interimere uellet ingenti custodia & uigilantia fecerit ne id posset admittere uel q; suapte natura clemētissimus fuerit: & nihil temporibus suis asperum fecerit. Sptianus: & iulius capitolinus auctores. De quo est illud Ausonii: Antonius ab hinc regimen capit ille uocatu consultisque pius nomen habens meriti. Et prę fecto pii cognomen amabilissimū est & maximæ pietatis argumentum.

C Est & patris patriæ appellatio: qua nihil pulchrius. Quod quidem nomē submonet ut princeps cum

ciuibus ſuis quaſi cum liberis parens uiuat: qua nũcu
patione Cæſar Auguſtus maximopere lætatus eſt.
Nam cum in curia romana Valerius meſſalla man-
dantibus cunctis ita dixiſſet: Cæſar auguſte ſenatus
te cõſentiẽs cũ populo romano conſalutat patriæ pa
trẽ. tunc ille prægaudio lachrimans ita reſpondit: con
pos factus uotorũ meorum patres cõſcripti quid ha
beo aliud deos immortales precari quã hunc conſen
ſum ueſtrũ ad ultimum uitæ ſinẽ mihi pferre liceat?

Supereſt optimi cognomẽ. Q nod Traianus ue- A
luti peculiare accepit ex ſanatus populiq; Romani ap
pellatione. Quo nomine ampliſſima haud dubie bo
na continentur. Q uod nomen ſibi quiſq; mallet: ut
inquit Liuius: quã honores imperiaue: De quo Silius
Optimus heu nomẽ melius maiuſq; triumphis: & ut
auctor eſt plinius panægyriſta: nomen Auguſti &
Cæſaris minus eſt quã optimi. Iupiter apud Ethni-
cos optimi nomine colebatur: Dicebatur enĩ Iupiter
optimus maximus. qua in re illud annotandum quod
ante optimus ideſt beneficentiſſimus dicebatur quã
maximus: quia ut inquit uere. M. Tullius maius eſt
certaq; gratius: pdeſſe omnibus: qua opes magnas
hẽre. Igitur ſi quis principũ reperiretur: qui magnus
pius: pater patriæ: optimus merito cognominari poſ-
ſet: nonne hunc deo ſimillimum eſſe iudicaremus?
Quæ autem precipue res talem principem efficiant ſa
me ſummatim explicabuntur. Dicãq; non qualis ſit
in pſentia quiſpiam nuncupatim principes: ſed qua

lis in uniuersum quilibet esse debeat. Imitatus. s. Xenophontem. Qui in pædia scite: eleganterq; tractauit: nō qualis esset Cyrus sed qualis esse debere neq; enim ad historiæ fidē: sed ad optimi principis effigiē ac archetypon historia illa præscripta est.

A Homerus: ut hinc ordiamur regē appellat ποιμένα λαῶν hoc est pastorē populoꝝ. Et plane sicut pastor gregē curat: ut tot9 habitior sit & nitidior: ne uni9 quidem ouiculæ cura posthabita: sic oportet principem totum corpus reipu. curare: ut ex nulla parte manca sit. ut grex p̄pinguis: & lætus: & numerosus gloria est pastoris: sic ciuitas florens & fortūata & opulēta la9 est principis. Qui oblitis suorum ipsius commodorū ad utilitatē publicam quicquid agit debet referre, ut enim tutela sic procuratorio reip. gerēda ē. Ad utilitatem. s. eorū: qui cōmissi sunt: nō eorum quibus committitur. Qui uero partem ciuium tutatur: partem negligit: is (ut sapienter docet Marcus Tullius) rē pernitiosissimā inducit in ciuitatem seditionem scilicet & discordiam. Et frustra princeps est plebe neglecta ut

B scite scribit Plinius in panægyrigo. Princeps reipublicæ anima est, Respublica corpus est principis: ut auctor est Seneca libro primo de clementia. Ergo principi cōuenit rempublicam tueri ac fouere perinde ac corp9 suum: cui dum parcit sibi ipsi parcit. Et ut oli de center dicit Falconi9 Nicomachus in senatu romāo ad tacitum Augustum. Ingens est gloria principis rē publicam magis amare quam filios.

Dicere solebat Aurelianus imperator: Nihil popu- A
lo saturo lætius esse: ideoq; decet principem Annonæ
urbicæ curã suscipere: ut populus sit satur: ne fruges
defiant: ne plæbecula esuritione tabescat: ne frumen
tarii: uel suppressione frumẽti: uel enormitate precii
esurientes pauperes trucidẽt. Scitũ est illud Lucani
Gnarus & irarum causas & summa fauoris Annona
momenta trahi: Namq; asserit urbes Sola fames: emi
turq; metus cum segne potentes Vulgus alunt: ne-
scit plebs ieiuna timere. Romani cũprimis annona-
riæ rei rationem habendam censentes: præfectum an
nonæ creauerunt. Primus autem ut docet Liuius in B
quarto præfectus ãnonæ Lucius minutius creatus:
eo tempore: quo tanta inopia urbẽ inuasit uexauitq;
ut multi ex plebe ne diutina fame cruciarẽtur capiti-
bus obuolutis sese in tyberim p̃cipitauerint: Et enim
miserrimũ mortis genus est: fame mori: Quod græ-
co quoq; uerbo testatũ est: λιμο οικτιϛον θανεειν. Apd
iurisconsultos titulus est ad legẽ iuliam de annona:
quæ lex utpote a Cæsare lata haud dubie indicat pro
curationem frumentariæ esse principalem: qua pœ-
na constituit aduersus eum: qui contra annonam fe-
cerit societatemq; coierit: quo annona carior fiat. Itẽ
titulo de extraordinariis criminibus pœna irroga-
tur in dardanos siue dardanarios sic enim appel-
lantur qui annonã uexãt atq; flagellãt: a dardano opi
nor huiusce improbitatis reptore. Laudant historici
Traianũ ex cuius prouisiõe factũ est: ut Romæ esset

XVI

A canon frumẽtarius ſeptem annorum laudatur & hic Septimius ſeuerus: Qui moriens ſeptem annorum canonem frumentarium reliquit: Ita ut quotidiana ſeptuaginta, quinque millia modium expendi poſſent. Mamertinus quoq; in panægyrico Iulianum imperatorem præconio laudis extollit: quod frumentis undiq; coemptis uſq; ad opulentiam habundantiam q; eſurientem iam urbem referſerit. Curet igitur princeps ut ſit ſatietas nec fames uſquam: ut affluat anno
B na: cuius affluentia perpetui congiarii inſtar eſt: cuius aliquando cura Pompeio magno non minus addidit gloriæ quam oriens triumphis occidenſq; luſtratus: qui annonaria expeditione ſuſcepta cum magnã frumẽti uim ex Libya: Sardinia: Sicilia collectam ad urbẽ eſurientem comportaret: magna tẽpeſtate orta gubernatoribuſq; perterritis, inſcẽdens nauim & anchorã uelli iubẽs exclamauit: πλεῖν ἀνάγκη ζῆν οὐκ ἀνάγκη. hoc eſt nauigare neceſſe eſt: uiuere non ẽ neceſſe.

Plato grauiſſimus philoſophorum principem gubernatoris nomine ſcienter nuncupat: ſicut enim gubernator ſemper reſpicit ad ſalutem nauis & uectorũ: ſic princeps reſpicere debet ad ſalutem ſubditorum. Gubernatori neceſſe eſt (ut inquit Dion) Intueri cœlum pelagus: terras: ne uſpiam nauigium periclitetur: nec illi licet totam dormire noctem. Itidem principis officium eſt cuncta ſpeculari pro ſalute ciuitatis: & ſubditis dormientibus uigilare. Quorum ſalus ipſius

tutelæ concredita est. Hinc Silius sentētialiter dixit: Turpe duci totam somno cōsumere noctem. Quod ex illo Homerico expressum est: ου χρη παννυχιον ευλειν βουλιφορον ανδρα Gubernator clauū tenens nauigium solertia regit anxius & peruigil: Cum uectores per sæpe ludant: cantilent: comesentur: ociosi & securi rerum omnium. Princeps clauum reipu. uigilantia & consilio moderatur prospiciens ne uspiam periclitetur & impingat: Cum interea ciues & subditi ocio perfruantur & colant genialia: De principe ipso illud merito cōtinētes. In te oīs domus inclinata recūbit. Quo circa satis cōstat prīcipatū nequaquā rē segnē eē: sed laboriosam: nec ocio & aī relaxatiōe fluētem: sed laboribus: curis: uigiliis inquietam: cuius faciem amœnam & amabilem forinsecus contemplātes: laborum interiorum aspritudinē non uident.

Interrogatus Agesilaus ille magnus quo pacto quis gloriam apud mortales consequatur sic respondit. ει λεγοι τα αριςα τραττοι και καλλιςα. idest si dixerit optima necnon pulcherrima factitauerit. pulcherrimū aūt cū primis est & in principe longe speciosissimū exhibere sese oībus obuiū & facilē: audire comiter & benigne desideria adeuntiū. Ex hac adeundi facilitate miro p̄conio Pompeius magnus extollitur a M. Cicerone. Laudat & in Traiano Plinius panægyrista admissionū facilitatē. Hoc & iurisconsulti in procōsule ac p̄side ueluti officiū necessariū deposcunt ut scilicet omniū desideria audiant: & in adeundo se fa-

A

ciles præbeant. Philippum macedonum regem: qđ memoratu dignum est: olim adiuit anus paupercula rogans ut cām suā audire uellet: qui cū græce dixisset μὴ σχολαζεῖν: hoc est ociosum se nō esse. Tūc illa exclamat καὶ μὴ βασυλεύσ: etiā ne regnes: tāquā īpar̄ ñ debeat: qui adeuntes audire cōtemnit. Verbum hoc demiratus Philippus & illā audiuit diligenter. & cæteris deinceps præstitit se facillimum. Sed sicut hic di-
A gnus laude: ita Demetrius acerrima rep̄hensione dignissimus: cuius difficiles aditus: sup̄ba responsa: intolerādū fastum historici taxāt. In Hieronymo quoq; tyrāno syracusano cōtemptus oīum hoīum: superbæ aures: contumeliosa dicta: aditus non alienis modo sed tutoribus etiam difficiles iure infamant̄. Sed ut ad Demetrium redeam. olim eum legati athenien sium duos annos frustra tempus terendo continenter secuti sunt atq; re infecta sine responso dimissi. Idem contra lacedæmonios indignabundus quod unum tantum oratorem ad se misissent: unum inquit lacedæmonii legatum ad me miserunt? tum lacon ille urbane simul & laconice εἰκανὸς εἰς πρόσενα ἔφη: satis est inquit unus ad unum. hic Demetrius qui & poliorcetes: id est expugnator urbium cognominatus est: Quondam edixit se se oēs benigne ac comiter auditur̄ itaq; cunctis supplices libellos certatim offerentibus liberaliter accipit: & in chlamydis sinum reposuit. Cū aūt suar̄ quisq; petitionū expeditionem sitienter expectarent ad fluuium nomine Axium per-

ueniens aperta chlamyde libellos cunctos proiecit i flumen: qua ex re uehementer exacerbati abalienati q; sunt animi macedonum. Debet itaq; bonus princeps audire omnium desideria: se cūctis expositū affabilemq; exhibere. Sit ad indulgentias quas uocant: propensus: imitetur augustum Cæsarem: qui trepidātes accedere: comitate inuitabat. Faciat quod Alexander romanus imperator: qui uocabat suos & dicebat: quid est q; nihil petis: an me tibi uis fieri debitore? rem pete ne priuatus de me quæraris. Meminerit Hadriani qui in colloquiis etiam humillimorum ciuilissimus fuit detestās eos: qui sibi hanc uoluptatē humanitati quasi seruanti fastigiū principis inuiderent. Scitum est illud Titi Vespiasiani in penitissimis pricipū præcordiis recondendum: & in ore semper habendum: atq; imitatione quottidiana usurpandum: qui dicere solebat non oportere: quēque a sermone principis tristē discedere: qui recordatus quōdam sup cœnam quod nihil cuiquā toto die præstitisset: memorabilem illam meritoq; laudādam uocem edidit. Amici diem perdidi. A solone quoq; decēter dictum: hilaritudo principis est uelut iber serotinus. In hoc quadā quasi peculiari laudatione dilaudari meretur priceps noster Ioannes Bentiuolus ad quem aditus sunt oībus in discriminatim ita faciles ut nihil facilius: cuius mira est auriū patiētia: de quo in præsentia modice loquar aut ēt intra modū propterea q; ipse coram adest ne uidear præsentis auribus lenocinari: & quadā qua

si assentatiũcula captare aurã principalem: aliud erit de principe nostro dicẽdi tẽpus: aliꝰ locus: Cum id libellis a me editis iã nõ minima ex parte factitatũ sit.

Princeps probus & circunspectus aures susurronibus & calumniatoribus præbere non debet. Qui p sæpe aures pricipalẽs ita præoccupãt innocentes criminando: ut difficillimũ sit id ex præcordiis principis euellere: quod falsus criminator infixit. Laudant historici dictum illud Domitiani memoratissimum. Delatores qui non castigat irritat. Agedum imitentur principes imitatione dignum exemplum illud Alexandri magni: Qui in iure dicendo quandiu dicebat accusator: Aurem alteram manu solebat occludere quæ reo illibata seruaretur: alteram tantum porrigẽs accusatori. Hoc nimirũ est qđ significare uoluit propheta psalmographus cum dixit in psalmis. Sepi aures tuas spinis: hoc ẽ ut interpretaꝰ Hieronymus: noli habeꝰ aures pruriẽtes ad audiendũ alienas calumnias. Obtrectatio ut apud Herodotũ inquit scite uereq; Artabanꝰ res est importunissima: ĩ qua sunt duo qui iniuriã faciunt: Vnus cui iniuria fit: qui detrahit iniurius est, Itẽ qui audit & credit iniurius est: quod prius credit quam rẽ cõpertam habet. Maxime autem omniũ prĩcipes quondam quasi impulsu naturali: dum audiũt coimmouentur: & auditis fidem præstant. ita ut mẽrito dixisse uideatur Xerxes ille magnus persarum rex Animum habitare in hominum auribus. nam prout bene uel male audit: ita lætatur uel excandescit:

ergo ne ſint aures principum expoſitæ rumoribus: ne
ſint patulæ calumniis: non procliuiter nimis credant
ſuſurronibus ac rumigerulis: quibus nihil perniciosiꝰ
prouerbialiter celebre eſt. ſæpe moram eſſe meliorẽ.
Et cunctatio perinde ac præcipuũ bonum in magnis
doctoribus probatur. Itaq; princeps ſit cunctator
& lentus in credendo: Mores hominum pẽſet: libret
examiet: nec recluſo pectore pateat iſidiantibꝰ: iimo
calumniatores & criminum conſarcinatores & rumo
rũ aucupes ex aula principum eiiciantur: explodãtur A
& a limine cubiculi principalis procul eliminentur: q
inſtar cibiratarum uerrinorum odorãtur omnia & per
ueſtigant. Q ui linguas uenenatas uibrant inſtar ſer-
pentium uirulentorum: nimirum hi homines ſunt qui
(ut inquit ſcite Plinius noſter) ad uenena naſcũtur.
Q uorum tabes animi contrectata aduritꝰ qui culpãt
omnia: qui nullum aliud abominati ſpiritus linguæq;
maledicẽtiſſimæ præmium nouere quã odiſſe omnia
& calumniari: hæc eſt ut inquit poeta epigrãmatarius
Turba grauis paci placidæq; inimica quieti. hi ſunt
qui cũ tantulum ueneni genuini in aurẽ principis faci-
lem ſtillauere: amicꝰ probus innocens: uetus: fidẽ
lis limine ſubmouetur: pericrunt tempora longi
ſeruitii: & nuſquam minor eſt iactura clientis: hi ſunt
qui aures principum uiroſa ſuſurrorũ fece cõſarciunt:
hi ſunt quorum comparationi digitum tollerent ce-
derentq; famigerati delatores: Narciſſus. Aſiaticus:
Maſſa: Parthenius: hi ſunt qui inuident opulentis di-

uitias: probis bonitatē: litteratis eruditionem: fauora
bilibus gratiā: omnibus omnia. In cubiculis principa
libus uiperæ. In fallaciis conſarcinādis uulpes: In alie
nis negotiis introſpiciendis lyncei & oculei totī: quo
rum calumniæ plures peſſūdāt: quā morbi, quā peſtis
quā dira infortunia. Operæ preciū eſt hoc in loco cō-
memorare quēadmodum pictorū clariſſimus Apel-
A les calumniatorem calumniamq; ultus ſit: qui cum
apud Ptolomeū ab Antiphilo tanquā proditor falſo ī
ſimulatus foret: & ob id capitali ſupplicio pene mul-
tatus: uixq; infortunium euaſiſſet: pinxit in tabula pi-
ctu rā hāc. Virum ſedētem fecit auribus prægrādib9
præditum: protendētem manum ad calumniam pro
pius accedentem. Circa hunc ſtabant duæ mulieres
Ignorantia ſcilicet & ſuſpitio: ex alia parte pinxit ca-
lumniam imagine mulierculæ uenuſtioris: quæ ar-
dens & concitata quandam quaſi rabiem & iram
præferens: ſiniſtra facem accenſam tenebat dextra
adoleſcentem quempiam per capillos trahebat ma
nus in cælum tendentem & deos obteſtantem: Præ-
cedebat calumniam uir ſqualidus & deformis clariſ
ſime cernens, hæc erat inuidia: Duæ puellæ calumni-
am adornantes uiſebantur: altera erat iſidia altera fra
us. A tergo ſequebatur lugubris quædā fœmina pul-
lis ueſtibus ac laceris induta: & hæc pœnitentia dice
bat: quæ retro flexa cū luctu & uerecūdia aſpiciebat
aduenientē ueritatem. Hac pictura appelles calumni
am calumniaq; appendiculas in tabula graphice &

ſcienter expreſſit. Subit hac in reputatione exemplũ priſci ſeculi dignum ſcitu: nec indignum relatu: & quod principes haud quaquam audiant incurioſe ac negligenter. Scribit Amianus Marcellinus fuiſſe Ce A
phidium quẽdam accuſatorem acerrimum: qui apud Iulianum imperatorem romanum accuſabat Nume- rium ut furem: a quo cum obiecta diluerentur: nec poſ ſet in quoquam confutari: tunc accuſator inopia do- cumentorum percitus exclamauit. Et quis florentiſſi me Cæſar nocens poterit eſſe uſquam: ſi negare ſuf- ficiet. Tunc Iulianus prudenter motus reſpondit hoc B
dictum bracteatum: Et quis innocẽs eſſe poterit ſi ac cuſaſſe ſufficiet? Sed ſicut laudatur Iulianus: ita repre henditur Conſtantius imperator cuius aures erant nimis patulæ ad credendum: & criminatoribus expo ſitæ. Faciat bonus princeps id qđ Auguſtus qui cum Emilio Heliano obiiceretur ꝙ male opinari de Cæ- ſare ſolebant: conuerſus ad accuſatorẽ cõmotoq; ſimi lis: uelim inquit mihi hoc probes: faciã ſciat helian9 & me linguã habere: plura enim de eo loquar: nec quic- quam ultra: aut ſtatim: aut poſtea inquiſiuit. Tiberio quoq; de eodẽ uiolentius conquerenti ita reſpondit: noli ætati tuæ mi Tiberi hac in re indulgere & nimiũ indignari: queq̃ eſſe qui de me loquatur male: ſatis enim eſt ſi hoc habem9 ne quis nobis maleſacere poſ ſit. Conſimiliter. Alexander magnus cum cognouiſ ſet ſe cõuitiis a cõuitiatore quopiã proſcindi βασι λι κον εςιν εφη ευποιουντα κακωσ ακουειν hoc ẽ regiares

A est inquit benefacientē male adire. Et profecto inter cætera quæ principes decent: clementia est quæ illos facit amabiles gratiosos: fauorabiles. Quæ dos prima regū est: ut inquit Vopiscus: & ut auctor est Seneca nullū magisquā pricipem decet, hic apud Claudianū Theodosius Honorio filio salubriter præcipens inquit: Sis pius imprimis: nam cum uincamur in omni munere: Sola deos æquat clementia nobis. Videtur opifex rerū ac parens natura demonstrasse clementiæ insigne principibus potissimū cōuenire: quæ regem apum sine aculeo exarmatū esse uoluit: uel si spiculū dedit eo tamen uti noluit: Non enim constat inter auctores: Rex in apibus nullū ne solus habeat aculeū: an dederit eū quidē natura: sed eius usum negauerit, illud constat imperatorem aculeo non uti: ut scilicet ita ostenderet natura: Regem neq; sceuum neq; crudelē esse debere: & ut inquit Ambrosius uolumine exameri quinto. In rege præcipuum est ut pstet
B morū manſuetudine: Nā & si habet aculeū: tamen eo non utitur ad uindicandū. Sunt enim leges naturæ non inscriptæ litteris: sed impressæ moribus: ut leniores sint ad puniēdum: qui maxima potestate potiuntur. Igitur principes sine aculeo sint: uel si aculeum habent eum recondāt: & maximum deorum Iouē imitētur: Qui missurus fulmen pnicioſum aduocat in consilium deos: idq; ex consilij sentētia iaculatur: Quod uero placabile est & pdest: id solus emittit. Hoc philosophi poetæq; rationabiliter finxerunt: quia scilicet

Iouem id est regem prodesse etiam solú oportet: no-
cere nō nisi cum pluribus uisum est. Discant hi ut Se
necæ uerbis utar: quicunq; magnam potentiam inter
homines adepti sunt: sine cōsilio nec quidē fulmina
mitti. aduocent: considerent multorum sententiis: no
citura temperent: & hoc sibi proponāt ubi aliquid p
cati debet ne Ioui quidem suū satis esse cōsilium. He-
rodianꝰ apud græcos: Lampridius apud nostros Ale
xandrū romanum imperatorē ex hoc clementiæ bo
no maxime extollūt: cuius imperium appellant Anæ
maton: hoc est incruentū & sine sanguine. Dicere so
lebat Scipio: malle se unū ciuē seruare quā mille ho- A
stes occidere: quā sententiam Antonius quoq; pius
frequēter usurpabat utpote clemētiæ ac bonitatis ex
emplum. Responsum illud Alexādri magni ad ma-
trem olympiadē: quis nō laudet? quis nō celebret ut
consultissimū dignissimūq; memoratu? qui illi rogan
ti urgētiq; ut suā causa occideret quendam insontē:
ita prudēter respōdit. Aliā parens optima posce
met cedem: hominis enim solus beneficio nullo pēsatur.
Et profecto ut uerissime scribit Antonius in epistola
ad Faustinā: nihil est: quod imperatorē romanū me-
lius cōmendet gentibus quā clementia: hæc Cæsarē
deum fecit: hæc Augustum cōsecrauit: hæc Antōium
pii nomine ornauit: hinc Cicero in Cæsaris dictato-
ris laudē decenter inquit: nulla de uirtutibus tuis nec
admirabilior: nec gratior misericordia est. Itē, aliubi
quoq; dixit oppido quā elegāter. Q ui nihil obliuisci

A soles nisi iniurias. Nō nunquā tñ seueritate utendū est ut in officio oēs sint: ut metu pœnæ a maleficiis ipro-bi absterreātur: & sicut bonos premio, ꝓsequi deesset ita malos pœna mulctari. Prudenter. n. Solon: qui & sapiens unus fuit ex septem: & legum scriptor solus ex septem: rempublicā duabus rebus contineri dixit: ꝑmio. s. & pœna. Et agedum princeps bonus & cle-mens bonos honoribus exornet: Malos si a malitia reuocare nō pōt per indulgētiā: pœna coerceat p seue ritatē: sic secreti sint a bonis mali: ut a fruméto lolium in cerniculo secernitur. faciat qđ medicus qui interdū urit: secat. abscindit in corpore mēbrū: quod insana bile est: ne pars ītegra contagiōe serpente pariter cor rumpatur. Iuxta illud cantatissimum. Im medicabile uulnus ense recidendū est: ne pars sincera trahatur. Consimiliter princeps secet aliquando: amputetq; de corpore ciuitatis membra putrida hoc est ciues scele-ratos: perfidiosos: turbatores publici cōmodi: & moli tores rerum nouarum exterminet: tollatq; de medio. Medici officiū est: ut dicebat Asclepiades. & a Cor-celso repetitum est: ut cito: ut tuto ut iucunde curet ta ma quādoq; austeriore medicina uti cogitur ad uim morbi grauioris retundē dā profligandamq;. Itidem principis officium ē ut molliter: ut delicate: ut indulgē ter subditos foueat. curet: tueatur. Nonnunquam tñ curatione mordaci & austerula utetur. Causticaq; ad hibebit ad edomandos duriores ciuiū morbos & oīa molliora malagmata recusantes. Nā ut dixit elegan-

ter Origines libro secundo periarchon. Opus est interdũ austerior̃ & mordaciore medicina qñ lenia medicamenta non prosunt. Et ut scite ait Hieronymus: Putridæ carnes ferro curãtur & cauterio. In hanc sententiã illud Ciceronis salubertimũ est documentum. In corpor̃ si quid huiusmodi ẽ qd̃ reliquo corpori noceat: urere: secari patimur: ut mẽbroꝝ aliquod potius quã totũ corp9 intereat. Sic in reipu. corpore ut totũ saluũ sit: quicquid ẽ pestiferꝝ amputetur. Et medius fidius rectissime censuit Agesilaus: qui dicente quodam αγαιον βασυλεα πραον ειναι δειουκουν εφη αχρι τοῦ μη ευκατα φρον ητον ειναι. i. oportet bonũ regem clementem esse & mitem ita plane inquit quatenus cõtemptibilis non fiat. Ex quo non pauci sunt qui magis sententiam Cleomenis probant quam Aristonis. Cleomenes enim olim interrogatus. Quid bonum principem facere oporteret respõdit. Amicis bene facere: & malefacere inimicis: tanquã bono principi & circũspecto cõueniat inter amicos & inimicos facere discrimen. Hanc uero Cleomenis sniam cum qspiã laudaret ut optimã. dixit Ariston ποσω κρισσον τους μεν φιλους ευεργετειν τους δεχιρους φιλους ποιειν. hoc est quanto melius fuerit amicis benefacere. Inimicos autem amicos efficere. ut cunq; censemus pricipem ad mansuetudinem & clemẽtiam quam ad seueritatem & pœnam propensiorem esse debere. Id quod olim Antigonus exemplo declarauit. Nam cum manipulares duo incumbentes ipsius taberna-

culo facerent qđ hoíes & periculoſiſſime & libentiſſi
me faciunt: ut de rege ſuo male exiſtimarẽt atq; oblo
querent: audiuit oía rex Antigonus: utpote cum iter
A dicentes & audientem pariter intereſſet nec tñ excande
ſcens imo leniter cõmonẽs longius inquit diſcedite
ne rex uos audiat. Quid hac manſuetudine mitius?
quid hac benignitate p̃ſtantius? nõ exarſit princeps
in ultionem non excanduit ſed maluit regia quadam
lẽitudine ignoſcere quã uindicare. Laudat ĩ Auguſto
ingenioſus poeta Ouidi9. Quod ſit piger ad pœnas
princeps ad p̃mia uelox & ut inquit Caſſiodor9: pro
poſitum regale eſt preſſis labe fortunæ pietatis reme
dio ſubuenire.

B Decet principẽ in primis eſſe magnificũ. Eſt autẽ
magnific9 ut docet Ariſtoteles in quarto ethicorũ: is
qui in publica facit ĩpenſas: ueluti in ſpectaculis ĩ epu
lo: in ædificiis. Hinc plini9 in Traiani laudẽ: At quam
magnificus inquit in publicũ es. hinc portic9: inde de
lubra occulta celeritate properantur. Magnificentia
Tulliana finitione declaratur: eſſe rerũ magnarum &
ceſſarum cum animi ampla quadam & ſplendida pro
poſitione cogitatio atq; adminiſtratio: ergo princeps
ut magnificus dici merito poſſit res magnas ſibi ad
miniſtrãdas eſſe proponat. Homerus appellat reges
κοσμητορας λαων. i. ornatores populo9. Ex eo opior
qđ principis officium ſit exornare ciuitates: Et ornã
cultuq; magnifico præbere ſe mõſtrabilẽ. Maximũ
haud dubie ornamentum eſt & ornatiſſimo princi-

pe digniſſimū extructio ædificiorū: Olim gloriatus A
eſt auguſtus ſe urbem marmoream relinquere: quam
lateritiā accepiſſet auctores: Suetonius: ſextus aureli
us. Oroſius: cæteri: in laudē Domitiani dictum eſt:
ut autumat Plutarchus. ædificare gaudes. Anc9 Mar
tius quartus romanorum rex ædificator cum laude
nominatur. hoc quā bene quā uere quā laudabiliter
de principe noſtro ioanne Bentiuolo dici poſſit: quis
ignorat? cui9 ædes urbicæ: uillæ ruſticæ: ac prætoria
magnificenter extructa quotidie teſtimonium perhi
bent principalis magnificentiæ. Cuius ductu & au
ſpicio hæc urbs exuto ſqualloꝛ ac ſitu ex deformi pul
cherrima facta eſt: ut merito gloriari poſſit: ſe Bono
niam luteam ligneam: inconditam accepiſſe: lateritiā
marmoream: cultiſſimam reddidiſſe.

Plato ille deus philoſophorū libro quinto de re/ B
publica dixit beatas fore ciuitates: ſi aut philoſophi
imperarent: aut principes philoſopharentur. Pulchꝝ
eſt mediuſfidius ſi fieri poteſt principē eſſe litterarū:
quo nihil pulchri9: nihil excellentius fieri poſſe con
tendo. hinc Hiero. Attalus. Mago. Iuba: ſtudiorum
claritudine memorabiles extitere quā regno. hinc cæ
ſar dictator. hinc auguſtus. hinc alii cæſarum com
pluſculi non minus eloquentia & eruditione quā im
perio cenſentur. Hinc alexander magnus dicere ſo
lebat: malle ſe diſciplinis antecellere quā opulētiis. &
ab Homero rectiſſime dictū. Calliope regū comes ē
ioue nata parente. Olim a ſenatu romano in laudē

Taciti imperatoris acclamatū in curia est. Quis melius quā litteratus imperat? Sed cū principes omnes litterati esse nō possint: cum in principe aliud quaeratur quā litteratura ut inquit iulius capitolinus: sit saltem princeps amator litteratorum: faciat quod Dionysius qui dicebat se in aula habere & nutrire multos sophistas: & eruditos: ut p illos fieret admirabilis: dignus q̄ apud alios cōmendatione. Et profecto si uerū dispicere uelimus: nisi forent litteræ: nisi ingenia eruditorū: gnorarentur principes: reges: imperatores omnes: barbari: græci: romani. Quis Cyrū? Quis Alexandrum magnū? Quis Pompeium tribus fulgentē triumphis? Quis Paulum Emilium. Fabios. Scipiones? Quis cæsarem dictatorē: imo cæsares omnes noscet: nisi eos Luculenti scriptores in litteras rettulissent? nisi monumentis librorū: quibꝰ imortalitas uitæ constat: eos imortales effecissent: ac posteritati cō mēdassent? Hinc Alexander magnus fœlicem dixit achillem qui Homerū habuisset suæ uirtutis preconem: Cuius extat Elogium illud apud Silium memoria dignum. Fœlix Eacida cui tali contigit ore Gētibus ostendi: creuit tua carmine uirtus. Alter Alexander Romanorū imperator litteratorū hominum cōfabulatione recreari se dicebat: & pasci. Si principes fouebūt eruditos: si mecenates extiterint: ingenia uigetabuntur: litteræ quæ hactenus intermotuæ iacuerunt: reuiuiscent: caterua uidebimus eruditorum. Iudicio enim principum stant ingenia & cadunt.

Præterea cui dubium est: Quin id quoq; optimo principi glorioſum ſit habere ratione ſtudioꝝ: conſtituere in ſuis urbibus gymnaſia litteratoria: Et Aſylū: ut ita dicam doctrinarū patefacere: Quo Agmina, tim undiq; cōueniant multi iugæ eruditionis candidati ciſmontani: tranſmontaniq;: Quibus curæ eſt linguam eloquio animum diſciplinis excolere. hoc nimirum beneficentiſſimi principis beneficium ampliſſimum eſt: ac laudabile inſtitutum: honorem habere dicendi magiſtris: dignitatē: emolumentaq; ſapiētiæ doctoribus impartiri. Eſt enim ut inquit elegāter Simachus: hoc ſpecimen florentis reipublicæ: ut diſciplinarū profeſſoribus premia opulenta pendantur. Hinc Traianum non proletarii ſcriptores ſed claſſici merito laudant qđ ingenuas artes earumq; profeſſores in complexu: oculis: auribus habueris. Quod ſtudia humanitatis profeſſi apud eum fauorabiles extiterint. deniq; q; ſub ipſo ſpiritū: & ſanguinem: & patriā ſtudia receperint. Bononia qđ inter omnes conſtat florens famigerataq; eſt inter italicas urbes: ſed eā florentiſſimā illuſtriſſimamq; nulla ferme res alia peræque facit ac diatribæ & gymnaſia ſraꝝ: atq; cōciliabula ſcolaſticoꝝ: quæ aut dubie cum oīb9 tou9 Italiæ celebratoribus gymnaſiis claritudine cōtendunt nulli cedūt. Quæ Alexādrio Attico: Tharſenſi: Maſſiliotico memoratiſſimis apud priſcos gymnaſiis p̄xima accedunt: & quāquā longo interuallo tamē p̄xima. In præſentia princeps noſter Bentiuolus operā

& quidē impensam dat tut gymnasium hoc nostrum indies magis floreſcat conuentu ſcholaſticorum frequentiſſimo & claritudine profeſſorum: qui tāta ſunt excellentia præditi & in eo doctrinarum faſtigio collocati. ut etiam non nominati nominentur: ut ſolo nutu intelligantur. Quorum uirtuti & nomini fauet cetus ſcholaſtichorum: & aſſurgit ordo profeſſorum: ſed de tota re litteraria aliubi plura.

A Ante omnia princeps ſi uult laudari probariq; perinde ac optimus principum: ſit munificus ac liberalis. Nam ut inquit epigrammatarius poeta: Nulla ducis uirtus dulcior eſſe poteſt. Auctor eſt ariſtoteles in ethicis quod liberales maxime omnium uirtute præcellentium diligantur. pacatus in panægyrico ait: Et rei & famæ conſulit munificus imperator. Lucratur enim gloriam cum det peccuniam reuerſuram. quicquid enim in ciues manat a principe: redundat in principē. Apud Rabirium poetam dicit. M. Antonius. Hoc habeo quodcunq; dedi: cui ſubſcribit illud epigrāmatiſtæ uulgatiſſimū. Extra fortunam eſt quicquid donatur amicis: Quas dederis ſolas ſemper habebis opes. Plinius noſter loquens de deo. Deus eſt inquit mortali iuuare mortalem: Et hæc ad æternam gloriam uia: hac iere proceres Romani: hac ingenti paſſu nunc uadit Maximus æui Veſpaſianus: feſſis rebus ſubueniens. Maro quoq; ſub inuolucro poetico deſignat munificisac liberalibus remunerationē poſt obitum repēdi: Certumq; illis conſtitutū

locum ubi æuo beatissimo perfruãtur. Nam cum Elisios campos in sexto describeret ubi putant habitare animas beatorum: non solum ibi posuit eos: qui propriis meritis ad illas sedes peruenire potuerunt: sed id quoq; adiecit. Quiq; sui memores alios fecere merẽdo: id est ut interpretatur Augustinus qui promeruerunt alios eosq; sui memores promerendo hoc est beneficium præstando fecerunt. Quid aliud euangelica illa sententia præcipitur: quam ut liberalitatem exerceamus: quæ ait: Facite uobis amicos de mamona iniquitatis: id est de pecunia: uel de diuitiis quæ de iniquitate proueniunt. Dies enim (ut inquit Hieronymus) aut iniquus: aut iniqui hæres. Cecinit Claudianus in laudem Theodosii. Magnarum largitor opũ largitor honorum. Augustus de se ipso scripsit hæc. Liberalitas mea me ad cœlum euehet. Sicut autem nulla uirtus amabilior est liberalitate: ita nullum plane uitium odiosius: teterq; est auaricia in principibus & rempublicam gubernantibus. habere enim quæstui rempublicam: ut inquit uerissime Marcus Tullius: non modo turpe est: sed sceleratum etiam ac nefarium. Idem non minus uere quam eleganter tradit amorem multitudinis commoueri ipsa fama & opinione liberalitatis. Auidius cassius dicere solebat: Auaritiam in Imperatore esse acerbissimum malum. Eia habeat bonus princeps in ore promptũ: & in pectore conditũ uerbũ illud Traiani. Qui fiscũ principis sciẽtissime lyenẽ uocabat: Nã ut lyene crescente

A

B

C

reliqui artus & membra tabescunt: Ita fisco principis turgente ciuitatis corpus una cum membris langue scit & intermoritur: ut lyen modicus uegetat in corpo re membra: auget robur: sic fiscus principalis mode ratus: nec extuberans causa est bonæ ualitudinis in corpore ciuiratis. Vespasianus apd Philostratum ro gat Apollonium thyaneum: quem Antiquitas: ut di uinũ immo ut deũ admirata est: ut ipsum doceat quæ cunq; facere bonum principem oporteat: Cui Apol lonius in primis precipit diuitias illas esse fugiendas: quæ ex collocatione tributoꝝ a gementibus homini bus proueniunt. Sordidum enĩ id aurũ est putãdum: qđ ex lachrymis oritur. Nõ queo mihi obtẽperare: quin hoc in loco commemorem documentum salu bertumum. Cyri persarum regis: quod memorat Xe
A nophon in pædia: quod sine dubio dignissimum est memoratu. Scribit. n. luculentus ille scriptor: Cyrũ inter cæteros fuisse beneficum ac liberalem: adeo ut dictitaret se thesauros habeꝝ diuitiarũ amicos: quos donationibus diuites opulentosq; efficiebat: qui dice re solebat consimilia esse opera pastorum: & regum. Nã sicut pastorem decet præstare ut pecora habeat læta & succulenta: Ita regem par est ciues & subditos facere fœlices & opulentos. Huic Cyro regum mu nificẽtissimo dixit oli Crœsus fore: ut immodica do nans pauper fieret: Cum posset domi recondere the sauros ingentes. Cui Cyrus quantam inquit pecu niæ summam putas me in hodiernum potuisse col

ligere si aurum nulli dono dedissem. Ex quo tempore in imperio sum. Crœsus infinitum quendam numerum respondit. Tunc Cyrus sibi inquit ostendam maiores me pecunias possidere: mitte quempiam ex tuis cum nuntio meo: mox conuersus ad Hystaspam. I Hystaspa inquit ad amicos meos: dic indigere me auro: Roga ut mihi suggerant affatim pecuniam: perscribeq; quantum quisq; amicorum mihi uelit contribuere: Iuit ille: petiit: conscripsit & maiorem pecúiæ summã supputauit: quã duxerat Crœsus futuram in thesauris: si eam conseruasset. Vbi hoc patuit uides ne inquit Cyrus o Crœse mihi thesauros esse: nã dum amicos diuites reddo. hos mihi thesauros comparo: & lõge quidem fideliores quã si ipe domi defodissem. Item aiebat se pecunias ob id desiderare: ut amicis subueniret. Iulianus imperator (auctore Amiano Marcellino) prædicabat illud Alexãdri magni: qui interrogatus ubi thesauros haberet: Apud amicos beniuole habere sese respondit. A
Nonne principes cum talia aut audiunt: aut legunt: ad liberalitatẽ exercendã inflamãtur? quæ subditos reddit deuotos: fideles: obnoxios: qua ímortales efficiunt: quæ denicq; tanti momenti est: ut possit princeps obtentu liberalitatis obumbrare crimina tantũ non enormia: & hac una laude pensare.

Recte etiam in principe laudatur hospitalitas: ut pote Germana liberalitatis. Est enim ualde decorum: ut inquit Arpinas orator: patere domos homi

num illustrium illustribus hospitibus. Idq; etiã reipublicæ est ornamento. Ideoq; domus principum amplæ esse debent: & laxitate conspicuæ: cũ hospitibus & hoium cuiusq; generis multitudine frequententur. Ab hac quoq; hospitalitatis laude dilaudandus est princeps noster. Cuius ædes pulcherrimæ: magnificentissimæq; patent hospitibus illustrioribus. A quo oẽs ferme & minuti reguli: & maximi principes istac trãseuntes hospitaliter ac comiter accipiuntur. Theophrastus: Plutarchus: Emilius ꝓbus: Cæteri Cimonẽ athenienſem: ut hospitalissimũ in suos curiales laciades laudibus ferũt: qui ita instituisse fertur & uillicis imperasse ut oia ꝓberent: quicunq; tribulis in uillã suam diuertisset. Apostolus quoq; precipit: Episcopos cõprimis hospitales eẽ debere: quod & in decretis canonicis. D. xlí. latissime enarratum legas.

Cæterum cum sapientes diſiniant quattuor uirtutes: Iusticiam: Prudentiam: Fortitudinem: Temperãtiam. Quarum quadriga alias quoque secum uehat: Quis nescit eas bono principi studiose enixeq; colendas? Et ne in præsentia sinuosos nimis ac longos cõmentarios faciam: ut succinctius cuncta perA stringam: & quasi transeunter attingam. Iustus esse ante omnia princeps debet: & ueluti in statera: atq; librili cuncta perpendere. Ius religiose & equabiliter dicere nec digitum quidem transuersum aut unguem latũ (ut dicitur) a legis præscripto discedere: nisi quatenus in pœna exigenda mitius agat & mol

lius. Lex enim ut inquit rectissime Pindarus domina est: quae uitiorum emendatrix est: commendatrixq̧ uirtutũ: qui legẽ praeesse iubet: uidetur iubere deum praeesse: ut auctor est Aristoteles. Ministri legũ sunt magistratus uereque dici potest magistratum legem esse loquentem: Legem autem mutum magistratũ. Illi uero ciuitati paratum: inquit Plato interitum uideo in qua non lex magistratibus: sed legi magistratus praesunt. Salutem uero illi: ubi lex magistratibus dominatur cuncta mediussidius bona illi reipublicae affore conspicio cuius princeps sincerissimus iustitiae cultor extiterit: quae una uirtus omnium est domina: ut. M. Tullii uerbis utar: & regina uirtutum: sine qua quid sunt magna regna: ut autumat Augustinus: nisi magna latrocinia. Interrogatus aliquando Agesilaus: utra uirtus esset melior fortitudo: an iusticia: oppido quã scite respondit. ουδεν εφηανδριασ χρηζοιεν εαν παντεσωμεν δικαιοι: nihil ĩquit fortitudine indigemus: si iusti omnes simus. Darium persarum regem iustitiae olim sacrificantẽ: dixisse refert Philostratus. O dña si qua es usquam: quibus plane uerbis satis ostendit se iampridẽ exoptasse iusticiam neq̧ illam usquam gẽtium agnoscere potuisse. A nobilissimo philosophorũ dictũ est. ουτεσ περος ουτε εωοσ ουτω θαυμασιοσ. Q đ neq̧ hesperus neq̧ lucifer p̄inde atq̧ iusticia admirabilis est. Quam eruditi erudite: graphiceq̧ oleo comparant ut. n. oleũ intus ĩgestũ obest foris infusum prodest: sic & iusticia oĩs a no

bis circa alios est: magisq; aliis ꝑdest quã exercitori.
Ob hoc dixit in ethicis Aristoteles iustitiã uirtutẽ esse ad aliũ: ex qua una uirtute uiri boni appellantur. Ex qua Aristides dicæos. i. iustus cognominatus.
Hinc Traianus laudibus effertur q; se legibus subiecerit. Qui abiturus consulatu iurauit se nihil cõtra leges fecisse. Et sane sicut ptinceps ẽ supra ciuitatẽ: ita
A leges esse debent supra principem. Symbola illa Pythagoræ & enygmata intelligat princeps ad se potissimũ ptinere. Staterã ne transilias. i. ne ꝑtergrediare iustitiã. Coronã minime carpendã. i. leges urbium cõseruandas. Per uiã publicã ne ambules. i. ne multoꝝ sequaris errores. Itaq; faciat príceps iustus q; in bõis principibus glorioſum fuisse accipimus ut nullius ab eo magistratus ius: nullius auctoritas minuatur: ad pretorem: ad Iuridicos magistratus pleraq; omnia remittat: leges ne cõculcet. Et iustitia pinde ac admiculo firmissimo fulciat: Ad quã cũ oẽs mortales: tum ꝑcipue principes se eẽ natos itelligãt quã græci dicæo
B synen apellant quasi δικαιου συνεσιν. i. iusti intelligẽtiã: ut interꝑtatur Plato in Cratylo. At qui cum iusticiæ ps sit religio. Cũ dei cultus iustitiæ ascribatur speciosum: haud dubie ẽ principẽ: & esse: & uideri religioſum: reiq; diuinæ cultotẽ. Religiõe. n. uita cõstat. Religiõe (ut auctor est Lactãtius) hõ ꝑstat cæteris animãtibus. Religiõis uinculo hoies deo obstringũtur ac religantur: uñ ipsa religio nomẽ credit accepisse quãuis alii aliũde deducãt. Deo oẽs hoies seruitutẽ

debēt: q̄ latria græce dr. In primis uero principes de
cet dei cultus: quā Theoſebiā græci appellant. Cul
tura āt dei potiſſima eſt bonitas: Vis (iquit Seneca)
deos ꝓpitiari: bonꝰ eſto: ſatis illos coluit quiſquis imi
tatus eſt. Caueat princeps: ne illud quo peius nihil dici
pōt: de ſe merito dicat: Contemptor diuū Mezētius.
Princeps nō minus hoiem ſe quā hoibus pēſſe memi
nerit. In pectore principari conditū ſit illud Oratia
num. Diis te minorē quod geris ſperas. Hinc oē prī
cipiū: huc refer exitum. Religio in principe efficit: ut
oēs ſubditi modeſtia quadā: & quaſi ſanctitudine cō
tineantur. Illa quoq; religiōis ps nec ea qdē mima ē:
extruere tēpla: reſtituere delubra uetuſtate labentia.
In laudē Auguſti dictū eſt. Tēplos poſitor: templos
ſancte repoſtor. Sciat tū princeps deos non tā ado
rātis erogatōe quā ſanctitate lætari: quā purā mētē q̄
aurum malunt. Hinc Alexander Romanus imperā
tor auari ne guttulam quidē: aut bracteolam in tem
plis poſuit. Suſurrans illud Perſianū: in ſancto quid
tacit aurum. Ego uero cenſeo principem & mente: &
manu erga deos munificum eſſe oportere: Qui & ſi
nullius rei indigi ſunt: tū uolunt principes beneficio
rum nec immemores: nec ingratos exiſtere. Quid di A
cā prīcipē prudētē eē debere: & cūcta ſolerti rōne per
pēdere: Cū prudētiæ iter uirtutes principatum Plato
det libro ſecūdo de legibus: Cū dicat Solomō: Fru
ctū prudētiæ meliorē eſſe auro: & lapide ꝑcioſo: Cū
Socrates aſſerat nullā uirtutē eē ſine prudentia: quæ

græco uocabulo phronesis nominatur. Anaxagorā & Thalem: alioſq; id genus homines ſapientes eſſe dicunt: prudentes negant. Impoſſibile eſt inquit Ariſtoteles prudentem eſſe quēpiam: niſi ſit bonus. Sit igitur princeps non ſolum ipſe prædituſ prudentia: uerum etiam conſiliarios prudentes habeat quibus bene conſulentibus, credere poſſit. Nemo enim per ſe unquā ſolus ita ſapit: Nemo ita circunſpectus ac ſagax. Nemo ita linceus eſt: ut non aliquando labet atq; cecutiat: q; ſi genuina quadā excellentiq; prudentia preditus princeps aliquando reperiatur: ut alieno conſilio non egeat: tamen id faciat quod ſummi nauium gubernatores: qui in magnis tempeſtatibus a uectoribus admoneri non recuſant. Conſiliū bonū: ut inquit ueriſſime Marcus Varro & ei qui conſulit bonum habendum eſt: ſicut econtrario. Malum cōſilium conſultori peſſimum eſt: qui uerſus prouerbialis de græco illo Heſiodi uerſu expreſſus uidetur κακὴ κακῇ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη, i. cōſultum male: conſultori peſſima res eſt. Amicum fidelem: uitæ medicamentū eſſe prodidit Solomon. Quod ſi ſancti & uenerabiles conſiliarii: non malitioſi neq; furaces principi contigerint: cuncta ſalubriter: ſancte innocenter adminiſtrabuntur: Cum talib9 princeps omnia communicabit: talium ſaluberrimus conſiliis libens obſequetur. Facietq; quod. M. Antonius imperator: cuius memorabilis eſt illa ſententia: Aequi9 eſt ut ego tot conſilium amicorum ſequar: quam

ut tot tales amici meam unius uoluntatem sequant.
Et sane: sicuti ꝓditum est a scriptoribus idoneis: Me
lior est respublica: & ꝓpe tutior: in qua princeps ma
lus est: ea: in qua sunt amici principis mali: Siquidem
unus malus potest a pluribus bonis corrigi: Multi ãt
mali non pñt ab uno quãuis bono ulla rõne superari.
quod Homulius quõdã Troiano imperatori dixisse
memoratur. Sed sæpenumero qđ dolenter dicendũ
est: euenit: ut sanctus: cautus: optimus princeps uen
dat: circunscribaturq; ab improbis cõsiliatoribꝰ: qui
excubare sese simulantes in negociis principalibus
clanculũ cuncta puertunt: Et cupiditate priuati emo
lumeriti rectũ ꝓuaricantes fumũ ꝓcio uenditãt: ut pri
sci dicebant: digni prorsus: qui fumo ipsi puniantur:
sicut olim Thurinus ab Alexandro romano impera-
tore punitus est: ꝓcone dicente: Fumo punitur qui fu
mũ uendidit. Cæteꝝ sicut fidi consiliarii & prudentes
audiendi sunt: Ita assentatores: adulatoresq; explo-
dendi qui ad uoluptatem loquuntur omnia: nihil ad
ueritatem. Præstat inquit antistenes: In coruos quam
in assentatores incidere: quippe illi mortuos: isti ui-
uos deuorãt. Et sane adulatio prout clarissimi scripto
rũ ꝓdiderunt res est seruilis ac ꝓnicioſa: in aula prin-
cipum prope peculiariter glisens uigensq; ꝓpetuũ
ut inquit Curtius regum malum: quorum opes sæpi-
us assentatio quã hostis euertit. Quo circa etiam atq;
etiam caueant principes: ne aures assentatoribus pa
tulas præbeant: neq; se adulari sinant. Multi enim

gnatos; similes qui glorioſum militē infatuent. Verba adulatoꝝ mollia feriunt interiora uentris. Quippe adulator blandus inimicus eſſe creditur. Laudat Mamertius Iulianum īperatorē q; aduerſus oēs aſſētatoꝝ illecebras captiōeſq; munitus eſſet quodq; ei a fucatis adulātium uenenis piculum nullū foret. Auguſtum quoq; Cæſarē ex eo celebrant: qđ adulationes indecoras repſſerit: de quo non minus uere quā ſcite dixit Oratius: Cui male ſi palpere recalcitrat undiq; tutus. Meminiſſe hoc ī loco par eſt id qđ Peſceni us niger dixiſſe quondā memorat: Nā cum quidā illi imperatori iā facto panegyricū recitare uellet dixiſſe fertur uerbū hoc dignū ſcitu relatuq;. Scribe laudes Marii: uel Hāibalis: uel alicuius ducis optime functi. Et dic quid ille fecerit ut nos imitemur. Nā uiuentes laudare irriſio ē: maxime principes: a quibus ſperatur: qui timent: qui pſtare publice poſſunt: qui pñt necare: qui ꝓſcribere. Sed cum naturā uel bonam fortuna plerunq; corrumpat: Accidit frequenter: ut principes magniloquentia adulatoꝝ ſufflati uera credant oſa eē quæ de ſe ipſis audiunt prædicari. Tūc Criſtæ c[illegible]ſur gunt. Et ut inquit ſatyrographus: Nihil eſt qđ credere de ſe nō poſſit: cum laudat dis æqua poteſtas: tūc adulatoribus arrident ac blandiunt: ſeueris ignariſq; blādiēdi ꝓrſus infeſti. Sic olim Creſus Solonē expulit præcipitem: quia blandiri neſciebat. Sic Dionyſius philoxēo acriter ſuccēſuit minime aſſentātu. Infatuat nimirū hæc adulatio uitioꝝ altrix & ueluti gangrena

A

serpẽs latissime ĩtra liminia potẽtiorum: & hæc hacte
nus. Præterea quis nescit principẽ fortitudine quasi A
muro sepium ac uallatum esse d̃ber̃: ut animo subni-
xo erectoq; impterritus. ĩpauidus: extrilidus cuncta
regat ac moderetur: nec terriculis uanis cõcutiatur:
nec muscas (ut aiunt) uolitãtes ptimescat. Propria ẽ
uirorum fortitudo: q̃ ex uirtutibus una peculiari qua
si noĩe uirtus nuncupatur. Est. n. ex uiro uirtus appel
lata: pinde ac uirorũ fortitudo maxime deceat. ut au-
ctor est Marcus Tullius. Andria apud græcos nomi
natur: quasi uirilitas: quãquã Plato etymon atq; inter
p̃tamentum aliunde deducat. Homerus duas regis
uirtutes ueluti p̃cipuas ꝓbat: iusticiã. s. & fortitudinẽ:
Cum sic inquit: Ille bonus pugnator erat Dux opti-
mus idem: quẽ uersum Alexãder magnus adeo ada-
mabat: ut eũ censeret oĩbus aliis uersibus homericis
anteponendũ. Inter fortitudinis partes exigimus ut
princeps nõ min9 sit rei militaris quã ciuilis admĩstra
tiõis gnarus cõsultusq;: nec minus bellica laude quam
rubrica p̃pollẽs. Hic locus me submõebat: ut d̃ re mi
litari: & de ĩperatoriis uirtutibus non nihil dissererẽ.
Verũ hac ad p̃sens narratiõe supsedendum: Cum ali
quot ab hinc annos totum id negocium luculẽta opi
nor disertatione affatim explicauerim. Cæteꝝ cũ alia
fortitudo in milite: alia ĩ duce requiratur: Cum sit alia
animi: alia corporis fortitudo: tempestiuum erat hic
quoq; pauca quædam insererẽ: facientia ad robur cor
poris agẽdũ & bonã habitudinẽ custodiẽdam: quod

imprimis præstat gymnastica exercitatio: qua cũcta conualescunt: Qua membra corporis fiunt uiridiora uegetioraq. Scitũ. n. illud ẽ: Ad bonã ualitudinẽ plus exercitationẽ ꝑdesse quã medicos: Sed sup hac quoq; ꝑte í libello d fælicitate differui opinor satis diligẽter ex doctrĩa medicoꝝ philosophoꝝq. Vtꝝ ut quadriga uirtutũ tota curriculũ suum conficiat. Quis insiciat. quis abnuit: pricipẽ tẽpatum ac cõtinẽtẽ eẽ oportere? Et cum tẽperantia: quã σωφροσυνην græci uocãt quasi prudẽtiæ cõseruationẽ: quæ frugalitas quoq; dici põt sit ratiõis. in libidinẽ: atq; in alios non rectos appetitus: dominatio. Quid ĩ principe ꝑclarius esse põt quã in maxima peccandi licentia nõ peccare. frenare libidines. coercere appetitiones exultãtes. Scipio africanus apud Liuiũ: Nõ alia inquit uirtute æque atque tẽperantia: & cõtinentia libidinũ gloriatus fuerit Alexander magn9 arbitrabatur nõ minus opus regium
A esse se ipsum uincere quã hostes edomare: qui cum dilectam sibi ex pellicibus suis ꝑcipue noĩe Campasdẽ nudã pigi ob admirationẽ formæ ab appelle iussisset. Cumq; eũ pari captũ amoꝝ sensisset dono dedit eam. Magnus aĩo maior imperio fuit: nec minor hoc facto quã uictoria aliq̃: quippe (ut plinii uerbis utar) se uicit nec thoꝝ tãtum suum: sed ẽt affectum dõauit artifici ne dilectæ qui dẽ respectu mot9: ut quæ mõ regis fuisset mõ pictoris esset. Quẽ magis admiraberis (inquit Seneca) quã qui ĩpat sibi. quã qui se habet ĩptãte? Gẽtes facilius est barbaras ĩpatentesq; alieni arbitriũ re-

gere quã aĩum suũ cõtinerẽ & tradere sibi. Verꝝ nequa quã satis ẽ ip̃um prĩcipẽ oculos: man9: uẽtrẽ: & q̃ ĩtra uẽtrẽ sunt cõtinere. ac moderari: Sed ei circũspiciendũ quoqꝫ ẽ: ut ministros oẽs habeat cõtinẽtes: ac moderatos. Sæpe. n. prĩceps optimus: tempatissimusqꝫ infamatẽ ob ĩprobos: ac nequã ministratores. Habeat itaqꝫ princeps comptos exploratosqꝫ mores dispẽsatorꝫ: scribarꝫ: cubiculariorꝫ: aliorũqꝫ ĩ aula prĩcipali ministrãtiũ. nã ut inquit epigrãmatista. prĩcipis ẽ uirtus maxĩa nosse suos. quos nouerit egregie fideles: his res obeũdas cõmittere rectissime põt. Sed Plerũqꝫ ĩ aulico famulitio: supbi furaces: iactãticuli cõspiciũtur. qui sese ob hoc quia principi seruiunt dominari ciuibus iure arbitrantur: Qui sui cõmodi cã perperã pleraqꝫ moliunt: qui supcilioso fastu tumẽtes uideri uolũt se apud principẽ suũ multũ põsse ut nõ minus uerẽ quã decẽter dixerit satyrograph9: Maxima quæqꝫ domus seruis est plena superbis. Et sane pleriqꝫ prĩcipes extiterũt: qui cũ essẽt ciuiũ domini famulorum erant serui horũ consiliis horꝫ nutu regebãtur: ꝑ hos audiebãt: ꝑ hos loquebãtur. Talem fuisse Claudium Cæsarem tradũt: Cui nõ amor: nõ odium inerant nisi ĩdita & iussa: qui famuliciis mancipatus ac addictus nõ principem se: sed ministrũ egit: cuius libertus Polybius inter duos sæpe cõsules ambulabat seruiebar. E cõtrario Hadrianus iure laudatur: qui cum quodã tempore seruũ suũ ĩter duos senatores ambulare uidisset: misit qui ei colaphũ incuteret. & diceret. noli in

A

B

ter eos ãbulare: quoꝝ eẽ adhuc potes ſeruus. Coer
ceat ergo princeps ac regat aulicã familiam: ita ut no
uerint ſe famulos eſſe non dominos: ut ſciant ſibi fru
galiter: abſtinenter: innocenter eſſe uidendum.
Sit ipſum principis ſigillũ anuluſq; ſignatorius nõ mi
niſter alienæ libidinis: ſed teſtis uolũtatis principalis
nec eo ſcribæ ad priuatũ (ut plerũq; fit) compendiũ
abutantur. Deniq; omnibus cognitum exploratũq;
ſit: principi nequitias fraudes: rapinas ſuorum diſpli-
cere. Eumq; talibus inimiciſſimum ſi id cognouerit
futurum. Ipſe uero princeps nihil per impotentiã ni-
hil per iniuſtitiam: nihil per crudelitatẽ nihil per aua-
titiam agat: nõ odio: nõ gratia: nõ pecunia a uia recta
trãſuerſus deducatur: nihil p effectum iracundiæ im-
potentiſſimum furenter decernat: ſed ratione ueluti
domina ducatur. Cunctatione ac cõſilii gubernatiõe
cuncta perpendens. Nã ut inquit Claudianus. Diis
proximus ille ẽ quem ratio non ira mouet. Habeant
principes ſaluberrimũ illud Athenodori documentũ
in penitiſſimis præcordiis recõditũ qui petito ab Au-
guſto cõmeatu iã iam diſceſſurus: Cum ira (inquit)
o cæſar te ceperit nihil pri9 neq; dixeris: neq; feceris
quã ipſas uiginti quattuor elemẽtarias litteras tecũ ip
ſe percurreris. Tunc Auguſtus eo manu apprehenſo
adhuc ĩquit tua mihi præſentia opus eſt. Eũq; penes
ſe retinuit. Audite quæſo uerſus nõ minus frequenti
aſſiduoq; mẽoratu dignos quã philoſophoꝝ decreta
documẽtaq;. Tu licet extremos late dominare p idos

Te medus: te mollis arebs: te feres adorent. Si metu is: si praua cupis: si duceris ira: Seruitii patiere iugum: tolerabis iniquas Interius leges. tunc omnia iure tene bis: cum poteris rex esse tui.

Cæterũ quãuis princeps legibus solutus eẽ dicatur: quãuis de principe dictũ sit: si libet: licet: An nescis principẽ legẽ dare nõ accipere? Tamen bonus princeps si tã quid liceat sibi: spectabit: quã quid deceat. nec. n. qđ quisq; põt id ei licet: nec si nõ obstatur: ꝓpterea ei permittitur. Si quidẽ licere id dicimus: ut docet. M. Tullius i philippicis: Quod legibus. qđ more maiorũ institutisq; conceditur. Platonis sentẽtia est: Quales i repu. principes sint: tales reliquos solere esse ciues. Vita principis (ut Plinii panegyristæ uerbis utar) cẽ A sura est: eaq; perpetua. Ad hanc dirigimur: ad hãc cõuertimur: nec tã impio nobis op9ẽ: quã exẽplo. ꝓin de fit ut pnicioſius de repu. mereãtur uitiosi principes qđ non solũ uitia cõcipiunt ipsi: sed ea infundunt i ciuitatẽ: neq; solũ obsunt: q; ipsi corrũpuntur: sed etiã quod corrumpunt: plusq; exẽplo quã peccato nocẽt nã quãto quisq; maior est: tãto eius dicta: factaq; sunt conspectiora illustrioraq;: Et ut ĩquit Satyrographus Oẽ animi uitium tanto cõspectius in se crimẽ habet: Q uãto qui peccat maior habetur. Principi ergo qui i conspectu mortalium uiuit. in quẽ oculi cũctorum coniiciuntur: cuius in clarissima luce uersantis nullum obscuru; põt: nec dictum esse: nec factũ: Circumspectius: cautius: sanctius uiuendum est: ut eius uita pro spe

culo sit contemplantibus: Et ꝓfecto non parꝝ multa priuatis ꝑmittũtur q̃ minime principem deceãt: imo q̃ principem dehonestẽt ac indecorẽt: In quã sniam ẽ illud ab Ouidio ĩ cõsolatiõe ad Liuiã decẽter ꝓditũ

Non eadem uulgusq; decent & lumina rerum,
Est quod præcipuum debeat ista domus.
Ad te oculos auresq; trahis: tua facta notamus,
Nec uox missa potest principis ore tegi.

Concinit subscribitq; Nasonis carmini luculenta illa Claudiani & memoratu: ac scitu digna sententia:

Hoc te præterea crebro sermone monebo:
Vt te totius medio telluris in orbe
Viuere cognoscas: cunctis tua gentib9 esse
Facta palam: nec posse dari regalibus usquam
Secretum uitiis: nam lux altissima fati
Ocultum nil esse sinit: latebrasq; per omnes
Intrat: & abstrusos explorat fama recessus.

Apostolus Paulus in epistola ad Titum: & altera ad Timotheum ꝑcipiens quibus moribus eꝑspdit9 esse debeat. Oportet ĩquit episcopũ sine crĩe eẽ: nõ su ꝑbum: nõ iracundum: nõ uinolẽtum: nõ ꝑcussorem: non turpis lucri cupidum: sed hospitalẽ: benignum: prudentem: sobrium. Quis non uidet hæc apostolica documenta fere oĩa ꝑfecto principi conuenire: & ĩ illo quem effingimus principe desiderari. Quæ singula si minutatim: & ut ita dicam frustillatim percensere uelim: dies me deficiet: Equidem iam uereor ne hæc nauseosa & molesta fuerint complusculis

audentium. Quo circa faciã quod bonus imperator lam canã receptui: & instar nautici gubernatoris ue la complicabo: & remis in portum festinenter excurram. Scio plura dici potuisse ob materiæ largitatem quæ prope infinita est: quæ quãto plura dixeris tanto dicturienti plura suppeditat. Sed utilissimus omnibus in rebus est modus: & habenas pressisse quã laxasse plerumq; salubrius. Diximus hactenus de triplici forma administrãdæ reipu. Percensuimus illa fere omnia: q̃ in principe optimo absolutissimoq; exigantur. Qui si talis uspiam gentium fuerit repertus: merito quattuor illa cognomenta merebitur indipisci: ut. s. Pius: Magnus Patriæ pater: Optius ab omnibus appelletur. Talem omnis populus delitias suas esse dicet: Sicut olim romanus populus Gordianum appellauit. Talẽ cuncti amabũt ut parentem: uenerabũtur ut deum: Sub talis imperio uiuẽt quã beatissimi: Talis caritate ciuiũ septus erit: quæ ars in accessa est: & inexpugnabile munimentũ. Melius. n. tutetur principẽ amor ciuium quã ferrũ lateronũ: nã ut inquit uerissime Claudianus: Nõ sic excubiæ: non circunstantia pila: quã tutatur amor. Nõ sunt: nõ sunt adamatina uincula illa: quæ Dionysius tyrannus dictitabat: metus: uiolentia: classis: præsidiũ decem millium armatorũ: Sed beniuolentia: gratia: bonitas: innocentia. Da principem talem qualẽ libellus iste describit: huic affatim p̃sto erũt: qui oculi regum: qui aures principũ apud ueteres dicebantur: & cũ iucundis,

simum sit in rebus humanis amari & amare: hic amabitur & amabit mutuis effectibus. Hic deniq; cum habebit deuotos: fideles: obnoxios: nec minus de uita principis: quam de suamet ipsorũ incolumitate sollicitos. Verũ. n. uero cum difficillimũ sit: & oppido quã arduũ inueniri pricipẽ talem: ex omnibus his: quæ retulimus compactum & quasi cõglutinatum. Merito dixit Dioclitianus imperator. Nihil esse difficili9 quã bene imperaſ. Et a scurra nescio quo bene dictum ẽ. In uno annulo bonos principes posse pscribi. Quis est enim tã irreprehensibilis princeps qui nõ quasi in pulchro corpore aut neuum aut uerrucam habeat? Videor facturus operæprecium: si hodiernam hanc enarrationem uersibus cluserò: a poeta luculẽto graphice: & concinniter factis ad principem intuendum: quos scribi debere cẽsemus pro foribus omniũ ædium principaliũ: quos habere pricipes cordi & memoriæ saluberrimũ puto. Versus autẽ de quib9 loquor qui didascalici & instar ptreptici probantur: hii sunt:

Tu ciuem patremq; geras: tu consule cunctis
Nec tibi: nec tua te moueant: sed publica uota.
In cõmune iubes siquid censesq; tenendum
Primus iussa subi: tunc obseruatior æqui
Fit populus: nec ferre uetat: cũ uiderit ipsum
Auctorem parere sibi: componitur orbis
Regis ad exemplum: nec sic inflectere sensus
Humanos edicta ualent quam uita regentis.
Mo bile mutatur semper cum principe uulgus.

Superat ut oñderem9 i romão iperio hoſce oēs ſtatus: de quib9 añ dictū ē: extitiſſe. Q đ ut ſūmati & q̄ſi trāſeūter attingā: A Platōe philoſophiaq; didicimus naturales eſſe cōuerſiōes quaſdā reꝝ publicaꝝ ut eæ tū a pricipib9 tenerent: tū a populis: aliquando ab optimatib9: Q đ potiſſimū accidit romanæ reipu. que ut ſublimib9 ī crementis augeret: uirtus & fortuna pleruq; alioqui diſſidētes mutuo concordiæ nexu cōuenerūt. & ita factum ē: ut populus Romanus uir tute: ac fortuna ſimul ſuffragātib9 (Virtus enim ſine fortuna māca ē & mutila) ad ſummum faſtigium peruenerit. Cui9 pria ætas & q̄ſi ícunabula ſub ſeptē regibus annos ꝑpe. ccl. fuerunt. Dein ætatē ingreſſus adultam mō ſub Ariſtocratico mō ſub Democratico ſtatu: uires exercuit: & lacertos mouit per annos circiter. cccc. Tādē poſt gētium: natiōum: regum ceruices oꝑſas: poſt ſubactā diutinis bellis maximā urbis terraꝝ ptē: Vrbs uenerabilis cæſaribus tanquā liberis ſuis regēda pīmonii hoc ē impii romāi iura permiſit. De quibus Suetoni9 trāquillus unus oīum compoſitiſſime diligētiſſimeq; cōſcribit: Cuius libros multiiuga: nec triuiali eruditione ꝑgnātes ſcaturiēteſq; una cum cōmētariis nr̄is hoc ān̄o enarrabim9. dabimuſq; opam: ut edulia nr̄a nouis cōdimētis cōdita: faciāt ad ſtomacum: ſintq; citra nauleā: & facietatē. Trāquillo copulabitur Oratius Flaccus: Cuius ſermōes non min9 frugiferi quam uoluptifici futuri ſunt animis auribuſq; auditorum purgatioribus.

ORATIO PROVERBIORVM CONDITA A PHILIPPO BEROALDO: QVA DOCTRINA REMOTIOR CONTINETVR.

Ad Ornatissimum Christophorum Vaitimilium Scholasticum Boemum Philippi Beroaldi Bononiensis Epistola.

COmplusculi ex Boemia scholastici Ad capiẽdum ingenii cultũ linguamq; comendã in hoc nostrũ gymnasiũ litteratoriũ quot annis cõmigrare consueuerunt: nitidi prorsus atq; elegãtes: sed omniũ sane nitidissimus extitit atq; elegantissimus Vldricus Rosensis inter inclytos Boemiæ ꝓceres famigeratus: cuius nomini Annotiões nuncupati dedicaui. Iohãnes uero uartibergensis omni præconio bonitatis ornatus instar gẽmæ radiantis in cœtu scholastico refulget: ad quẽ opusculũ de Septem sapientibus composui. Fuit indidẽ & martinus crũnouiẽsis: quo nil candidius: cuius nomẽ liber Orationum me arũ in liminari pagina gestat inscriptum. Post hos tu ex eadẽ regione haud magno sane inueruallo adueniſti Cristohpore mi ad ingenium excollendum: in quo nil culpabi

le conuiſitur. Tu uirginali corpus filo ſpecioſus iux/
ta ſocraticũ documentum impendio procuras ne cor
poris pulchritudinẽ morum turpium de honeſtamẽ/
to dedecores. Tu claritudine natalium inſignis: fami
liæ Vaitimilliæ apud Boemos honoratiſſimæ: es or
namẽto: minimeq; a patria uirtute degeneras. Siqui
dẽ Benedicto: hoc enĩ erat nomine parens: ĩ magna
exiſtimatiõe apud maximos reges cum conſilio pol/
leret: ſæpe ad exteras nationes in negociis principali
bus obeundis regius eſt deſtinatus orator & cum eſ/
ſet patrii ſermonis affabilitate cultiſſimus ſæpe rediit
exorator. Qui tanquam ariſtotelis Xenophontiſq;
œconomicũ legiſſet: agebat bonum patrẽ familias:
qui ampliora faciens: quæ a parẽtibus acceperat lucu
lentiorem hæreditatem liberis reliquit. Ex quibus tu
frugalitatẽ quidem domeſticam probãs: tãquã ea ſit
optimũ uectigal: exiſtimans tamen paterna bona ſi
ne aĩ bonis eſſe ueluti mança & mutila: ad nos con/
ceſſiſti: ut bonis animi ſuffarcinatus paternã herædi
tatẽ faceres cumulatiorẽ: ut pigmento eloquentiæ la
tialis coloratus: ut cote muſæ liberalis expolitus: ut
noſtro dolatorio leuigatus elegantior opulentiorque
ad tuos in Boemiã reuertaris. Itaq; gymnaſium litte
rariũ frequẽs inuiſis: audiſq; quotidie nos ex prom/
ptuario muſico depromẽtes quippiam dignũ memo
ratu: daſq; operã ne bõæ horæ malle collucentur. Ne
bona ætas per incuriam effluat: atq; deſidiam. Quas
ob res ego ſubinuitatus libellũ hũc proxima fœtura

natũ apud me tibi noiati dedicaui: quo ꝓuerbia non pauca ſcite & moraliter explicantur: quem ſub eadẽ incude litteratoria formatum facile agnoſcas qua id genus opuſcula iam plurima a nobis procuſa ſunt: quæ illuſtribus ſectatoribus noſtris tranſmõtanis dicata circũferuntur: libellus eſt ſuccoſus: fertilis: condimẽtiſq; doctrinæ multifariæ eſculentioribus ita conditus concinnatuſq; ut & ad palatum faciat & ad ſtomachũ. Tu mi Chriſtophore munuſculum id quale cũq; eſt hilaro uultu libens cape, nec ex eo q̃ charta rium: ſed ex eo q̃ litteratũ ſit metiaris atq; perpẽdas. Nã ſicut in uaſis fictilibus theſauri perſæpe precioſi reconduntur: ita in his libellis opes plerũq; luculẽtæ includuntur: & perinde atq; in dactylothecis gẽmæ litterarũ continentur. Vale: & dilige doctorem.

PROVERBIALIS Oratio Philippi Beroaldi.

Ocrates ille philoſophor̃ fons uiri clariſſimi: quem oraculum Apollinis ſapientiſſimũ mortalium eſſe ꝓdidit: Cũ ad æthicen trãſiret: dixiſſe fert. Quæ ſupra nos nihil ad nos ex hoc ſocratico documento cõmonemur omiſſis reb9 ſublimioribus circa hũiliora uerſari: & a cœleſtibus ad terrena deſcẽdere: & diuinis ſepoſitis hũana ſcrutari. Ex hac ſapiẽtiſſimi Philoſophi ſentẽtia quaſi aurẽ uellicante cõmonitus decreui hodierno die repere humi: & per aream popularem expatiari: hoc eſt aliquot uulgares ſentẽtias excutere: enucleare: perpẽdere. Pulchrũ eſt

medius hdius nec oībus obuiū rebus protritis dare
ſplendorē: & conculcatis triuialiter dictis id gratiæ: id
uenuſtatis inſerere: ut noua: ut ſplēdida: ut indicta eē
uideant. Quid eſt autē tā protritū: tā uulgare: tā pro-
miſcuū quā prouerbiū? Atqui prouerbia nō nulla tam
græca q̄ noſtratia hodierna diſſertatiōe a nobis expli
cabunt. ſed cū nihil ferme ſit tā ſordidū & obſoletū:
qđ nō ornatu fiat ſplēdicans & ſpecioſum: elaborabo
atq; pro uirili parte cōtendā: oratoriis illa pygmentis
excolere: & myrothecio ſocratico uenuſtare: ita ut q̄
quaſi faſtidita poterant repudiari: ea fiant maxime ex
petēda. Faciā qđ coſmetæ & ornatrices in comenda
matrona quā ita interpollāt: ita mūdo muliebri aliiſq;
id genus rebus expoliunt: ut longe alia familiaribus
& uicinis appeat. Ingenus eſt ac ꝑpe infinita tā apud
græcos: quā apud noſtros ſilua ꝓuerbioꝝ. Ex q̄ pau-
ca quædā interlegi excerpſiq; : quæ ianuā repandant
publicis lectiōibus: quoꝝ enarratio ſit ueluti prodro-
mos atq; præcurſoria curriculi nr̄i litteratorii. Sūt au-
tem prouerbia ut docente Diuo Auguſtino didicim9
ſententiæ uulgares: quas græci paroimias: latini aliis
quoq; uocabulis modo adagia: modo uerba modo
adagiones appellant: quæ ego ſubinde mecum pēſi
tans iuenio nō mīus ſuccoſa eſſe: nec mīus uitæ cōdu
centia: quā ſanctiora philoſophoꝝ uolumia. Ad hæc
habent ꝓuerbia quiddā ſimile legibus: quaꝝ ſcriptū
āguſtum ē interꝓtatio latiſſima. Siqdē ſūma breuitate
cōcluſa: intellectū ubenorem cōplectunt: & ſententia

liter uitam instruunt. Ita ut quæ ad moralem philoso
phiã pertinent ingenfiq; elegantiã: non minus ex pro
uerbiis cognoſci poſſint quã ex doctrinis & uolũini
bus ſocraticorum. Non credis hoc mihi? credo duo
Hieronymo ſcribenti q; Solomon in libro prouer
biorum moralem docuit diſciplinam: ſuccinctis ut de
cuit breuibuſq; ſententiis uitæ inſtituta componens.
Quod ut plani9 fiat & manifeſti9 prouerbia aliquot
explicare auſpicabor: ad uitæ humanæ cultũ: & mo
res mire facientia. Vos quæſo diligẽter attendite ſpe
ro enĩ quæ a me dicent futura & aurium oblectamẽ
to ob uarietatem: & aĩorum emolumento ob erudi
tionem. Quod ſi in huiuſcemodi anteloquiis placere
ante hac conſueuimus: in hac hodierna diſertatione
haud quaquam diſpliciturum me eſſe confido. Hinc
autem potiſſimum ordiemur.

M. Terentius Varro: ille togator; litteratiſſimus:
& ut ueriſſime dictum eſt a Terentiano: Vndecũq;
doctiſſimus: Prouerbiũ hoc cum primis celebrat: hõ
bulla eſt: eo magis ſenex. Scitis opinor oẽs bullã di
ci in aquis tumorem repente natum: repente euane
ſcentem. Vidiſtis ne unquã: & enim pſæpe uidere cõ
A tingit: ex largo hymbre & ſubitario id genus bullas
quaſi ſufflatas intumeſcere? Mox: ubi reſpexeris: eue
ſtigio euãuiſſe. Talis nimi; eſt homo. Hodie ut bul
la turget: Craſtĩo nuſquã erit. Nulli prorſus rei potuit
ocitius & uerius homo quã bullæ cõparari: Videlicet
riuolus: momentarius: nugatorius: & inſtar bullæ

repente deficiens.

Quid est hō? inquit Seneca: quodlibet quassum uas: & quodlibet fragile iactatu. Quid est homo? imbecillissimū corpus: & fragile: nudum suapte natura inerme: Alienæ opis indigens: ad oēm fortunæ cōtumeliā, iectū: Frigoris ē & laboris īpatiens: ex īfirmis fluidisq; cōtextū. Odor illi saporq; & lassitudo & uigilia: humor: & cibus: sine quibus uiuere non pōt: mortifera sunt. Quocūq; se mouet infirmitatis suæ statim conscius. Tenuissimis cāis atq; offensionibus morbidus ac putris. Merito itaq; cecinit sapiētissimus poetarū. Tale quidē genus est hoium: quale est foliorum.

Tu qui satellitū cuneis stipatissimus incedis: qui in excelsissimo humani generis fastigio posit9 numinis uice coleris: & obseruaris: qui te Deū terrenū credis bulla es. Tu qui īmortalia aīo uolutas: cuius cupiditati orbis ipse non sufficit: cui nihil est satis: bulla es. scito hoie nihil esse fragili9: cum eodē nihil sit superbi9

Typ9 humanæ uitæ: & imago est flos: qui mane uirescens añ uesperā flaccescit. qui cum sit speciosissim9 ocissime ītermorit: Magna ut īquit Plini9 nr̄ hoium admonitiōe: q̄ spectatissime floreāt celeberrime marcescere: hic pphetes in canonicis scripturis exclamat: omis caro fœnum & omis gl̄ia ei9 quasi flos fœni. Cæteꝝ cū nō min9 oratoriū sit pua copiose: quā grādia breuiter exprimere: libet hic paulū consistere: & ut dici solet. fimbrias diducere: & pistrōata cōplicata lati9 explicare.

Tria tpa prædicāt oēs & norunt: præteritum præ

A sens & futurũ. Sed qui curiosius & subtilius ista pen/
sitarunt: præsens tẽpus substulerunt: qđ in fuga semp
ẽ: quod fluuii more cursu rapidissimo fluit: ac præci/
pitatur: qđ ante desinit esse quã uenit: nec magis mo/
rã patitur quã mũdus: cui⁹ uertigo inenarrabilis ẽ. In
de fit ut hõ nũquã in uno statu uel tantillũ pmaneat:
hinc illa ouidiani pythagoræ acclamatio. Nra quoq;
ipsorũ semp requieq; sine ulla corpora uertunt. nec
quod fuimus fue: sumus sue cras erimus. Consimiliter
Seneca: Nemo nostrũ inquit est i senectute: qui fuit
iuuenis. Nemo nostrũ est mãe: qui fuit pridie. corpo/
ra nra rapiuntur fluminũ mor. Nihil ex his quæ uide
mus mãet. Ego ipe dũ loquar imutari ista imutatus
sum: hoc est qđ ait Heraclitus. in idem flumẽ bis de
scendimus: & nõ descendimus. Manet enĩ idẽ flumi
nis nomen: aqua trãsmissa est quotidie hõ moritur:
quotidie demit aliqua pars uitæ: & dum crescit uita
decrescit. quotidie ex nostro corpore particulæ dece/
dunt ex qb⁹ cõsistim⁹: ut philosophi tradunt: & me/
morat Alphẽus iurisc̃onsult⁹ titulo de iudiciis: Sigulæ
horæ imo momẽta aliquid de nobis prædant & car/
pũt: punctũ ẽ qđ uiuimus: & adhuc pũcto min⁹. Me
ritoq; ephemeron dici possumus: hoc est diales: cũ uita
nobis unius uix dieculæ tributa sit: & dies nostri: ut
inquit Iob sicut umbra prætereãt. Vitæ summa bre/
uis spẽ nos uetat inchoare lõgam: ut inquit uetissime
Flaccus. Nos tamen i lõgum spes nostras cogitatio
nesq; ꝓtendimus. Inquit unus anno quinquagesimo

ædificabo: honores gerã: fundos emã. ꝛ Ait alius sexagesimo feriatus ociabor & mihi uiuã. Ait & tertius Senex referam me in rusticum secessum: ibiq; in consilio habebo agricolationis cõsultissimos: qui me docebunt in quĩcuncem arbusta dispõere populos uitibus maritare: arbores ĩsitiõe frugiferas efficere: agrũ pastinare: terram pullam ac tenerã quæ optima est: a cariosa discerniculo quodã internoscere. Libet exclamare cum Lucretio. O stultas hominũ mẽtes: o pectora cæca. Libet ridere cum Democrito: cui negocia mortaliũ oĩa ridicula uidebant. Quid tibi de futuro polliceris? Quid ꝓpagas uota ĩ seculum: cum mĩme cõptum habeas de ãno? Nescis hominẽ bullã esse qui scis an adiiciant hodiernæ crastina summæ tẽpora dii supbi? Nimis: hoc est: uñ habes exploratum te ad uesperã eẽ uictu ꝛ? Nã ut ĩquit uerissime Lucianus a tenuissimo filo pẽdemus oẽs: q; citius dicto dirumpit:

Catonium prouerbium est: inter os & offam. quo admonemur ne spes nostras ĩ longum protrahamus cum inter os & cibum iam paratum multa interuenir possint offendicula: & quoniam prouerbia tractam9 non pigebit prouerbialiter fabulari.

Græcus est uersus παροιμιωδης. id est ꝓuerbialis idem significans: qd hoc nostrum inter os & offam πολλα μεταξυ πελει κυλικος και χειλεος αχρου latine dici potest. multa cadunt inter calicem supremaq; labra. Dicitur autem hæc paroimia ex tali causa

Anceus Neptuni filius: cum uineã sereret: impera

uit nequis familiarium eã ingrederetur ne qs attinge-
ret: iterdixitq; pene uestigiis seruulorũ: ex quib9 un9
asseueranter: haud quaquam inquit domin9 mustum
gustabit. nec fructũ carpet ex ea uinea: quam tantope
custodit. Vbi autẽ uuæ ematuruerũt. exultans Ance
us mustum ex illis p̃ssum poculo indit. Mox seruum
illum accersi iubet: qui negauerat ei fas eẽ fructus ui
neaticos mustumq; gustare. Iãq; poculum ori admo
turus. Esto inquit memor uerbi: qd iãdudum dixisti.
& ille fidenter uersum antedictum rettulit inquiens.
Multa cadunt inter calicem supremaq; labra. Ecce
tibi fabulus alter id horæ eoq; momento exanima-
t9 repente ingrediens: nunciat aprum fulmineum for
midãdæ uastitudinis uineam populari: & cuncta sub
uertere. Tunc anceus abiecto statim poculo: quod ĩ
manibus habebat in aprum cõcitatus fertur: ab eoq;
peremptus: mustũ uineti: prout famulus prædixerat
gustare non potuit. Vnde ortum hoc prouerbium.

A Alii tradunt hãc paroimiã ductã eẽ ex Antinoi in
fortunio. fuit autẽ hic Antinous unus ex procis Pene
lopes. qui absente Vlysse in ipsius aula indulgebant
gẽio: & luxuriosa cõuiuia pcolẽtes prãdiorũ cœnarũ
q; gurgitib9 Vlyssea patrimõia helluabantur. Verũ
cum post diuturnã pegrinationẽ Vlysses clãculo sub
mẽdici habitu domũ reuenisset μνησ τηρας. i. procos
comesabũdos morte mulctatos iustis pœnis affecit
inter quos Antinous calicẽ aureũ tenẽs: iãq; illi libra
admouẽs corruit moribũdus sagita ab Vlysse in gut

ture lætaliter ictus: Calixque e manib9 excussus est ut canit Homer9. xxii. odysseæ. & ita ex eo gustar̃ n: potuit. Quidã narant ꝙ chalcantẽ uites serentẽ auõ gur nescio quis uicinus præteriẽs dixit errar̃: nõ enim ei fas esse nouum uinũ indegustare: & cætera consi/ militer. ex hoc prouerbio græco: quacũq; de causa in stituto. ductũ est adagium apud latinos alterum mini me triuiale minimeq; protritum quod est inter manũ & mentum: Idem pollẽs quod inter os: & offam. A

Quid igitur nos homunculi: & ut ait Lucretius ho muli cũ simus animæ salillũ: ut ĩquit Plautus quid ĩfi/ nita cõcupiscimus? quid spes nr̃as inspacia lõgiturna diffundimus: quid sæcula disponimus: cum possit ho mo ex offa quã manu tenet nõ uesci. ex poculo quod labris admouet: nõ bibere. Deniq; cũ possit tã repẽte deficere quã bulla subito euanescit.

De andragora dixit eprigrãmatista: Lot9 nobiscũ est: hilaris cœnauit: & idem inuentus mane est mor/ tuus Andragoras. De Cor. Senectiõe ait Seneca ꝙ cũ hilaris cœnasset: Angina præcipiti arreptus cõpres so arctatis faucibus spiritu ante lucẽ decessit: oñditq; uetissimũ eẽ illud Hippocratis pronosticon. quo ma/ ximus medicoꝝ signat synachen: sic enĩ græce dicitur Angina: quæ uulgo squinãtia homini mortifera esse eãq; ocissime strãgulare: quæ intrinsecus grassatur nullo ĩ guttur̃ forĩsecus existente uestigio: & quia ex emplis homines maxime ducũtur: suntq; ad fidem fa ciendã potentissima. Agitedũ exemplis ostendam9: B

XXXIX

A q̃ nihili sum9:& q̃ hõ bulla ẽ:& si quid bulla fragili9.

Repentina morte obiere Cæsares duo dum matutino calciantur sani ac tempestiui. A. Pompeius in capitolio cum deos salutasset. Legatus rhodiorum per orata in senatu Romano causa in limine curiæ protinus expirauit: Iulius medicus dum iungit specillũ: qđ medici instrumentum est per oculum tradens. L. ualla dum mulsi potiõem haurit. Ap. Saufeius dũ sorbet ouum. Repertino oẽs fato occubuere. Anacreon poeta acĩo uuæ passæ: Fabius senator ĩ lactis haustu unõ pilo strangulatus. Quosdam crassior saliua suffocat: ut illud serio dici posse uideatur Ambulat:: & subito funus mirantur amici.

Iam satis opinor constat ac liquet: hoĩem bullã eẽ. en agedũ deinceps discutiamus: quãtomagis senex bulla sit. Q đ quidẽ ĩcõfesso est. &. n. senis anima in labris primoribus habitat. Senex uiuit mortuus inter uiuos. Senex est & nõ est: Senile corpus putridum ẽ ædificiũ: i quo oĩs iũctura diducitur: & dũ alia fulcitur alia discinditur. Senilis ætas nõ descendit sed cadit.

Versiculus ille prouerbii uice celebratur. Non est uiuere sed ualere uita. quo significatur: uitam non esse in homine uitalem: nisi prospera ualitudine perfruatur: proinde senex minime dicendus est uiuere: cum minime ualeat. cum senectus ipsa sit morbus: ut inquit noster comicus: Quod ex apollodoro decenter trãstulit: scribente. Το γηρας εςιν αυτο νοσημα Aristoteles libro. y. de generatione animalium: Rec

te inquit dixeris senectutē morbū esse naturalē. a Se
neca eleganter senectus dicitur morbus insanabilis.
Musæ grecorum canūt ουκ εςι ὑγείασ κρίτ'ιον ουδ' εν
εν β'ιω υγεία καὶ νουσ τω9λα'τω βίωδνω nihil est in uita
melius sanitate: Sanitas & mens duo uitæ bona. utro
que hoc bono caret senex cum infirmus sit & delirus.
& quāuis Plautinus pater dicat in trinūmo sapientiæ
ætas condimentum est: tamen magna ex parte deli
rant senes. Vnde & senilis stulticia Deliratio appella
ri solet: hinc quoq; græco prouerbio dicitur. δυσ παι
δεσ οι γεροντεσ id est bis pueri senes: quoniā uidelicet A
repuerascere creduntur: & in pristinam redire pueril
tatem. idq; Plautum dicer uidemus in mercatore: his
uerbis: senex cum exemplo est: iam nec sentit nec sa
pit aiunt solere eum repuerascere. subscribit huic sen
tentiæ Aristoteles scribens in secundo politicorum: B
ut corporis sic etiam mentis esse senectutem. Quam
autem sanitas procul sit a contubernio senum: quam
morbosa sit senectus quis ignorat? Circūsilit agmine
facto morborum oē genus: ut īquit satyrographus: ī se
necta habescunt sensus: præmoritur uisus audit⁹ in
cessus: torpet palatū: memoria labat dentes decidūt:
quæ sunt ciborū ac sermonis īstrumēta: fiuntq; edētu
li senes & balbi. mēbra torquētur. fiuntq; silicerni: qua
si silices ex dorsi curuitate cernentes. Non ab re fue
rit apud auditores beniuolos minimeq; fastidiosos
percensere exemplum Berzelai galaditæ: qui cum
esset γερωντλιαν senex ualde rogatus a rege Daui

de ut secum iret hierosolyma: esseteq; regius comes: ferē regi ita dixisse prout scriptū legimus libro secundo βασιλεων. idest regum, siue regnorū. Quot sunt dies annorum uitæ meæ: ut ascendam cum rege in Hierusalem, octogenarius sum hodie: nunquid uigēt sensus mei ad discernendum suaue aut amarum? aut delectare potest seruum tuum cibus aut potus? uel audire possum ultra uocem cantorum atque cantricum? Quare seruus tuus sit oneri domino meo regi? Hisce senis Galadiæ uerbis concinit Licinius caluus homo Romanus exactæ ætatis & magno natu senex: qui tribunatum militum deprecatus ita uerba fecit ad quirites. Meiam non eundem sed umbram nomenq; Licinii relictū uidetis, uires corporis effetæ: sensus oculorum atq; aurium hebetes. Memoria labat, uigor animi obtusus.

Merito senectus ætas mala ab auctoribus nuncupatur: quam inter cætera morborum genera: ut inqt ueridic⁹ Hippocrates: & Hippocratem sequut⁹ Cor. Celsus maxime infestant Dysponea & stranguria, hoc est spiritus & urinæ difficultas. Coryza idest grauedo & pituita. Nephrytis & paralysis: ita græce dicuntur renum dolores: & neruorum resolutiones. Addē & cacexiam idest malum corporis habitum. Lyenteriam idest intestinorum lenitatem cæteraq; fusiuētris mala: quibus senes uexantur. A

Somnus: ut nemo non nouit. curarum: abolitor uitium stabilimentum est membrorumq; lassescen-

tiũ refocillatio atq; fultura: & ut græci dicunt. ὕπνος τέρψις σώματος σωτηρία. somnus corporis salus existit: hoc quoq; bono caret senectus: quã torquent nocturnæ uigiliæ: quas inter mala uniuersi corporis numerat Plinius noster. hic illud nõtã poeticũ quã ueridicum oraculum: Somno iam deteriore senectus.

Galenus libro secundo περὶ τροφῶν. i. de alimentis scribit se cum grandior natu foret insomnia uexante τριζάκκων. idest lactucas esitasse cõciliãdi somni causa: idq; sibi unicũ Alexipharmacon ἀγρυπνιῶν i. medicamentũ uigiliarũ depulsorium extitisse. quibus infestabatur. Sumebat autẽ id olus ſine cœnæ. sic enĩ lactuca somni est conciliatrix. & ob id cœnas auorũ clausisse traditur cum esset esca nouissima: quod & Maronianum carmen testatur: grataq; nobilium requies lactuca ciborum. nunc uero dapes inchoat in acetariis: & cœnæ principium fit: quia cibi facit appetentiam: & a stomacho fastidium aufert. A

Quin etiam uersus græcus senectutẽ ita infamat. χαλεπὸν τὸ γῆρας ἐστὶν ἀνθρώποις βάρος senectꝰ inquit onus est hominibꝰ oppido quã graue & ingestabile. hinc plautina anus: Tantũ inquit hoc est oneris qd fero. quid oneris? Annos. lxxx. & quatuor.

Ad hæc iuuenis cito mori põt: Senex diu uiuere nõ põt. quãquã nihil ſ uita hominis põt eẽ diu. Quid enĩ nõ mõ ẽ o senex ãnose & polychronie ſi recorderis? Mõ puer fuisti ſub pædagogo: mõ adoleſcẽtior ſub grãmatico manũ ferulæ ſubduxisti: mõ iuuenis

disciplinã sceuolã discere cepisti. Modo uir eãdem profiteri. Modo senex desisti uelle. Modo desisti posse, incredibilis est uitæ humanæ rapiditas.

A Meta uiuendi est: ut physici autumãt: Annus septuagesimus: quando scilicet eptas decadi copulatur: hoc idẽ sensit Psalmographus scribens: Anni hominis septuaginta: si autẽ in potentatibus octoginta. supra autem. κοπος και πονος idest labor & dolor

B Plato finẽ uitæ legitimũ annum octuagesimũ primũ esse existimauit: habuitq; legitimũ: siquidem illo ipso anno uita decessit natali suo extinctus. ideoq; magi defuncto Platoni: perinde ac deo imolauerunt q; annũ unum atq; octuagesimum sine ulla deductione impleuisset: consumasset q; numerum perfectissimum: quem nouem nouies multiplicata componũt.

C M. Varro longissimũ spatiũ senescendorũ hominum centum ãnos esse tradit: Vnde & seculũ a sene dici spatiũ centũ annorum: cui sentẽtiæ subscribit astipulaturq; Caius iurisconsultus: qui titulo de usu fructu sic refert: placuit cẽtum annis tuendos esse municipes: quia is finis uitæ longæui hominis est.

Doctissimi mathematicorum: ut berosus: & petosyris & necepsos ãnos homini ad uiuendũ datos: plus

D minus centum uiginti ex syderali scientia iudicarunt: quot Argatoniũ Gaditanum uixisse accepimus: qui annos octoginta regnauit cũ. xl. regnare cœpisset.

Illud quoq; accepimus mosen: qui uulgo moyses nominatur: Solum dei familiarẽ: Vt iudeorũ libri lo-

quuntur. c.xxv. annos uixisse: qui cum quereretur q̄ iuuenis interiret responsum ei ferunt ab incerto nomine hominem neminem plus esse uicturum.

Prudens prætereo quæ conditores canonicarum scripturarū tradiderunt: primigenios homines longe uiuaciores diuturnioresq̄ fuisse sinēq̄ humanæ uitæ præscriptum pluribus annorū sæculis trāscēdisse: Nā q̄ si credimus Plinio anni illi fuere lunares menstruo spacio terminati. Vt non mirum sit quosdam .pdi milia annorum uixisse: sed nos credamus uera esse: quæ in instrumento ueteri fide historica traduntur. Quæ Diuus Augustinus astruere conatur. A

Quid posteritas ipsa commisit? quid nepotes peccauerūt? quid nos deliquimus? ut tantillo spacio tāq̄ arctis cancellis uita nostra iclud̄eret? Cur nos quoq̄ sicuti tritaui illi primordiales: mille annorū nō uiuim⁹ & uita diuturniore nō fruimur? Sed hæc cū non sint opis instituti: trāseunter attigisse sat est.

Ergo agedum homo impleat annos septuaginta quæ est meta uiuēdi: octogesimū primum excedat: q̄ est lōgissimus Platōi uitæ terminus. fiat sæcularis: & cētum annos reliquat a tergo. uiuat argathonii ānos uiuat & mosaycos cētū uigintiquinq̄: quos ex diuino respōso nefas est excedere: fiat triseclis nestor: ut anni dextra cōputādi sint. Viuat ætatē Tithoni: de quo est græcū puerbiū. τιθωνου γηρας idest tithoni senectus: nonne tū hic senex macrobius & polichronius bulla erit: & nihil sūt dies eius? Nōne friuola est hæc ætas?

& quã quadrupedes aliquot uolucresq; transcendãt:

Audite q̃so Hesiodũ canentẽ. εννεα τοι ζωει γενεασ λακερυζα κορωνη. ανδρων ηβωτων. ελαφοσ δε τετρα κορωνῶσ. τρισ δε λαφουσ κοραξ γηρασκεται. i. garrula cornix nouẽ hoĩum uiuit ætates: Ceruus aũt quatuor

A cornicũ: Coruus uero triũ ceruorũ ætate senescit. Hesiodicam hãc sniam Plinius noster elegãtius: breui9: puri9 explicauit hisce uerbis. Hesiodus cornici nouẽ nr̃as attribuit ætates: Quadruplũ eius ceruis: Id triplicatũ coruis. Plutarch9 in libro περιτων εκλελοιποτων χρηστηριων. i. de oraculis quæ defecerunt subtiliter & scite disserit super hoc hesiodi carmine qd sit γενεα

B & quot annos complectatur: quam nostri ætatẽ ĩterp̃tantur: quam quidam unius quidã plurimum quidã pauciorũ annoꝝ esse definiunt.

Cũ igitur corui sint omnibus diuturniores: cum cornices & cerui sint nobis uiuaciores: d̃ quibus sunt græca ꝓuerbia υπερτασ κορωνασ βεβιωκασ. υπερτασ ελαφους idest ultra cornices ultra ceruos uixit: merito theophrastus ille ĩ familia peripathetica elegãtissim9 cui ex diuinitate loquendi ĩdutum nomen: moriens accusasse naturã dr̃. q̃ ceruis & cornicibus uitam diuturnam: quoꝝ id nihil interesset: hominibus quorum maxime interfuisset: tã exiguã uitã dedisset: quorũ si ætas potuisset ẽẽ longinquior futurum fuisse ut oĩbus ꝑfectis ætatibus oĩum doctrĩa hoĩum uita erudiret̃.

Cæterum credamus hæc esse fabulosa: assentiamurq; Aristoteli & Aristotelico Alberto magno scri-

bentibus hominē uiuere plus tpis quā reliqua anima lia oīa excepto elephāte. tū homo bulla est: & eo magis senex: cuius uitæ tanta rapiditas est: tam inenarrabilis uelocitas: ut prius trāsacta sit quā inspecta: ut dū uiuere non speramus: iam uixisse cum suspitio respiciamus: qua in reputatione subit illud ridiculum: & q dam de ætate gloriantur: & annos numerant iā amissos. Vnde non ineleganter milesius sapiens dicenti cuidam. lx. annos habeo: hos inquit dicit. lx. te habere quos non habes. & enim præteriti dies non magis in nostro mancipatu sunt quam futuri.

Præterea quemadmodum ex amphora: sic ex uita qđ sinceriſſimum est primo effluit: quod turbidum seculentumq; in īmo subsidit.

Septē homini ætates a numero erraticaꝝ stellarū Philosophi diligētiores assignāt: & Hippocrates medicus in septē gradus ætatū distribuit uitæ unius cuiusq; finem. prima ætas lunarē sequitur ptātem: tunc enim secundū uegetalē alentēq; uiuimus facultatem. Secunda mercurialē: qñ litterarū cytharæq;: & palæstræ similiūq; ludoꝝ studium exercemus: Tertia uenerian: quando turgent genitalia: & ad genituram incitamur. Quartam solarem: tunc enim regnat uigor ætatisq; perfectio properat ætasque media. Quinta Martī ancillatur: in qua opes & uictorias concupiscimus. Sexta louiale sidus affectatur: quæ prudentiam & uitam actiuam ciuilēq; desiderat. Septima uero quæ fæculenta est ætas & frigida Saturnum habet

A

ducē:in qua a generatione desistimus:quæ uitæ meta nouissima est. Sunt autē hæc curricula septena tam breui spacio terminata ut hō cū ad metam septimam ꝑuenerit:in primo adhuc stadio esse se credāt: ut pri9. cursum peregat:quam ad cursuram succinctus accesserit. Deniq; ut prius mori se sentiat:quā uiuere ichoauerit:audite quo rē deducā:Si annus ille uetus est annus quē magnū:uel potius maximum uocant: quo eadē positio cæli siderūq; cursus existit:qui hoꝝ quos nos uocamus annoꝝ milia aliquot cōplectit̄ homo: nemo quātū uis ānosus & senex dimidiatū uitæ mensem uixisse existimabit̄:& ita nullus annus nullus mēsis in æuo hominis:uel diuturno numerabitur.

Quidā olī ex numero philosophorū librū condidit:quo docebat quēadmodū hoīes nō senescerēt: & iuuēta ꝑpetua iugiter fruerētur. uellē nobis aliquid ex eo medicamēto ꝓpinari:quo nullū foret preciosius si usquā repiret̄. Sed cū nusquā repiat̄:nihil illo fabulosi9. Meritoq; Galēus ī libro περι του μαρασμου .i. de tabe Philosophum illum tāti mūeris ꝓmissorē:ut ridiculum nugatoriumq; deridet:atq; subsanat:q de hōibus nō senescēdis disciplinā ꝓfessus tñ ipse cōsenuerit similis a Democrito promissa uanitas de corporibus hominum reuiuiscendis qui nō reuixit ipse.

Ergo hō cum bulla sit eoq; magis senex immortalia ne speremus:cū nihil sit mortalitate nostra mortalius. ne spiremus superbiam cum nihil sit nostra fragilitate fragilius. Singulos dies singulas uitas pute

mus.euntes cubitū dicamus uixi.& quē dederat cur-
ſum fortuna peregi:ille enim beatus degit:cui licet in
diem dixiſſe uixi.quiſquis dixit uixi: quotidie ad lu-
crum ſurgit.Sit mens noſtra haud quaquā de craſtio
ſollicita: nam qui pendet ex craſtino pdit hodiernū.
Tu quācunq; deus tibi fortunauerit horam:Grata ſu-
me manu.nec dulcia differi ānum: Viue memor quā
ſis æui breuis.Deniq; ſimus memores illius oraculi fa
migerati:quod īquit. γνωθι σεαυτον cognoſcete ipm.
Quod quā late pateat quā multiformiter interprete
tur anno proximo ſcite opinor copioſeq; diſſerui.Ita
q; cludamus prouerbialem hāc:q; homo bulla eſt:diſ
putationem cū Plinio dicētes.Is demum profecto ui
tā æqua lāce penſitabit:qui ſemper fragilitatis huma
næ memor fuerit.ſed iā tēpeſtiuum ē: ut exequamur
reliqua propoſiti:& prouerbia prout cœpimus mora
li ſucculentaq; explanatione penſitemus. Vos ut ce-
piſtis attendite: ſuccinctior enim breuiorq; in ſingu-
lis deinceps ero.ut ſiquid nauſeæ exprimi prolyxita
te collegiſtis:id reliquorum breuitate diſcutiam.

Paroimia græcorum eſt γονυ κρειττον εγγυθεν.ideſt
genu crure ꝓpius eſt.dicitur autē de his qui ſe ipſos
māgis quā amicos diligunt:cui cōſimile eſt illud apd
noſtros uetus uerbum: omnes ſibi eſſe melius mal-
le quā alteri.& illud:egomet ſum proximus mihi.cōſi
milis quoq; eſt illa prouerbialis plautina ſententia:
tunica pallio propior eſt.

Narrāt græci quēdam cum uideret fratrē:& frater

num hoc eſt fratris filium bello oppreſſos periclitari: ꝓtexiſſe ex duobus fratrē: dixiſſeq; hoc prouerbium γονυ κρημνου εγγιον. i. genu crure eſt propinquius: tā quā frater potius iuuandus fuerit: quā fratris fili9: cui9 proximitas & gradus eſt actior. Docemur autē hoc adagio: ut in nobis ſit caritas ordinata: ſicuti eccleſiaſtica documenta præcipiunt: ne ordine præpoſtero poſteriores prioribus anteponamus. In plurimis aūt ut inquit ſcitiſſime Origenes in cātici omeliis charitas inordinata conſpicitur. Qui quod ī primo loco diligere debēt: diligunt in ſecundo. Quod in ſecūdo diligunt ī primo. & quod oportet amare quarto amant tertio. & rurſus tertiū in quarto: & ſic in pleriſq; ordo eſt in amore præpoſter9: atq; cōfuſus. Vnde fit ut ali quando pallium tunica. & crus genu ſit propius.

A

Lex naturæ depoſcit: ut ſecundum nos diligamus parētes dei filios: mox domeſticos noſtros: ꝓpior ē colligatio ĩteriorq; ſocietas cū ciuib9 quā cū externis hinc illud exēplū dignū memoratu. Alcamenes atheniēſis & Agoracritus parius in ſcalpendo marmore ſignifices clariſſimi: phidiæq; diſcipuli inter ſe ambo certauere in ſigno ueneris faciē do: uicitq; alcamenes ſuffragiis atheniēſiū: quā cōtra pegrinū ciui ſuo ſuffragati ſunt ueluti cōcinentes: Tunica pallio ꝓpior eſt. nec tunicæ nec palli ueram rationem habeamus.

Natura rerū parens induit nobis ĩoleuitq; in ipſis ſtatī principiis quibus nati ſumus: amorem noſti & charitatē ita prorſus: ut nihil quicquā eſſet chari9 pē

siusq; nobis quã nosmet ipsi: ut quisq; in se ipso suisq; reb9 ꝓuerbiũ comprobet. γονυκρημνησ εγγιον genu erure proximius.

Interdum tamẽ usu uenit: ut nimio nostri amore & ut græci dicunt philautia peccemus: quæ ueluti occæcatos reddit: & à recta semita trãsuersos trudit: ut uitia nostra excusare malimus quã excutere: ut dum illud pertinaciter asserimus Tunica pallio ꝓpior est: nec tunicæ nec pallii ueram rationem habeamus.

Ex hac nimirum philautia fit: ut unusquisq; se primum eius artis: quam profitetur artificem iactitet: ut sese inter summi subsellii uiros ostentet: in secundis tertiisq; consistere erubescens. hoc agitedum exemplis illustribus nec inuulgatis ostendatur.

Xerxes ille potentissimus persaꝝ rex. qui ut oẽs nouere maria inambulabat: terras nauigabat: cuius copiis militaribus flumina non suffecere: cuius classibus angusta fuerunt maria: qui multitudine sagittarũ cælũ obũbrabat: ĩdicto bello terribiliter græcos ĩuasit. Sed sicut ĩtroit9 in græciã fuit formidãdus: Ita exitus erubescẽdus. siquidẽ nauali apud salaminã prælio ꝓfligatus fugitiuo similis e græcia turpiter aufugit.

Græci post partam inclytam uictoriã: & prædam hostilem dispartitã ad isthmum nauigauere: daturi præcipuum præmium græcoꝝ meritissimo: qui ĩ hoc bello præclarissime rẽ gessisset. Itaq; iussi duces sunt suã quisq; sentẽtiam scriptam deferre in arã neptuni: quẽnã ex oĩbus primũ: & quẽ secundum iudicarent.

XLV

A Ecce tibi philautia:ecce tunica pallio ꝓpior. Q uiſq; ſe primũ ſcripſit ſeſe illum qui præſtantiſſimus oĩum extitiſſet exiſtimãs:Secundas uero partes ferme oẽs dedere themiſtocli:ex quo is primus recte iudicatus eſt:qui cæterorum iudicio ſecundus habebatur.

Cõſimilis philautia: & nimius ſui amor apparuit ĩ illis quoq; laudatiſſimis artificibus:qui uenientes in certamẽ:fecerũt ex ære amzonas:quæ cum ĩtemplo epheſiæ dianæ dicarent:placuit eligi ꝓbatiſſimam ip ſoꝝ artificũ qui præſentes erãt iudicio:Q uiſq; ſuã primã iudicauit:cũ oẽs ſecũdam a ſua amazonem Poly cleti iudicaſſent. Itaq; illa cunctis prælata eſt:& prima merito habita:quæ oĩum iudicio ſecũdas obtinebat: Iccirco illi caſtigatione cenſoria digni uident: qui ſe ipſos maxime amãt.qui græco uocabulo φιλαυτοι.i. ſui amatores appellantur. Sit equidem in beneficiis dandis tunica pallio propior:ſit & genu crure proximius:ut ſcilicet in amicum magis quã ignotum beneficiſſimus:ut domeſticum:ut neceſſarium:ut familiarẽ extrariis anteponamus:ut noſtris priuſquã alienis opitulemur. hæc eſt ordinata charitas:hic ordo diligendi Sed ſæpe multa interueniunt propter quæ magis peregrinus quam ciuis:extrarius quã domeſticus ſit fouendus ſubleuanduſq;. Q d niſi feceris male audies:ĩ fam aq; pulſaberis. Apud maiores hoc obſeruatũ eſt: ut in opera dãda officioq; faciũdo hoſpites cognatis affinibuſq; anteponerentur eſſentq; potiores.

Et ſane Romani quorum exemplis latina micat hi

storia:tãtope alienigenas fouerũt:ut pegrini Romæ regnauerint:ut claudia gens ex sabinis ĩ patricios co optata sit ut Portii tusculo: eorum cani camerio in se natum asciti sint:ut Cor. Balbus maior: hõ externus & in extremo oceano genitus. hoc est gaditanus ad fastigium consulat9 aspirauit: deniq; ut iuridicũ magi stratum romæ esse uoluerint: qui ius diceret peculiari ter pegrinis. uñ & pegrinus ꝑtor nuncupatus.

Itaq; decet uirũ prudẽtẽ solerter cuncta perpẽdere & ꝓuerbii memisse: Quatenus res: ratioq; ꝑmiserit. Alioqui si dixeris: tũica pallio ꝓpior ẽ: ita retaxari po teris. Nec palliũ: nec tunica quid sit: satis probe nosti.

Aristoteles in. ix. Aethicoꝝ meminit huiusce pro uerbii græci. γονυ κρημνῶς εγγιον memorat & illa. ισο τῆς φιλοτεσ. idest æqualitas amicitia: & μια ψυχο aĩa una. & φιλων παντα κοινα amicorum omnia commu nia. ostendens hæc uniuersa competere ad eum qui maxime sibi est amicus. & q; se ipsum maxime ama re oportet. Quod totum discerniculo Philosophi co diiudicat: & philosophica grauitate perpẽdit: hoc modo. Bonum ĩquit uirũ oportet. φιλαυτον ειναι. i. sui esse amatorem. Nam & sibi ipse & cæteris prode rit agendo honesta. prauum autem non oportet: nã q; & sibi nocebit: & propinquis affectus prauos se ctando. Demus ergo operam ut boni simus: ut & nobis & cæteris ꝓdesse possim9: ut φιλαυτοι idest no strimet amatores cũ laude dicamur. Deniq; ut possi m9 decenter dicere & cõducẽter. γονυ κρημνῶς εγγιον

genu crure ꝓpinquius: & tunica pallio propior est.

A Paroimia apud Græcos iclyta est. νομος και χαρα ideſt lex & Regio: qua ſignificatur q̄ non oib9 unus eſt uiuendi mos: non lex non cultus: Sed ſingulas nationes propriis uti legibus: & ſingulis gentibus ſuos eſſe ritus peculiariaq̄ inſtituta. unde ius ciuile uocat iure conſultis ius proprium cuiuſq̄ ciuitatis: quæ & iura municipalia dicuntur: uez̄ cum uarietas abſtergeat aurium faſtidium: ſitq̄: ut camenæ græcæ canũt omnium iucũdiſſima: hac utemur uarias capitulatim memorantes priſcarum nationum leges & ritus.

Gordioz̄ populoz̄ lex eſt: ut regẽ eligãt eũ q̄ ſit ip ſorum pinguiſſimus habitiſſimuſq̄. Vbi ſtrigoſus & macer ã regno nõ cogitat. Syracei Regẽ faciũt pro ceriſſimũ grãdiſſimũq̄. Vbi pomilionibus & pygmeis nulla aſpirãdi ad regiũ faſtigiũ ſpes. Carthaginenſes imperatorẽ eligũt non ſecundum nobilitatem ſed ſecundũ uirtutẽ. Vbi ſtẽmata imagineſq̄ fumoſæ nil proſunt nobili ignauo & inerti. I dẽ pueros patricios ingenuoſq̄ Saturno ímolant: uñ fit ut apud illos malis celebs eẽ quã maritus orbus quã pater: hanc legẽ tetram: & inhumanæ crudelitatis plenã ſignat Silius his uerſibus: Mos fuit in populis quos cõdidit adue na Dido Poſcere cæde deos ueniam: ac flagrantib9 aris infandum dictu paruos imponere natos.

Perſæ Interuina magnis de rebus conſultãt: quas firmiores putant quã quæ in ſobrietate tractant. Vbi hydropotæ ideſt aquæ potores: ut mali conſiliatores

exploduntur. Vbi conſiliariis abſtemiis: & inuinis nõ eſt locus. Item reges ut deos uenerantur: ea adoratione quæ προσκυνησις uocatur. Apud eoſdẽ filius ante quinquenium in conſpectum patris non uenit more probatiſſimo: ſiquidem decedens inter educationẽ ætate illa infantili: nullum uel minimũ affert patris mœrorem triſticiáq. Conſimilis quoq; gallorum mos: q ſuos liberos niſi cum adoleuiſſent palam ad ſe adire non patiebantur: filiũq; in puerili ætate in publico in conſpectu patris aſſiſtere turpe ducebant. Apud eoſdem pro uictimis homines imolabantur.

Apud pthos plures uxores uni uiro maritentur. & cũ cõmodius ſit: ut una duobus nupta ſit: quã ut um duæ nubãt: illi p numeras coniuges uolutantur in-ſtar gallinaceo; ſalaciſſimi: neq; ſalacitate nimia fati ſcẽtes. Quibus herba illa theophraſti habenda foret. Cui⁹ tactu auctor ille grauis tradidit ſeptuageſimo cõ cubitu durare libidinem.

Apd eoſdẽ lex erat. ut filias: ſorores: matres quoq; ipſas in matrimonium ducẽ liceret. & quæ apud nos infanda ſunt coniugia: apud illos legitima habebantur. quod totum ut barbaricũ ac deteſtabile prorſuſq; ferinum ſic ſugillat & execratur Lentulus apud Lucanum. Num barbara uobis ẽ ignota uẽus: quæ ritu cæca ferarum Polluit innumeris leges & fœdera tædæ coniugibus: thalamiq; patent ſecreta nephandi inter mille nurus: epulis uelana meroque Regia non ullis exceptos legibus horret Cõcubitus tot fœmineis cõ

plexibus unũ: Non laſſat nox tota marem: iacuere ſo-
rores in fratrum thalamis ſacrataq; pignora matris.

A Magi quoq; qui Philoſophi ſunt perſaꝝ ex ritu di-
ræ ſupſtitionis naſcũtur ex infando matris filiiq; con-
cubitu. Quod & Catullus oſtendit illo uerſu: Nã ma-
gus ex matre & gnato gignatur oportet: Si uera eſt
perſarum impia religio. apud eoſdẽ fas nõ eſt expue-
re ĩ mare: lauare corpus ĩ flumine: & meiere ĩ amnicas
aquas: naturã eã talibus uſibus uiolari exiſtimantes.

Trauſi: qui ſũt thraciæ populi habẽt luctuoſa puer-
B pia: funera lætabũda. nãq; edito puero: propinqui eũ
circunſidentes cõploratione ꝓſequunt: recenſentes
quaſcũq; neceſſe eſt illi: q; uitam ingreſſus ſit: perpeti
humanas calamitates: eũ uero qui fato fũctus deceſſe-
rit plauſum lætitiãq; ſepeliunt referẽtes quot malis ſit
liberatus tãquam mors eripiat homines a malis nõ a
bonis. Res hæc in ædibus bentiuolo⁹ in ambulacro
uiridarii graphice depicta ẽ Monocromateo genere
picturæ: cui ſubſcriptum legitur noſtrum hoc mono-
ſtichon: Hi uitæ erũnas deflẽt: hi funera plaudunt.

C Maſſagetæ ĩ uta ĩ ꝓpatulo ſine pudore cõcumbũt
tãquã cynicoꝝ dogmata ꝓbẽt: & cratetis ſectãt exẽ-
plũq; ĩ porticu ĩ loco celebri. corã luce clariſſima cum
uxore hipparche cõcubuit: quos zeno iniecto pallia-
ſtro a circũſtãtis coronæ obtutu defendit protexitq;.

Alani creophagi ſunt hoc eſt carnibus alunt pane
non ueſcẽtes: a doginate pythagorico deuii penituſ
q; abhorrentes.

Ichthiophagi ſolis piſcibus uictitant: unde & nomen: tãquã illorum ſectam æmulentur: quoq; uita piſculenta eſt: eſu carnium interdicto.

Galactopotæ lacte nutriunt: qd & nomẽ oſtẽdit.

Aegyptioq; mos iſte conuiualis memoratur: exligno ſimulacrum mortui factũ longitudine cubitali ſimillimũ uero circunfert unus in conuiuio: oſtendẽſq; id ſingulis coepulonum ait: tu in hunc intuẽs ede: bibe: lude talis poſt mortem futurus. Quẽ ritum ſignat & Silius canens: ægyptia tellus corpora & a menſis A exanguem haud ſeparat umbram.

Iidem ægyptii ſed & æthiopes: & colchi circuncidunt genitalia: qd nũc ꝓpe peculiariter iudæi obſeruãt: q octauo die cultro petrino ex moſaica lege pueros circuncidunt. Iidem quolibet die ſaturni: hoc eſt ſingulis ſabbatis feriati ociantur. Quod illudit Seneca oſtendens ſeptimam uitæ partẽ perdere iudæũ cui ut iquit Satyrographus ſeptima quæq; fuit lux ignaua: & partem uitæ non attigit ullam.

Germanorum uita oĩs antiquitus in uenationib9 conſiſtebat: omnes inſtrumento uenatorio inſtructi feras ueſtigabant: ita duriciei corporis firmitudiniq; ſtudentes. Quod genus exercitationis ut uirile maxime probat Plato libro. vii. de legibus.

Poſſem exempla hoc genus prope infinita congerere. ſed occurrendum eſt ſatietati: cum ſatis ſuperq; cõſtet ex antedictis uerũ eſſe prouerbium: quod ait: νομος κα. χωρα. lex & natio. ex quo illd quoq; cõmo

A nemur plus in hominibus pollere leges & rit9 quã ui sideralẽ: qua mathematicis cuncta cõfieri est persuasissimũ. Nec.n. nulla positura stellaꝝ & radiatio esse p̃t: quæ oẽs iudæos ĩpellat ad circũcisiõem octaua die faciendã: ubicunq; nascantur. nec possibile est oẽs eundem habere horoscopũ eandemq; geniturã: sed ex p̃scripto legis hoc fieri certum est. Sic & Christiani tincti fiunt hoc est baptizati non ex sidere natalitio: sed ex dogmatis nostri instituto.

Nec apud ꝑthos: ac ꝑsas Magussei: sic .n. appellãtur incesta matrimonia ineuntes: habent oẽs in natiuitate Venerẽ in domo Saturni cum saturno coniunctã: quæ radiatione martis maleuola aspiciat̃. nec germani oẽs hñt horoscopũ in q̃rta ꝑte leonis: nec oriente canicula nascũtur: quib9 sideribus horoscopantibus ex sideralis scientiæ placitis uenatores ꝓducunt̃.

Apud getulos lex est a mulieribus agros coli: Domos ædificari: oĩa odoramenta unguentaq; aspnantibus: uestes quoq; infectu coloris p̃ciosas fastidientibus. e cõtrario uiri hisce oĩbus oblectãtur cũ sint tñ bellicosissimi. nec tñ dicẽdum est fœminas oẽs getuloꝝ in Capricorno aut Aquario male affectã uenerem habuisse: nec uiros omnis in Ariete una cum marte uenere constituta natos eẽ: Quod fortes simul & delicatos efficere uiros chaldeorum siue Matematicorum decreta conclamant.

Cætera de genere hoc adeo sunt multa loquacem delassare ualent fabium. Sat nobis sit summatim ista

libasse. nec in huc diuertisse fuerit alienum pp inuulgatã assertionẽ: qua traditum ẽ: oia q̃ agunt homies & minutissima quæq; fieri ui siderali fatiq; decreto. Nos potestati stellarum multa immo maxima tribuimus. Non inficiamur terrena cælestibus ancillari: essecq; ipsius fati necessitati obnoxios mortales. qđ & mox paulo planius liquebit. Sed & libertatẽ arbitrii & consuetudinẽ plurimum pollere ĩ hõibus alacriter asserimus: id quod præter cæteros sentit Apollonius Tyaneus: qui ait apud Philostratum homines naturæ legiq; seruire. Alioqui si homines nihil sua sponte nihil arbitratu suo faciãt sed ducẽtibus stellis & aurigãtibus: nõ plane homines non λογικα ζωα id est rationalia animalia: sed ludicra quædã præstigiatorum & ridenda neruis mobilia esse uidebuntur.

Ex hoc eodẽ prouerbio: qđ ẽ γνώμῃ καὶ χώρᾳ lex & natio admonemur: pulchrum esse multas terras peragrãr: multarum nationum leges & mores ĩspicere. Pars sapientiæ nõ minima est nouisse gentes multi iugas & gentium ritus. Sic poetæ heroas illos singulari præditos sapientia fuisse declarant: qui peregrinatores extitissent multaq; loca erroribus diutur nis peragrassent. sic ille ingeniorum fons Homerus Vlyssem præconio uirtutis extollit: qui mores hominum multorum nouit & urbes. Ex hac laude censendus est Protonotarius meus Bentiuolus: qui susceptа hierosolymaria peregrinatione: uoluit præsens oculis comtemplari loca religiosissima: quæ aurib9

lite cõgruẽs dicẽte pluris eſt oculat9 teſtis un9 quã au riti decẽ. Duce religione ítrauit maria magnas terras obeũtia & pẽitiſſimas iudeæ gẽtes acceſſit. Hieroſo lyma quẽ iudeæ umblicũ tradũt ítroiuit: ubi tẽplũ illud Solomõis famigeratũ: & cætera monumentis hiſtoricoꝝ loca celebrata pſpexit: Syon aſcendit: q̃ arx uel ſpecula iterpretatur: ubi ſepulchrũ Domini ſancti tudinis & uenerationis plenũ uenerabundus ſaluta uit: & ſane ſacram ſcripturã lucidius is ítuebitur: ut in quit Diuus Hieronymus: qui iudeã oculis cõtempla tus eſt. Sicut græcoꝝ hiſtorias magis itelligũt qui uiderint athenas. Laudabile ẽ fuiſſe hieroſolymis: & ſi laudabilius eſt hieroſolymis bñ uixiſſe. Cõmonefacit nos frugiferꝝ hoc puerbium γνώμοσ καὶ χαρα ut ex cõtemplatione uariarũ nationũ & moꝝ: quæ laudabilia ſunt & ſancta æmulabũdi ſectemur: quæ culpabilia & obſcena factu uitabundi repudiemus.

Paroimia græcoꝝ eſt τρὺγονοσ λαλητερόσ turture loquacior: quæ de loquutuleis: & blacteronibus atq; in uerba prouectis hominibus dicitur: quoniam turtures nõ ſolũ ore: ſed ét poſterioribus membris reſonare ac obſtrepere credũtur. Docemur hoc puerbio ſalubriter & ſcite ne ſimus futiles: & immodici loquutores: ne os noſtrũ ſcateat uerbis lapſantibus ne loquacitatis neuo deuẽuſtemur: cui cõſimile eſt alterum illud. το λωδωνεῖον χαλκεῖον lebes dodoneus cuius meminit menãder. Fuit enĩ dodone lebes æneus ſupra columnam in ſublimi poſitus: puer autem & ip-

se ex ære fabrefactus in altera cominus colomna cō
stitutus flagellum æreum tenens flante uento lebetē
æneum persæpe circūactus percutiebat: & ita diu le-
bes ille resonabat: Vnde adagium hoc ortum est de
garrulis & nimium diu tinnientibus. Quod ne de
nobis merito dicatur etiam atq; etiam cauendum est
Natura nos tacita quadam institutione formauit ad
parciloquiū: quæ duas homini aures dedit: os unum,
ut plura uidelicet audiret quam loqueretur. in multi
loquio ut inquit Solomon in prouerbiis peccatum
non deerit. Contra sermoni parci multis de causis sa
lutare est: ut inquit prudentissime Plinius. Multi im-
pendio loquaciores sæpenumero uoces effutiunt: q̄
mox per iugula reuertūtur. & sæpe lubricum linguæ
trahitur ad pœnam: quāuis iurisconsulti nō trahēdū
esse præcipiant ad legem Iuliam maiestatis: ut inquit
ille nescit uox missa reuerti. & simul emissum uolat ir-
reuocabile uerbum.

Hic laudatus Xenocrates ille Platōicus: qui cō ma
ledico quorundā sermoni taciturnus interesset: uno
ex his queréte cur solus taceret: scitissime respondit
quia dixisse me īquit aliquādo pœnituit: tacuisse nun
quā. Græci dicunt Ψυχρον ανδρα εκ βαλλεσθαι οικιας. i.
hominē loquacem ex ædibus tuis explodito. cui con
cinit symbolum illud pythagoræ hirundinē in do-
mo non suscipiendā: quod significat garulos & uer-
bosos homines sub eodem tecto non habendos. hic
ē ille Pythagoras prim⁹ philosophiæ nuncupator q

A loquacitatem improbans discipulos elinguabat: nihil hi l eos prius docens q̄ tacere. Vbi autem erant silentio eruditi: & εχεμυθιαν idest taciturnitatem bene didicerant: tunc uerba facere & quæ opinarentur expromere potestas erat: sed hoc erat primū sapientiæ cudimentum meditari cōdiscere. loquitari dediscer̄: nec oēs pari tēpore elingues. sed alius plus alius minus tacebat. loquaciores in quinquēnium uelut exilio uocis puniebantur. bonum est auditores optimi non nunquā pythagorissare & εχεμυθιαν pythagoricā ꝑdiscere: idq; facere. quod melissium mecenatem factitasse accipimus: qui silentium triennio sibi imperauit.

In sacris priscorū ethnicorū: hoc est gētiliū silentiū tāquā salutare p̄cipitur: ī quibus notissimum est illud uerbū: fauete linguis: quo silētium īperatur: ut rite peragi possit sacrū nulla uoce mala obstrepēte. alterum est sacrificale uerbū minus uulgo notum ī eādē sniam pascito linguā hoc ē coerceto cōtineto taceto. Nāq; ut scitissime refert hieronymus & in decretis canonicis. Di. y. de cōsecratiōe repetitū ē: uerborū multitudine nō flectit̄ deus: qui nō tā uerbis quā corde ē adorādus. hinc in cerimonia Romanorū diua angerona digito ad os admoto silētium denūciabat. huc quoq; ꝑtinet Arpocrates ægyptiacæ religionis deus: qui figurabat̄ ore obsignato uocē p̄mēs: digitoq; silētiū suadēs. Cum igit̄ silentium salutar̄ sit: garrulitas stulta & detrimētosa caueamus ne de uobis ꝓuerbia duo merito dicātur: τρυγόνος λαλησέρος. i. turture loquacior

& δωδωναῖον χαλκεῖον. Dodōæ9 lebes. Ne similes si mus mulierculis: q̄ lingulacæ sunt & largiloquæ: de q bus dictum est: nullam inuentā esse mutam in omni sæculo. & cum nihil æque fœminas ornet ac silētium qđ græce dr̄ σιγῆ κοσμοῦ φερεῖ ταῖς συναῖξι. Fœmīæ nostri sæculi: hec ornamenta nō norunt: cultum hunc repudiāt. & schola Pythagoræ obturata gymnasium loquacitatis aperuerūt ubi sine doctore dociles: imo ubi omnes magistræ sunt: tam ueteranæ quam tyrū culæ. Vbi tot ꝑiter pelues & tintinabula dicas pulsari. & enim ut īquit uerissime Plautus supellex muliebris est clamor.

Nos uero decet mem nisse: quēadmodum natura uallū dētiū opposuit petulātiæ uerboꝝ cohercendæ. Q đ Homer9 appellat ἕρκος ἐδούντων. ut ita uerba: q̄ uolātia poetæ appellāt detractis pīnis intra sepimen tū hoc cohiberētur. bñ. n. existimatū est orationē non in ore nasci debere: sed in pectore: linguāq; quibusdā quasi uinclis suffrenādam. Nam ut inquit Hesiodus. γλωσσης τοι ευσαυρος εν ανθρωποισιν αριστος. i. opti mus est homini linguæ thesaurus.

Ennius ī homīe graphico absolutoq; laudat in pri mis līguæ parsimoniā illo uersu: Secūda loquens ī tē pore cōmodus & uerboꝝ uir paucorū Oratio flacco datū est uaticiniū: Garulus hunc qñ cōsumet cūq; : lo quaces: si sapiat: uitet. Nos ergo ne garulorū garulita te conficiamur uitemus loquaces. & ipsi procul simus a Tersita homerico: quem αμερτοεπη. i. sine fine uer

ba fundentē Maximus poetaꝝ eē scribit. Tacēdum semp ē ut olī dixit Maro noster nisi cū aut tacitur ni/tas sit obfutura aut oratio profutura. Græci canunt κρειττον σιωπαν ηλαλειν αμηπρεπει. & ουδεν σιωπησ εςι χρησιμοτερων. idest melius ē tacere quā loq indeco ra: nihil silentio est utilius.

Ego adeo ꝓuerbiū hoc cauendū cēseo: turture lo quacior: ut suadeā potius illud alterū τεττιξ ακανεινοσ i. cicada acāthina: & illd̄ βατραχοσ σεριφιοσ idest rana seriphia: quod de mutis dicitur & taciturnis. siquidē mutas eē ferūt minimeq; canoras acāthinas cicadas & item ranas in seripho insula obmutescētes progi/gni. Malim equidē dici ut est ī alio græcorū ꝓuerbio κωφοτεροσ κιχλισ. idest taciturnior turdo. quā turture loquacior: sed cū uirtus sit quædam: ut græci dicūt μετριοτισ. i. mediocritas nolī tamen ita seruare silētium ut silentio pereā: id quod amyclis ferūt cōtigisse. Vnde scite lucilius. mihi necesse est loqui: nam scio amyclas tacēdo periisse. Scitū quoq; est illud. Caput sine līgua pedaria sentētia est: & ut inquit Flaccus. Cū uitāt stulti uitia ī cōtraria currunt. Ego ī me cupio probari illud Oratianum. Dii bn̄ fecerūt inopis me qd̄q; pusilli finxerunt animi raro & ꝑ pauca loquētis. Lingua quæ animi interpres est: ut ait Lucretius animi sensa expromat nō ineptias. Occurrat hoc ī loco fortassis auditor carus & solers: inquiens. quid tu magister: qui tantopere probas laconismon: & laudas linguæ parsimoniā tam linguax es & largiloquus: cur/

quod in aliis carpis: id in te insigniter ostentas?

Audi auditor bone: loquacitatem futilē & inscitam taxamus: multiloquium carpimus: in quo nulla subiecta sentētia est: nec scientia. Sed si orator ex prōptuario litterario erudita depromit: idq; lōga facit oratiōe non tā loquax quā facūd9 est habendus: nec illa tā loquētia existimāda quā eloquētia. Ciceronis oratio ut ꝓximo utar argumēto ea dicit' esse optīa: quæ ē lōgissima. quid ita? Quia eloquentissim9. eruditissmus elegātissimus est. hæc aūt fandi copia: & dapsilis dicēdi ubertas cum in cæteris Tullianis uoluminibus elucet tum in orationibus est emētissima: de quibus dicere possumus id qđ de Platonis oratione ꝑhauorinus dicere solebat: si ex Cicerōis orationib9 uerbū aliquod demas mutesue: æq; id cōmodissime facias de elegātia tamen detraxeris. Nō sunt lōga quib9 nihil est qđ demere possis. & sicut arbores nihil ꝑinde ac proceritas atq; altitudo cōmendat: ita Ciceronianas orōnes nihil magis quā copia atq; ubertas exornat: quaꝝ uirtutes multiiugæ sigillati quotidiāis lectionibus explicabūtur: & sole clarius apparebit. ꝙ prouerbiū τρυγόνοσ λάλησεροσ Turture loquacior. nō cadit in Ciceronem: nec in alterum quempiam: qui fluento eruditæ ac lepidæ oratiōis īundet. sed ī eos: qui cū loqui nesciant: tacere nō possunt: qui futili garulitate diffluētes ea loquitantur: atq; deblacterant: in quibus nec pes nec caput appareat. De quibus dici potest tertiū quoq; illud frequēs apud græcos adagium. γραων υελοσ

Turture loquacior

ideſt aniculaꝝ deliramenta & nugæ. Quod uitium procul abſore dictis noſtris ſcriptiſq; promittimus: Quod ut in præſentia re magis quam uerbo præſtẽ: cõpendioſiora percurrã. & quantum ad hoc prouerbium pertinet uerbum non amplius addam.

A Prouerbium eſt Platonicũ ανανγκη ουδε θεοι μαχονται. ideſt aduerſus neceſſitatem nec dii quidem pugnant: quo ſignificatur neceſſitati nihil reſiſtere: ac reluctari poſſe. Apud Liuiũ ait. L. lentulus parcatur neceſſitati: quã ne dii quidẽ ſuperãt: Apud eundẽ inquit meſſius uolſus: neceſſitate: quæ ultimũ ac maximum telum eſt ſuperiores eſtis. Scite & eleganter a Palladio dictum eſt. Neceſſitas feriis caret: Dixit Dionyſius neceſſitati etiam dei cedunt: Ioſippus in bello inquit nihil eſt neceſſitate pugnacius.

In Decretis canonicis. D. prima de conſecratione. Neceſſitas legẽ non habet. A Valerio maximo: Neceſſitatis leges amariſſimæ: & imperia truculentiſſima optio epitheto nuncupãtur. Plato & plotinus platonicus doctiſſime ſcripſerunt peas αναγκης ideſt neceſſitas filialis eſſe: quæ una cum matre fuſum torquent: & in cuiuſque generatione conuoluant. hinc platonicus alter non minus nobilis Apuleius noſter Deum inquit ultrix neceſſitas ſemper & ubiq; comitatur. ille quoq; ter maximus: ut nomine ipſo apparet: Trimegiſtus docet quemadmodum ειμαρμενη. ideſt fatum & neceſſitas ambæ ſibi inuicem indiuiduo connexæ ſunt glutio. quarum prior ειμαρμενη regnorum

parit initia. Necessitas uero cogit ad effectum.

Verũ cum philosophãdum sit iuxta Neoptolemũ ennianũ paucis: Iam a sublimioribus ad humiliora: a philosophicis ad historica transiliamus: quæ oppido iucundiora sunt. Et cum multa sint uetera mẽoriæ documenta quibus manifestissime demonstrat necessitatẽ esse inluctabilẽ inuincibilem q; erimus in pũtiacõtenti hoc uno exemplo: qđ præ manibus est: quod ab re. quã molior haud q̃quam est alienum: & ἀναγκαίαν de qua loquor accõmodatissimum

Attaginus Thebanus cõuiuo magnifice lauteq; appato Hardoniũ ducẽ pfarũ: & cum eo honoratissimos pfas numero quinquaginta: totidemq; Thebanos inuitauit. eosq; in mensa alternos persam & thebanũ discumbere iussit. Aderat & huic cõuiuio therander orchomenius claritudine natalium insignis: secũdum cœnã cum libero patri pentarẽt: & poculis indulgerent pfa ille: qui iuxta therandrum recumbebat hoiem ut fit in conuiuali hilaritate interrogat cuiatis esset. Ille respondet se orchomenium esse. Tum persa quoniam inquit tu mihi mensæ consors & conpransor es effectus: uolo tibi sententiæ meæ relinquere monumentum: ut ipse quoque præscius huius rei queas tibi consulere. cernis hos persas cum mardonio acceptos in conuiuio opipare ac magnificenter: & copias quæ in castris nostris relictæ sunt? Horum omnium paruo post tempore pauciſſimos cernes superstites: & interloquendum lachrymas ubertim effu

dit. Tunc therſander ea oratione attonitus ad pſam inquit. non ne Mardonio hæc expedit dicere & his perſis: qui ſecundum eum ſunt ī exiſtimatiõe: ille autem ſubiecit uerbum dignum memoratu. O hoſpes inquit: quicquid ex deo fieri oportet: id homini ineuitabile eſt. Nam ne credibilia quidem dicentibus credere quiſquam uult. hoc permulti perſarum ſcimus: & tamen Mardonium ſequimur illigati neceſſitate. hæc perſa therſandro orchomenio denarrauit ueridicus prorſus uates. Si quidem mox paulo apud plateas prælio iuſto uicti: & magna occidione occiſi euidenter oſtenderunt neceſſitatem eſſe ineffugibilem: & illud eſſe ueriſſimũ: quod uelut ex oraculo cecinit cleãtes: Ducunt uolentẽ fata nolẽtẽ trahunt.

Ex hac neceſſitatis lege: quæ impotẽtiſſima eſt factum eſt ut ego nõ Apuleiũ ꝓut uolebam deſtinauerãq: ſed. M. Tulliũ de quo nihil penitus cogitaram: cogar publice ꝓfiteri. cur hoc? dicã ſi potero. Dederã cõmentarios meos Apuleianos Benedicto bibliopole primi nominis eidemq; chalcographo: hoc eſt impreſſori elegãtiſſimo iã pridẽ imprimendos: ut opus abſolutũ. hoc maxime tẽpore: quo ſtudiorũ culturam auſpicamur in publicum exiret ac promulgaret: idq; ſe factuꝝ ipreſſor ipſe receperat. iamq; res bene ſuccedebat: cũ ecce penuria chartæ (quis crederet) opꝰ hæſit inchoatũ. &. n. proxima æſtate: quã torrentiſſimam perpeſſi ſumus ſiccitate tanta laboratum eſt: ut chartarii officinatores chartas glutino percurrere: &

cõsequenter pagere nequiuerint. Itaq; hæc ciuitas: q̃ alioqui chartã finitimis populis affatim solet subministrare inopiam chartæ sensit cuius usu constat ĩmortalitas hoĩum. Nec hoc cuipiã miꝝ uideat̃ cũ Tiberio pricipe sterilitatẽ chartæ Romana quoq; ciuitas senserit: factumq; sitrei tã necessariæ inopia: ut e Senatu darentur arbitri chartæ dispensandæ. alias in tumultu uita erat. Ergo igitur cum Apuleius a carceribus ad metas impressorias progredi nequiuerit ex animi nostri sententia: feci iuxta uetus uerbum illud: ut quimus aiunt: quãdo ut uolumus nõ licet & iuxta illud alterum. Sí non potest fieri quod uis: id uelis qđ possis. Dedi manus αναγκη idest necessitati. cui uelis nolis parendum est: quam ne deus quidem supat. Verum memor ueteris prouerbii: quod ait gladiatorem in arena capere consilium: nec illius sententiæ oblitus: qua aiunt consilium sub manu nasci debere: euestigio me ipsum consului nescio an bonum consiliarium: consilioq; domestico usus statim censui nihil fieri posse cõgruẽtius: nihilq; auditoribus utilius: quã ut maximo Poetarũ maximus oratoꝝ copularetur. Itaq; Lucio Apuleio: quem necessitas uetat. M. Tullium subdidi succedaneũ. quod sane bono consilio factum uideri potest: ut scilicet duo columina doctrinarum alter Poetarum inclytissimus: alter oratorum deus: ambo extra omnem ingenii aleam positi iunctĩ irent: Iunctiq; enarrarẽt̃. & me hercules ĩ utroq; omnes fandi uirtutes elucescunt: de quorum laudi

bus melius ẽ ad præſens tacere quã pauca dicere: cũ ad laudãdũ ꝓ merito. Virgilium & Tulliũ: Virgilio & Tullio laudatorib9 op9 ſit. ꝓterea ĩ libro Orationũ mearum extãt utriuſq; ſcriptoris luculẽta præconia.

Cæterum ne partbis mendacior ut dicitur inueniar: neue dicar ut eſt in ueteri græcorum prouerbio κρητίζειν hoc ẽ cretas mendaces imitari: tantiſper orationes Ciceronis enodabimus: donec impreſſor apuleianis interpretamẽtis extremã manum impoſuerit. Imponetur autem continuo poſt ſolemnia domini natalicia: chriſtianorũq; ſaturnalia. tũc fidẽ exoluam tunc nomen expunguã: & quod iam diu promiſi re ipſa præſtabo. erit autem hæc procraſtinatio ſcholaſticis oppido quã conducibilis. Namq; interea aliquot Ciceronis orationes explicabuntur a nobis ea diligẽtia: eaq; oſtaria eruditione: ut ianua laxiſſime reſerata reliquis deinceps oſtonibus oſtibus uideri poſſit: ut qui uel pauciſſimas audierit. cæteras ſine interprete citraq; doctorem adire ipſe & per ſe intelligere queat haud ſane difficulter. Anno autem a ſalute domini Milleſimo quĩgẽteſimo quẽ iubileũ nominitant: pinde ac auſpicatiſſimo & memorando anno Apuleium fauſte ac feliciter initiabimus. Et quoniam iubilei facta eſt mẽtio: nõ fuerit ab re pauca quædã ad iubileũ ptinẽtia hoc potiſſimũ loco explicare: Vos ut cœpiſtis quæſo libẽtibus animis & auribus auſcultate.

A Iubileus res eſt & dictio iudeoꝝ: apud quos quĩ quageſimus quilibet annus erat ſacro ſanctus. Nam

ut in leuitico ſcriptum legim9: Deus moſi qui cum familiariter loquebat̃: præcepit ut ānū quiq̃geſimum ſāctificaret: eoq; remiſſio daret̃ cūctis iudeæ habitatoribus. Itaq; oīs uenditio redibat ad dominum: omnis poſſeſſio ad priſtinum poſſeſſorē. creditores a debito relaxabātur. ſerui libertate donabant̃. & ob iubilei ſanctificationē agri erāt feriati. ex hoc inditū eſt iubileo nomē. Q d̄ līgua hebraica ut docet Ioſephus ī libris antiquitatum: ſignificat libertatem. Q uidam inter quos eſt Nicolaus de lira tradunt hebraico uocabulo buccinā iobel nūcupari: Vnde iubileꝰ nomen inclinatum ſit: propterea q̄ buccino tubæ & clangore: menſe ſeptimo iubileus denunciabatur. Petronius arbiter iubilcum annum remiſſionis ſignificate auctor eſt. Item eo pentateuchi libro: qui inſcribitur numeri: Iubileus interpretatur annus remiſſionis. Sicut ergo apud iudeos iubileo remiſſio dabatur rerum corporaliū: ſic nunc apud chriſtianos indulgetur remiſſio: uel ut utar uocabulo Cypriani: Remiſſa peccatorum atq; noxarum. legitimus autem iubileus eſt quinquageſimo quoq; anno. qua ī re ſubit admirari iudaicam inſtitutionem: quæ ex contemplatu numeri ſeptenarii: qui numerus eſt perfectiſſimus: iubileum obſeruandum præcepiſſe uideri poteſt. Septem enim annorū ebdomades: hoc eſt anni ſepties ſepteni conficiunt climatera uitæ humanæ periculoſum: ut merito poſt numerū potentiſſimum eūdemq; in hominibus efficacem: De quo in libello Septem ſapiētum copio

se diserui: subsequat annus iubileus plenus bonoꝝ. & beatitatis: quē cūcti mortales faustū fortunatumq; ac fœlicē ominātur & optāt: quo cupimus animis corporibusq; defecatis mundi puriq; & perinde fœlices reliquum æuum posse traducere.

Sicut ergo prisci: quorum institutionibus uita nostra formatur: Calendis Ianuarii principio anni auspicabantur suas quisq; artes: & litibus super sedebant: & dulcia gustabāt: ut fœlici auspicio totus annus iret dulcis & fortunatus, ita nos anno iubilei: hoc est anno libertatis: anno remissionis: anno sanctificatiōis: anno optatissimo: ad quem mortaliū uota suspirant: auspicabimur una cū nostris cōmētariis Asinum Apuleianum uere aureum: uere bracteatum: ut aureo fœliciq; auspicatu: uita nostra fœliciter & fortunate progrediatur: ut possim deinceps cōmentando: legēdo: scribendo prodesse nepotibus: posteritatiq; consulere. & ut nos ingenii monumentis uixisse testemur.

Epilogus.

Habetis uiri clarissimi sententias populares non populari opinor trutina examinatas a nobis. sed morali potius & litterata statera ppensa. Habetis, puerbia quoꝝ usurpatio minime ludicra uideri debet cum his scateāt uolumia Philosophoꝝ: cū his nō abstinent sanctarū legū cōditores. Deniq; cū scriptores oē genus, puerbiis pinde ac cōdimentis libros suos refercianꝝ: quoꝝ hodierna explicatio & si iā quadam tenus lectionibus nostris accōmodata est: nunc maxi-

me adglutinetur & cohærenter adhærescat.

Vulgares sententiæ sunt ꝓuerbia. Vulgares scriptores sunt Virgilius & Cicero. Quid enim magis in ore uulgi est: quid usu populari magis detritũ? Docti indoctiq; urbani & rustici: opifices omnes: pueri mulierculæ Virgilium Ciceronemq; nouere. nihil uulgare magis. uterq; quotidie excutitur: quotidie comprobatur. & cum ex illo ꝓuerbiali uerbo: quot capita tot sententiæ fiãt: ut scriptor qui uni placet: alteri displiceat. quod unus & alter probant: plusculi improbent: in Virgilio Ciceroneq; probando conspirant omnes tam amusoteri quam litterati. Nec tam pedibus quã animis uadunt in eandem sententiam laudationis: Iamq; utrique sibi hoc laudis prope peculiariter uendicauerunt: ut appellatione Oratoris. M. Tullius. Appellatione poetæ Virgilius significentur: quorum duorum uirtus non indiga ullius præconii amplius est: Tanta claritas superfluit. Prouerbiorũ doctrina seria est & frugifera ut docuimus: & medulla succosior. Marõis. &. M. Tullii doctrina quã seria quã frugifera sit & medulla succosa: qui nescit: nihil prorsus scit: qui ignorat: nihil non ignorat: qui duo scriptores quanto magis leguntur: tanto magis legendi sunt: quorum lectio pueris necessaria: iuuenibus utilis: senibus periucunda. deniq; illi se profecisse sciant. quibus Cicero & Virgilius ualde placuerint: qui haud dubie ostendunt uerum esse prouerbium illud. πολλοὶ μαθηταὶ κρίττονες διδασκάλων. Multi di-

scipuli meliores præceptoribus. Nã q̃ m aro: & Cicero longe doctiores doctoribus suis fu erint: nemo unquã homo dubitauit: cũ doctrina illor ũ: & noĩa ĩ uulgus ignota sint: aut ꝑ discipulos cog nita: Grãmatici tradunt Sirronem epicureũ fuisse Virgilii ꝑceptorẽ. nõ ne hic inglorius ignobilisq̃ est: cum discipulus sit gloriosissimus inclytissimusq̃? M. Tullius ꝑinde ac gratus discipulus hanc gratiam suis magistris rependit: q̃ eos laudabiliter celebrat: & honorifica nuncupatione ꝑcenset. In tantum dissimilis istis: qui præceptores suos non solum parentis loco non habent: ut ꝑcipitur: sed eos clanculo in angulis uellicant: conuiciisq̃ ꝓscindunt ac obtrectant. Ita gloriã indispici sperantes: si doctoribus derogauerint: ueræ prorsus laudis expertes. nam qui obtrectatione præceptoris famã aucupatur. infamiã inuenit: & in omni proborum cœtu exibilatur: exploditur ut improbus: formidatur ut uipera: fitq̃ odium publicũ: non secus quã qui parẽtibus maledixerit. &. n. ꝑceptor animorũ parẽs ac formator est: quẽ nisi oĩ uerboꝝ honore ꝓsequamur: nisi ubiq̃ locoꝝ: ubiq̃ hoĩum honorifica mentione dilaudemus: impii: nefarii: scelerati meremur nuncupari. Quanto magis ingenue & sancte & officiose agit. M. Tullius noster: qui nominatim magistros suos celebrat: uidelicet in arte oratoria Menippum stratonicensem tota asia illis temporibus disertissimum: & Dionysium magnetem: Xenóclem adramytenum. Cũ primis uero memorat Apollonium Molonem

rhodiũ clariſſimũ tũc dieẽdi magiſtrum:in dialectica Diodorũ ſtoicũ: In philoſophia Philonem & Antiochum:quos omnis fama obſcura recondidiſſet:& uetuſtas oblitteraſſet:niſi diſcipuli gratiſſimi monumẽta illorum noĩa perire non ſinerent. Qui fuit tãto maior doctoribus:quãto maius ẽ dare lumẽ quã accipe & ſane fuit neceſſariũ:ut diſcipuli meliores magiſtris exiſterent: alioqui ingenuæ diſciplinæ oẽs iam decoxiſſent:lã ad nihilum artes fere oẽs rediſſẽt: quas cernimus ad ſummũ faſtigiũ pueniſſe:dum proficientibus ingeniis prouerbium hoc quottidie comprobat πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων multi diſcipuli meliores præceptoribus. Ego quantum ad me attinet connixus ſum pro uiribus dies noctes icudẽ hãc litterariam tũdendo:ne p̃ceptore meo Frãciſco puteolano hoĩe ut tunc tempora ferebant:eloquentiſſimo eruditiſſimoq; deterior:neue minor exiſterem. An id aſſecutus ſim alios ſit iudicium. in hoc haud dubie laudandus:q; auſus ſum: q; uolui: q; ualui decertare cum illo:ea uidelicet contẽtione:q̃ honeſtiſſima ẽ. In qua uincere & uinci p æque pulchrũ atq; magnificũ eſt. nã ut inquit ille in magnis & uoluiſſe ſat eſt. Ad hoc pulcherrimum certamen uos omnis prouoco: ut ita mecum decertetis:ſicut ego feci cum magiſtro meo Franciſco puteolano:quẽ honoris & amoris cã nomino:quem omnimodis laudibus celebro:qui litteras litteratas ſenio pene intermortuas & ſitu ſqualẽtes:ad lucẽ nitorẽq; cũprimis reuocauit. cui accep-

tũ refero quicquid est in me doctrinarũ. eam illi mer
cedem liberaliter rependens: quam mandraytus tha
leti pulcherrimam persoluir. & sane ex ludo præce-
ptoris mei tãquã ex equo troiano ĩnumeri bene litte-
rati exiliere: qui ad serias mox doctrinas & quæstuo
siora studia sese laudabiliter contulerunt. Ego uero
sectam doctoris (nec penitet) fauorabiliter sectat9
sum: & una mecum decus meum iMinus Roscius:
quo mihi homo nemo amicior est: quem nobilium
eruditissimum: eruditorum nobilissimum appellare
merito consueui: qui in hac politiori litteratura tan-
tum profecit: tamque est emunctus & tersus: ut meũ
esse condiscipulum: symmysten: consectaneum pos-
sis agnoscere. Cæterum ut domum repedamus: cu-
pio & opto a uobis in hac pugna litteraria superari:
in qua discipuli uictoria ad gloriam redundat magi-
stri superari. & enim laus est præceptoris discipuli ꝓ
fectus: Ita mecum contendite: ut Virgilius: &. M.
Tullius cum suis præceptoribus contenderunt: quos
pulcherrimo in certamine uictos plausibiliter præ-
terierunt. Planissime ostendentes uerissimum esse
hoc prouerbiũ. πολλοι μαθηται κριττονες διδασκα
λων multi discipuli præceptotib9 meliores. Pulcherri
ma possessio homini doctrina est: ut musæ Græ-
corũ testantur: canentes καλλιστον εστιν κτ μαται διᾶ
βρ οτοισ compotes uos huiusce tam preciosæ pos
A sessionis facient. M. Cicero: & Virgilius Eloquen-
tia in hæreditate mortalibus relicta. Quorum uolu

mina ſunt prato ſimillima. Nam ſicuti in eodem prato bos herbam quærit: canis leporem: ciconia lacertam: uillica fungos: uirguncula flores. Ita grammaticus: Poeta: Orator: philoſophaſter ſuis quiſque ſtudiis aptiſſima colligent ex Ciceronis Maroniſq; penoribus. Quorum pabulum eſt citra faſtidium. eoq; ingenia maxime puerilia ac iuuenilia ſunt ſaginanda. & cum alios dulcia: alios ſalſa: alios auſtera: alios ſub amara delectent. Ciceroniana fercula & Maroniana mire faciunt ad palatum omnium & ſtomachũ. Nos uero inſtar archimagiri pulmẽtaria Ciceronis & Maronis per ſe eſculenta cõdimentis quoq; noſtris eſculentiora facere tẽtabimus. & cum ſimilido faſtidii mẽ fit: ea cõdituraq; uarietate cõdiemus: ut ſuccũ ſcitiſſimi ſaporis lõgeq; noto diſſimilẽ: guſtãtib9 uobis edulia Tulliana & Maroniana habere uideantur.

Q ꝺ reliquũ eſt uobis gratias ago & habeo multi iugas: qui me audiuiſtis non ut pharmacopolã. Sed auſcultaſtis diligenter & libenter: ut oratorẽ. & ut oratio prouerbialis a ꝓuerbio ĩchoata prouerbio quoq; terminetur. uellẽ: ut adagiũ eſt græcoq; ἀντιπελαργεῖν ideſt gratiã rependere poſſe. qꝺ illi uſurpant de his qui gratiã beniuole reponũt. πελαργοὶ enĩ .i. ciconiæ ſeneſcẽtes parentes educare: eoſq; ſenio laſſceſcẽtes ac alarum remigio defectos ſubleuare humeris: ac ſuccollare dicuntur. Vnde ciconia auis pia uocatur. & Antipelargoſis remuneratio retributioque beneficiorum nominatur. indeq; ortum eſt prouerbiũ hoc

ἀντιπλάργειν: quod beneficium retribuere & gratiã referre significat: Cuius enarratio in calce orationis hodiernæ sit uobis pro gratiarum actione: & huiusce officii scholastici remuneratione.

Orationis prouerbialis. FINIS.

Ad Venerabilem & eruditum Sigismũdum Golsingerum Ecclesiæ Vuratislauiensis Canonicum Philippi Beroaldi bononiensis Epistola.

Citi elegãtisq; cõuiuatoris ẽ nõtã appatu ferculoq; ĩstruer: quã lepiditate fabulatoq; hilarare cõuiuiũ. Quæstiões autẽ cõuiuales ẽ debẽt neq; nodosæ neq; austeræ: sed iucũdã & inuitabiles super rebus ad cõmunem usum uitæ pertinentibꝰ cum quadam facilitatis illecebra. Quibus ingenia cõuiuaq; uenustiora fiant: Et quodam quasi incitabulo foueantur: quod sane genus ueteres adeo ꝓbarunt: ut de cõuiualibus quæstionibus Aristoteles: Et Plutarchus & Apuleius noster uolumina conscripserint: ut Asellius sabinus dialogum festiuissimum condiderit in quo Boleti & ficedulæ & ostreæ & turdi sup principatu Ganæ certamen inducitur. Ex hoc genere ludicrarum quæstionum nimirum illa tua est Sigismũde mi amabilissime quam mihi dissoluendam proposuisti. Scribis enim ad me in epistola eloquenter eleganterq; conscripta ortam esse apud te iter coepu

lones atq; cõpransores tuos: Ludicram. & uere conuiualem disputationẽ: uidelicet quis fœdior nequior ue sit habẽd⁹ meretricarius: an Aleator: an temulẽt⁹. quid deniq; ex his tribus uitiis sit culpatissimum. Cõsulis me. adhibes preces ut libello tibi explicẽ: quid super hac re sentiam: Et tãquã honorarius arbiter cõtrouersiam hãc ipse diiudicẽ. Ego qui libentissime morẽ gero id genus hominibus quibus dare beneficium est accipere: sumpto calamo hanc ioculatoriã disputationem explicaui stilo declamatorio: planeq; scholastico. Ita enim credidi rem planius lucidius manifestius liquere posse si hoc charactere explicaretur. Cæterum quia socraticum est & academicum nihil affirmare: ego nihil decerno ut dogmatistes: uerum ut opinator. Id opinor & probo qd in ultimo positũ leges. Sic uarro: sic cæteri in extremo collocãt qd maxime probant. Et cũ suum cuiq; iudicium sua sententia sit: sequatur unusquisq; qd maxime ꝓbabile existimabit. Ego uero quicquid ideſt libelli tibi nuncupatim Dono dicoq; Sigismunde Gossinger õn min⁹ erudite & nobilitate quã religione mõstrabilis: qui ut eloquentiæ cultum: sine qua homo totus incultus: caperes: ut ingentias disciplinas haurires: ut barbariem exueres: ueneris non pridem in italiam: fuisti: Romæ aliquot annos uigilãtissimus Romanæ academiæ cultor. Vbi eloquentia latialis nata educataque est: unde tu suffarcinatus auro & argẽto hoc est eloquio & doctrina i patriã remigrasti nõ solum Canonicatu di

gnissimis sed & episcopatu. Vbi studia humanitatis repastinās indies cultior doctior honoratior existis Gaudeo qđ cōmentarios meos cūprimis probas: & quæcūq; ex incude nra litteratoria formata caufaque circūferuntur: habes continēter in manibus. Quæ cū tu cum plericq; oēs tui similes probēt: idq; mihi p epistolas quotidie significent: facile adducor ut credam non esse inuenustissima: & ut græce dicit amusotara: quæ tantorum uiroꝝ iudicio cōprobantur: Nec enim credibile est tam multos aut assentari: aut falli. Itaq; mihi blādior & hoc inuitamēto illectus cōmentarios Apuleianos subcisiuis temporibus procudo. Texitur opus sane luculēter: & intra duos ad summum sesqui menses absoluti edolati impressi in publicum progredientur. Quoꝝ tu quoq; ies particeps: Interim accipe libellū hunc: quē expetisti: loculatoria disputatioe festiuū: lepidula eruditione inuitabilē: declamatorio filo contextū quē suadeo aut super cœnam legas: aut post cœnam: sic enim opinor faciet ad stomachū. Cū matutino & sobrio seria atq; austera cōueniant: quicquid idest lætꝰ capet: & libellū hilaritudinis plenū hilari fronte suscipito. Vale: & amicitiam cole.

Argumentum.

Pater qui tres filios hēbat unū scortatorē: alterum Aleatorem: tertium Ebriosum: moriens in testemento ita scripsit. Ex filiis meis turpior uitiosiorq; ex hæres esto post mortem patris cōtendunt fratres quis nam exhæredatus esse dicatur.

res agitur apud iudices per quandam quasi Anticategoriã hoc est mutuam accusationem: quam quidã cõtentiuã nũcupant: in plerisq; controuersiis prisci declamatores uti cõsueuerunt psona aduocati propter aliquã ipsius quã causam dicit deformitatẽ & uitiositatis turpitudinẽ. Hic quãquã personæ fratrũ inhonestæ sint & turpes ut illis p se loqui nefas esse debuerit: Ego tamen existimaui totam causam planius explicari & uehemẽtius agi posse: si ipsi semet mutuis criminationibus pulsarent: quã si p aduocatum res ageret: primas partes Ebrioso dedisset contra duos unus dicat: ut mox unus a duobus retaxetur: Conditio huiusce causæ illa est: ut pro sua quisq; salute sollicitus nihil de proximo cogitet. Lector attende. Letaberis.

Ebriosus contra Scortatorem & Aleatorem.

On ignoro Iudices quanto onere causa nostra prematur. Ex hoc parentis elogio. Propter quod fit ut sordes nostræ inuulgentur: ut probra nostra in propatulo conspiciantur. Et quod maxime cauendum fuerat ut accusatione mutua frater fuchi cogatur in fratres. Sed qui semel labe uitiositatis infectus sequestrato pudore frontem perfricuit: qui famæ contemptor est: non tam infamiam uereatur quam famem timet: Creditq; prouerbio græco clamitanti miserrimum esse fame mori: & quod parasitus ille plautinus dixit: putat esse uerissimum: miserrimus est: qui cum esse cupit quod edat non habet. Proinde iudices ne ego esuritione tabescam: si

exhæredatus a patre sentētia uestra pronūcier: ne in ter mēdicos sedens manum ad stipem porrigere cogar: agam hodierno die causam meā aduersus duos fratres: & potentissimis argumentis demonstrabo uel alterutrum uel utrumq; nimirum esse quē pater exhæredatum esse uoluerit. Quanuis mihi satis superq; esse debuisset ad exhæredationē effugiendā uos edocuisse alterum ex fratribus esse quā me sordidiorē perditiorē que: Verum ut res magis colliquescat separatim atq; diuisim utrunq; incessere mihi in animo est: ut post explicatas unius sordes: alterius quoq; maculosam uitam insectanter inuadam: Quamquam non me p̄terit quā sanctū sit nomē fraternitatis: quā arcta fratrū coniunctio: quā frater diligendus ut pote quasi fere alter dictus: Sed mihi nō tam fraternitas hoc tēpore colenda est quā mendicitas cauenda. Verū ē ꝓfecto illud uerbū uetus: omnes sibi melius esse malle quam alteri: quisque sibi proxim9 est. & tunica pallio ꝓpior. Cæterū ne lōgiore quā par sit exordio uos morer: Iam controuersiam ipsam ex testamento paterno deriuatam quæso dispicite. Iubet pater eum ex nobis exhæredatū esse qui sit uitiosior. Quis non intelligit quis nō uidet siue uerba siue uoluntatem scriptoris intueri libeat scortatorem designari: quo uitiosior nullus existit: Testamentum potentissimū est: Vltima defuncti uoluntas rata esse debet. hæc nobis spectanda est. ad hanc perinde ac scopon snīa uestra dirigenda. Ait pater uitiosor ex filiis exhæres esto. Scio me bi

bacẽ eſſe & uini cupidiſſimũ. Sed hoc ſi uitiũ eſt lõge ꝓfecto minus eſt q̃ fraterna ſcortatio labeſq; meretricaria. Nã ut priꝰ cũ amatore meritricis agã: qd põt fœdiꝰ eſſe: quid uicioſius: quã amoꝝ meretriculæ turpiſſimo torqueri & inſanire? inter ſcorta non tam degere quã deliteſcere? Vbi patrimõii famæq; diſpẽ diũ fiat: ubi ex libero ſeruus euadas: ſiſq; ſeruituti in digniſſimæ mancipatus. oĩs ſeruitus hõi ĩgenuo & liberaliter educato ĩtolerãda ẽ: ille uero ultroneã ſubit ſeruitutẽ: & eã quidẽ ĩdigniſſimã q meretricariis pedicis ĩplicaꝝ: cui mulier impat: cui leges ĩpõit ꝓſcribit iubet: qui nihil ĩpanti negare põt: nihil audet recuſare. poſcit: dãdũ ẽ: uocat: ueniẽdũ. eiicit: abeũdũ. miaꝝ: extimeſcẽdũ. Duo ante oĩa ſunt: quæ mortales magni pendunt fama & opes. Quid. n. per deos ĩmortales mortalibus contingere poteſt illuſtrius quã nominis ſplẽdor quã fama quã gloria? Cuius cã tot erumnæ: tot ſudores: tot uigiliæ ultro ſubeuntur ac tolerãtur: ut nõ ĩmerito cecinerit Valerius Flaccus: tu ſola animos mentemq; peruris gloria: Vt ueriſſimũ ſit illud Solomonis meliꝰ eſt nomẽ bonum quã diuitiæ multæ. præterea quid utilius: quid dulcius: quid beatius quã opulentum patrimonium? quã diuitiæ luculẽtæ? Quarum cauſa impiger extremos currit mercator ad indos: propter quas uita mortalium facta ẽ laborioſa: & irrequieta. ſunt pleriq; qui mortem potiorem quã egeſtatẽ putẽt: quibus intolerabilis uideatur nuda illa uita & omnibus quibuſcunq; antea habunda

uerint destituta. Apud nabatheos qui opes imminuit publice mulctatur: qui auget honore afficitur. Quas tã græci quã barbari cũ tertiũ locũ bonorũ tenere debeant: primo tamen in loco collocantut auctor est Plato. Atqui utriusq; huiusce boni iacturã facit meretricarius: Namq; amationes meretriciæ grande ferunt una cum damno dedecus: infamiam afferunt opes auferunt. Male consulit & rei & famæ muliera rius amator. Quibus homini detractis nihil plane erit illo despectius: nihil notatius. Itaque amator despectissimus notatissimusq; est habendus: qui scorto honestũ officium postponens: qui ĩ gurgustio delitescens assiduis pulsatur ĩfamiis patrimonii decoctor: mendicitatis infamissimæ coagulum. Bonã de perdere famã rem patris oblimare malum est ubicũque ut inquit satyrograph⁹. Amator ut plautinus seruus festiuiter enarrat, bona sua ꝓ stercore habet: foras iubet ferri: domi quicquid habet perdit: qñ quidẽ ipse perditus est. Meretrices ut dicuntur ita profecto sunt procaces. nullus est finis poscendi: nullus dandi: ut amatoris libido rediuiua resurgit estq; inexplebilis: sic meretricis est inexaturabilis procacitas. Et cum hodie aliquid dederis: hodie quoq; aliud dandum est. Et cum scorti precium unus sit panis si Solomoni credimus Argentariam salutem ab Amasio quotidianam deposcit: Exenteratq; quotidianis ictibus marsupium. Meretrix tantisper blanditur dum illud qđ rapiat uidet: Amator quã diu habet qđ det

A

tã diu illi Arrident edes meretriciæ & patent fores
Vbi despoliatus inopia argẽtaria laborat: foras ex-
truditur. Nõ ne comedia humanæ uitæ speculũ est?
atqui apud comicos poetas tota ẽ metetricarii amo
ris insectatio. Adolescentes in scortis male audiunt
patres filios: a turpi amore meretricis auocare: abdu
cere. Auellere omnibus uiribus neruisque conten-
dunt. Vt id nobis documento sit uitandas esse me-
retricum illecebras. fugitandas suauiationes posci-
nũmias. Quas uafricias: laqueos: illicia: blandicias-
que uiscatas enumerare quis possit? In mercatore
Plautinus pater Charinũ filiũ uisco muliebri impli
catissimum castigatione clamosa & obiurgatorio sõ
no ad bonam frugem reuocare contendit. Tanquã
nihil pæq; dispẽdiosum rei sit & moribus ac amor.
In truculento seruus meretricem ego inquit item eẽ
reor mare ut est: quod des deuorat: nunquã abũdat.
In asinaria ait adolescẽs despoliatus & excluſus Ma
re non est mare. Vos estis mare acerrimum. In cestel
laria: meretrix fortunati est oppidi simillima. non po
test suam rem obtinere sola sine multis uiris. In sti-
cho qui potest mulieres uitare uitet. Apud declama
tores inducuntur patres qui elogio testantur exhæ-
redatos a se filios ꝓpterea qđ meretrices amauerint.
In decalogo legis dominica ꝑcepta decẽ dei digito
conscripta cõtinentur. Quibus recte uiuendi formu
la præscribitur homines ad sanctitudinem instituũ
tur inter q̃ illud ẽ memoratissimũ. nõ mœcchaberis

Quo uerbo non ſolum interdicitur nobis adulterij cum alienis uxoribus: ſed & ois fornicatio: quippe in canonicis ſcripturis: ut docet diuus Auguſtinus: & in Decretis. xxxii. quæſtiõe quarta proditũ eſt: nomine mæchiæ oĩs fornicatio omniſque illicitus cõcubitus ſignificatur: Si quæ a põtificibus decreta ſunt ſeruari debent: quãto magis quæ a Deo tu qui ſcortator & meretricii amplexus aſſector es nõ ne uides te facere contra diuinum interdictum? Sed qui præcepit non mœchãdum. Idem in eodẽ decalogo haud quaque præcepit non bibendum. Ad hæc amor formæ rationis obliuio eſt inſaniæ proximus. Turbat conſilia. Altos & generoſos ſpiritus frangit. A magnis cogitationibus ad humillimas retrahit: querulos: iracondos: temerarios: dure imperioſos: Seruiliter blandos: omnibus inutiles ipſi nouiſſime amori facit. Nam cum fruendi cupiditate inſatiabili flagrat plura tempora ſuſpitionibus: lachrimis: conqueſtionibus perdit: Odium ſui facit: & ipſe nouiſſime odium eſt. Hæc luculenta diui hieronymi peroratio quem non meretricariorum atq; amatorum rubore ſuffundat? Quis amaſius talia audiens non repente ſe damnet: ueluti fœda uitioſitate maculoſum? Quis uenerius miles: non hæc inſemetipſo tecognoſcens ingemiſcat. nãque amorẽ amatoreque quæ cũcta hæc uitia ſectari ſolent? Cura: ægritudo inſomnia: erumna. Ineptia: ſtultitia: & temeritas in cogitantia: cupiditas petulantia: auditas: Deſidia

inopia: contumelia & dispendiū. Amor carnificinā cōmentus est. Amor amara dat: mores hominum mōros & morosos facit. Amatoris animus clauo cupidinis fixus apud ædes meretricias retinetur. Viuit que in aliēo corpore: adeo ut plautinū illud dicere me mitissimo possit. Vbi sum ibi non sum: Vbi non sum ibi est animus. Quid nō ne in uulgari maledicto conuitioq; quotidiano est nomen scortatoris? non ne in confesso est: Amorem furorem esse: & meretrices famosos? sectari autem rem furibundā nō ne furer est? Sectari rem infamē non ne infamiæ proximum atque confine? Ad hæc: amator sæpe crudeli feritate grassatur ac furit ob riualitatis suspitionem. meretricum enim non est unū inseruire amantem: sed fouere complures. Et ex multiplicibus racemis sibi facere uindemiam. Hinc bella iniuriæ: suspitiones in militia amatoria. hinc marius hellade percussa se præcipitat. hinc amator non solum miser & erumnosus: uerum etiam turpissimus criminosissimusque censetur. Quanto me magis iudices excutio: tanto plura succurrunt ad taxandam meretricarii fratris fœditatem. Et in primis illud apostoli Pauli. qui euidenter ostendit uitium fornicationis inter reliqua esse spurcissimum: qui corinthios instituens ita proclamat: Fugite fornicationem. omne enim peccatum quodcunq; fecerit homo: extra corpus est. qui autem fornicatur: in corpus suum peccat. Adde quod qui cupit bibere non erubescit id palam profiteri. Et manum in ppatulo

Porrigere ad poculū. qui uero desiderio rei ueneriæ detinetur: furtim id agit & clanculū. Cum cupiditatis erubesc ēdæ depudescat. non credis id mihi? Audi nobilissimum philosophorum Aristotelem in problematis ita disquirentem. Cur homines rem agere ueneriā cupientes confiteri se id cupere maxime pudet: bibendi autem aut edendi desiderio cum teneā tur: confiteri non pudet? Possem infinita prope congerere: sed adhibendus est modus: quē in rebus omnibus utilissimum perhibent. Igitur o frater: Cum in scortis male audias: scito hoc esse omni probro probrosius: oī turpitudīe turpi9. In tantū ut nullus ignoret scortari & i meritricario cœnobio se & sua nequiter ꝓfligare: id dici & eē ꝓstremissimū uitioꝝ: qđ nec ipse opinor frater ꝑficiaris. Cū ꝑprobos mos sit non ꝑprobitatē occulere: sed ex ipsa uitiositate gloriari: Verum hæc de scortatore ac meretricario dixisse satis superq; sit. Transeamus agedum ad aleatorē quē non minus fœda uitii labe maculosum esse confirmo adeo ut multa quæ in illum dicta sunt: in hunc peræque retorqueri possint. Et alia pleraq; quæ dū a nobis ꝓpenduntur: quæso diligenter attendite.

Alea res damnosa est ac turpis: furtorū ac rapinæ conciliatrix: malarum cogitationum parens: hominis interioris carnificina: uirtutum atq; omnis honestæ meditationis exp ultrix. Irarum maledictorumq; in deos hominesque suscitabulum. Cui qui manci u pati sunt. semper angore torquentur: semper tri stit

do illorum uultus innubilat: semper desperanter sem
per furenter omnia agentes conspiciuntur. Nimirū
id uitium est quod scriptores omnes proscindunt in
famant criminantur. Quod a legum conditoribus
male mulctatur. Aristoteles inclytissimus philoso-
phorum quarto æthicorum uolumine aleatores in
famat. Illiberales esse & sordido lucro uersari scribēs
Apud iuriscōsultos titulus est de Aleatoribus. Quo
animaduersio constituitur in eos quoq; qui ludere
cōpellunt. Senatus consultū uetus pecuniam ludere
interdicit. Quin etiam. M. Tullius auctor est: lenti-
culā. M. Antonii collusorem lege de alea esse condē
natum. Qui hominem nequissimum ob id uocat
Antonium: q; in foro atq; in propatulo alea luderet.
Oratius quoq; aleam legibus interdictam tanquam
rem improbā ostendit illo uersiculo. Seu malis uetita
legibus alea. Non ne inter catulliana maledicta sunt
Aleones quoq;? sic enim prisci aleatores nominita-
bant. Non ne confessum aleatorum in ludo talario
turpissimum esse dixit Arpinas orator? Non ne alea
pernox? non ne animosus aleator satyrico dēte per
stringitur? Quisquis inuentor aleæ extitisti (tecum
enim mihi res est) non rem uoluptariam ut uulgo
creditur. sed pestiferam ac detrimentosam es commē
tus: quæ multos ad mendicitatem redactos. furaces.
grassatores. sacrilegos fieri coegit. Et quoniam non
est nobis hæc Oratio habenda apud imperitos
iudices: neq; in conuentu rusticano liberius pau-

lo de ſtudiis humanitatis ac litteris interioribus di
ſputabo. Nec non ex ſecretariis platonicis eruta in
uulgabo. Plato philoſophorũ deus refert in phædro
fuiſſe dæmonẽ neſcio quẽ ex uetuſtiſſimis diis ægy
A ptiorũ: cui dicata ſit ibis auis illa ægypti peculiaris:
Non aũt ciconia ut uulgo creditur: quæ roſtri adun
citate ꝑ aluũ ſeſe pluens clyſteris uſum demonſtraſ
ſe mortalibus proditur: Dæmonẽ aũt hunc theuth:
ſiue theutatẽ primũ inueniſſe Geometriam: Aſtrono
miã: Arithmeticã: & litteras: eundẽ talorũ aleæq; rep
torẽ extitiſſe: Dignũ ego ampliſſimo ꝓconio Theu
tatem iudico iudices quatenus litteras & diſciplinas
ingenuas inuenit. Quod uero talarium ludũ aleãq;
primus oſtenderit fœda ſuggillatione notandũ cen
ſeo: adeo ut mala bonis cõparata ꝓponderent: Nec
minus uicioſitatis ſit in aleæ cõmento quã bonitatis
in litterarũ inuẽtiõe. Herodotus græcus: Liuius quẽ
M. Tulius patrem hiſtoriæ noncupar auctor ẽ Ly
dos primos aleæ teſſerarumq; ludum: & cætera ge
nera luſoria ꝓterquã talaria excogitaſſe: Cæterũ ſiue
theuh ut memorat Plato: ſiue lydi ut autumat Hę
rodorus inuenere inſtrumẽta luſoria: Vtiq; medius
fidius tradidere mortalibus inuentũ pernitioſiſſimũ:
Cuius comites ſunt fraus: piuriũ: Impoſtura: mendi
citas: Et ex mendicitate mala mens malus animus.
Et conſequenter ad ſcelera facinoroſiſſima audẽda
ꝓcliuitas. piget cõmemorare quã multi hoc uitio te
terrio ad ĩcitas egeſtatẽq; redacti ſibi & ſuis fuerunt

dehonestamẽto: Quãmulti dum furtificas ob aleam manus habẽt: carnificis laqueo strangulati mortem oppetiere ignominiosissimã. Ad hoc aleatores publica pulsantur infamia. Et quia disserimus apud aures eruditas: eruditionisq; sitiẽtes: non erit absonũ si ab illa orandi lege rhetorica paulũ deuius excurram excursione plausibili: ldq; ex declamatoria institutione & ritu. Inter cæteras nationes studiosissimi tesserariæ lusionis aleatoresq; maximi Germãi fuisse ꝓduntur. Aleam inter seria exercẽtes: tãta lucrandi perdẽdi ue temeritate ut cũ omnia defecerunt extremo ac nouis A
simo iactu de libertate ac de corpore contendãt: uictus uoluntariam seruitutem subit: Et quamuis iunior quãuis robustior foret: alligari se patiebatur ac uẽdi. Ea erat ut ĩquit Cor. tacitus ĩ re praua peruicatia. ipi fidem uocant: insitum hodieq; est germanis studiũ aleæ animosioris: In qua fidem colluſori seruant: Et pecuniam perditam perinde ac mutuaticam uicto/ri cum fide representant. Dirum prorsus illud est sy/dus natalitium: quo progenerantur aleatores: quo homines fiunt rei prauæ ac calamitosæ mancipati. Quicunq; in nona parte libræ habuerit horoscopũ is erit si Firmico materno credimus aleator popula/ri natione perspicuus. Vtinã possent e uita ĩ totũ ab dicari tolliq; tesseræ & chartulæ lusoriæ sicuti iã pridẽ tali sublati sunt: Et lusio talaria abdicata. Video pleroſque omnes ex uobis contracta fronte mussantes qd talos talariũque ludum dixerim. exoleuisse: no

lite ob id ad murmurare: uera locutus ſum iudices: nullus eſt error in uerbo: ſed uulgus errore ꝓmiſcuo implicatur exiſtimans talos eſſe inſtrumenta luſoria: quibus quotidie paſſim luditur. Cum teſſeræ ille ſint nominandæ non tali. Et uti totã rem planius noritis
A ſcitote talos fuiſſe quaternos in ludo talario: ex talis quadrupedũ factos: qui in poſterioribus tãtũ pedib9 cẽ produnt Ariſtotelis Plinio: cæteriſq; phyſicarũ diſciplinarũ cõſultiſſimis: græci talos aſtragalos uocãt. Vnde & Aſtragalizontes dicti talis ludentes. In luſiõe talaria quatuor tali efficiunt iactũ feliciſſimum: quẽ ueneriũ nuncupãt. Et a poetis uenus uocitat. In ludo uero teſſerario tres tãtum teſſeræ ſũt: quæ ex ſex lateribus æquali latitudine planiciarum quadratæ cõfiunt: græci cubos appellãt qd & noſtri: ut. M. Varro Gellius: Macrobius: Victruuius tradiderunt. Inde cybeuticos dictus aleator. Teſſerarius ludus nunc ubique gentiũ: ubiq; locoꝝ in uſu quottidiano frequẽtiſſimus eſt: tres teſſeræ ſiue cubi: quos taxillos docti in doctiq; falſo nominitãt: in alueolum iaciunt: ſic enĩ tabula aleatoria nuncupatur. Cum talis q̃tuor ĩ ludo talario antiquitus uterentur. Hinc ſcite apud epigrãmatiſtã teſſeræ numero taloꝝ impares ſeſe eſſe profitẽtur. Vtinã ergo ut domum repedem9: utinã teſſerarius ludus: & oĩs alea damnoſa ac præceps abdicari poſſet & tolli. Vtinam aleatores: quoꝝ uita & ars ludus ẽ: exterminari atq; iterdici ne res quæ uoluptatis cauſa ut aiunt repta ẽ ĩ mæſtitudinẽ: luctum: egeſtatẽ

mortales impingeret. Dic quæſo aleator non erube
ſcis: uel ſi erubeſcere nō noſti nō ne palleſcis? nōne in
gemiſcis? quoties audis te aleatorē nomine ꝓbroſiſ-
ſimo uocitari: quoties digito prætereūtiū ob inſigne
uitiū demonſtraris? Equidē malo uinolent⁹ dici quā
Aleator quā ſcortator: malo illo liquore mulceri qui
lætificat deos & homines: ſine quo læticia eſſe in cō
uiuiis nō poteſt. Vnde & læticiæ bacchus dator a cele
berrimis auctoribus dictus. qđ ſi uitiū eſt ut iſti uo-
lunt profecto eſt ignoſcibile: neq; ullis legibus inter
dictū. Quinimo platonicæ leges: quibus nullæ ſan-
ctiores: uinolentiam & pocula largiora permittunt:
perinde ac ſomitem quēdam ingenii uirtutiſq; incita
bulum. Aſclepiades nobiliſſimus medicorum uini uti
litatem æquari uix deo⁹ potētia poſſe pronunciauit.
Vinū eloquētes facit: & ut inquit Oratius flaccus: F œ
cundi calices quē non fecere diſertū? Cui ſubſcribit
poeta alter lepidiſſimus ſcribens poſſū nil ego ſobri
us: bibenti ſuccurrūt mihi quindecī poetæ: Et cū alea
atq; fornicatio plenæ ſint ãxitudinis & curæ: Contra
uinū triſtitiã diſcutit & nubila humãi aī ſerenat. Eſtq;
remedium curārum: quæ anxiferæ ſunt & edaces pre
ſentiſſimum: qđ lyricus poeta cōmodiſſimo epithe-
to dixit obliuioſum. Vitã beatã nulla res alia magis
efficit: quã animi ſecuritas mētiſque trãquillitas: Hãc
nobis uinum parit: ſomno accōmodatum & ſecurita
tibus. Hoc certe fuit nepēthes illud quod homerica
Helena thelemacho ꝓpinauit obliuionē triſticiæ ue

niáq; afferẽs. Quod utiq; oĩbus mortalib9 foret ꝓpi
nãdũ: Vñ & nepẽthes ab effectu nũcupatũ. Quod
eo triſticia & luctus oĩs aboleat. merito Bacchũ ob
A tã ſuaue inuẽtũ deũ fingit antiquitas: Merito in cælo
eſt uindemiator collocatus. merito Bacchus ipſe li-
ber pater nominatus nõ tã ob licẽtiã linguæ neq; ob
libertatẽ boetiis datã: quã qđ liberat ſeruitio curarũ
animũ. Et ut morbis quibuſdã. Ita triſtitiæ medet. ꝓ
inde ſãctiſſim9 & uitio9 obiurgator ſeueriſſim9 Se
neca percipe nõ dubitat liberaliores potiões eẽ hau-
riẽdas & aliqñ uſq; ad ebrietatẽ ueniẽdũ. Ad hæc nõ
ne maximi heroũ: regum: philoſophorũ ebrioſi atq;
bibaces fuiſſe mẽorãtur? Quo9 exẽplis illuſtribus
B ebrietas ipa hõeſtat. Et uitiũ ebrietatis ſi mõ id uitiũ
eſt: fiţ imitabile. Herculẽ iter heroas famigeratũ quo
nihil illuſtrius: ebriũ & caſſabũdũ fuiſſe accepimus
ideoq; ſciphum illius poculũ eſſe ut liberi patris can
tharum: ob hoc fictores Herculem cum poculo figu
rant. Alexãder magnus: quo nihil maius: uini auidiſſi
mus fuit ad temulantiãq; ꝓcliuior. Cato quoq; qui
exẽplar uirtutũ & norma ẽ ut q ſapiens dictus: ita re
uera fuit: uino indulſit: ebrietatiſq; hilaritate demul-
ctus interdũ eſt cuius olim ebrii uelatum caput cum
quidam quibus obuius fuerat retexiſſent: erubuerũt
Nimirum quia ebrietas quoque in Catone uiſa eſt
uenerabilis. Ergo igitur cum uiri tam clari tam ma-
gni: tã ſancti uino indulſerint cũ uinolẽti frequenter
extiterint: cur pudeat me & dici & eſſe temulentum?

Cur in me ſit criminoſum quod nō ſolū excuſatur ex emplis uez; etiā defenditur. Denique cur mihi dāno ſum ſit iudices ſi id facio quod Hercules: quod Alexāder: quod Cato fecitauerūt? Quorum auctoritas tanta eſt ut ebrietatem honeſtam magis efficere poſſint. quā ipſi ex ebrietate turpes fieri.

Habetis: peroratiōnē meā in duos fratres alterū fornicariū alterū aleatorē. Quorū alterutrum ueſtra pronunciatiōe dānari neceſſe eſt: ſi nouiſſimam deſū cti teſtatoris uolūtatē tueri uultis q̄ animis ueſtris nihil debet eſſe ſacratius. quāto enī uinolentia minor ſit uitioſitas fornicatione uel alea: uel utroque ſcitis. Etſi ſcio uos ſciſſe. Quo circa ꝓnuntiate iudices queſo uel i hunc uel illū. ut ego ſentētia ueſtra abſolutus poſſim paternis bōis ꝓfrui comiter atque hilariter ut īdulgēs uino excuſabilis ſim exēplo Herculis Alexādri & Catōis quos uitæ duces hīe nō ſolum uenia: ſed etiam laude dignum eſt. Dixi.

Scortatoris & Aleatoris recriminatio aduerſus. Ebrioſum.

ESopi fabulatoris elegātiſſimi apologus iudices narrat: homīes duas māticas habeſſe. Alterā anteriorē alterā poſterioreē. in priore aliena uitia mitti. in ea quæ a tergo eſt: noſtra occultari: quo apologo ſciēter & feſtiuiter ſignificat mortales obſeruare papulas alienas in ꝓpriis ulceribus incurioſos. i alienis p eccatis noſcēdis oculatos eē: in ſuis talpas. Neminē uidere quid māticæ in tergo ſit. Hoc cum in ple A

nisque aliis:tum hodierno die in fratre cognouim9:q̄
in negocio suo hebetior:In alieno acutior festucā in
oculis nostris aspiciēs trabē nō uidetī suis:qui copio
se & elegāter imeretricarios aleatoresq; porās ebrie
tatē:cui obnoxi9 ipse ē: nō solum dixit eē ignoscibi
lē:uen; ēt si diis placet q̄si expetibilē:atque dignā lau
de ē conatus asserē. Nos uero iudices nihil uerucas
nostras cōuelātes simpliciter ingenueque fatemur ma
lum eē scortari. Et forum aleatorium calefacere. Sed
mai9 malum temulentiā esse contēdimus:Idque eui
dentib9 argumētis planum faciem9. Vos q̄sum9 ut
sicut attente fratrē audiuistis:in fratres inuehentem:
sta lubētib9 animis nos audiatis fratrem retaxantes:
ut si quam ille uoluptatē maledicendo cepit:eā dē ma
le audiēdo penit9 amittat:qui cum dixerit qđ uolue
rit:nō iniquum est si audiet qđ noluerit. Vestrum erit
officium iudices cā utrinque porata collatiōe uicio;
de quib9 agit̄:scā solerterque ppēsa:ferre sniam. Hō
ut hic ordiamur ex aio & corpe cōpact9 nihil hēt pē
sius cariusque quā semetipm. Vñ fit ut animi ac cor
poris incolumitatem diligentissime custodiat: Et ea
cum primis appetat:q̄ greci τα πρωτα φύσεως latini
prima naturæ siue primigenia appellant: in quibus
numerantur ualetudo:sensus integri:& omnium par
tium conseruatio:quib9 nō pauci summum hominis
bonum metiunt̄. Et cum uitæ ars prudentia sit:quæ
inter bona animi potissimum elucet eā p̄cipue inco
lumen seruare debem9 ut uiuendi ratione cōstem9.

Hæc igitur animi & corporis ſcolumitas cum ſit rerꝫ oīum p̄cioſiſſima. Cum bona animi & corpis ſint maxima bonorꝫ: qs nō uidet id uicium longe maiꝰ eē habendum: quo maiora & plura hoīs bona ꝓfligātur? Atqui cuncta hæc ebrietate cōcutiunt: & uini crapula hebeteſcunt. Temulentia mentem obnubilat. Corporis ualitudinem ꝓfligat: nec nō eſt rei famæq; diſpendium. Vetus uerbum eſt ſapientiam uino obumbrari. Quod uigorem animi impedit ad procinctum tendentibus. qua in re ſubit admirari priſcorum diligentiam: qui ſignificatiſſimo uocabulo uinum temetum appellauere. Ex eo quod teneat mentem ac tentet. Vnde & temulentia ebrietas nominata. Quid per deos fœdius: quid turpius eē poteſt: quā quod homo extra hominem extraq; humanum intellectum ꝑ uinolentiam collocetur? ſemet ipſum ignoret: nec plus ſapiat quā bimꝰ puer aut anniculus? Vini calentis aſpergine ſanitas mentis expugnatur: fitq; rerum omnium obliuio morſq; memoriæ. Non eſt temulēti animus in ſua poteſtate merſus uino & ebrietate deuictus: quod neq; fornicario accidit neque aleatori. Et ut eleganter diffinit. Seneca grauiſſimus uino forum cenſor nihil aliud eſt ebrietas quā īſania uolūtaria: nō ne hoc probrum omni probro maius eſt hominem ultronea inſania oblectari? Cuius peculiare bonum eſt ſapere & ſanitate mentis perfrui. Adiice ex uino uertigīes capitis: tecta mobilia: gradum errabundum. Nam ut ait ſcitiſſime Plautus luctator do-

Ebrietas

losus est uinũ: pedes captat primulum: merito dixit
A Androcipes sapientia clarus: sicut uenenũ est homi-
ni cicuta: Ita & cicutæ uinum: intelligi uolens ueneni
uenenum esse uinũ. Quã multi morbi atq; egritudi
nes ex uini intemperantia proueniant quis ignorat?
Cum hinc ulcera oculorum: neruorum resolutio tre-
mulæ manus: Cũ hinc causones id est febres æstuã
tes: Cum hinc pedes ulcerosi ac podagrici: aliaq; in
numera morborũ genera proueniãt: unde merito di
ci põt: ebrietatem pœna premit comes. põterea quod
nõ minus turpe est uino fetent ora nimio. & graueo
lẽtia hanelitus inficitur. Vis uidere quã noxia ac pe-
stifera res corporibus sit uinũ: ubi quispiam egrotat:
statim ex prescripto medicorũ: uini potu iterdicitur.
Tãquã id fomẽtum incẽtiuũq; morbi sit. Ad hæc rei
suæ male consuluit homo ebriosus: dum uina pre-
ciosa cũ dispendio patrimonii undiq; conquirit: dum
uinũ plurisquã aurũ facit: Idq; iucũdius quã solẽitue-
tur. Videmus quotidie multos: nec enim in re notis-
sima exẽplis opus est: ad inopiã egestatẽq; redactos
ebrietate sumptosa. Tanto labore & impendio con-
stat quod mentẽ mutet: ac furorem gignat. Et ira sæ-
pe causa est: ut patrimonia & opes decoquantur. ut
uacantes potibus cõsumãtur: sicut. Salomoni plane
credi conuenit. Quãta autẽ labes infamiæ: quantum
dehonestamentum subsequatur id uitium homo ne-
mo non nescit. Cũ opprobratio ebrietatis inter cæte
ra conuitia sit maledicentissima: cũ quotidianũ hoc

maledictum tãquã maximũ in altercationibus audia
tur: Achilles homericus nõ ꝓbrum ullum fœdius inue
nit: quo ꝓscideret Agamẽnonẽ illum regẽ regũ: quã
ut οἰνοβαρὲς hoc est uino ꝓfluus atq; uinolentus appel
laret: Oli diui Augustini matertẽ ab ancilla ꝑ amaru
lẽtã insultationẽ merobibula uocaret tã fœdũ tã eru
bescẽdum id maledictũ eẽ cognouit: ut cõfestim dam
nata ebrietatis fœditate ad sobrietatẽ sese cõtulerit, bi
beritq; deiceps uinũ aquatissimum dilutissimumq;
Excutite iudices iudicia mortalium: Interrogate pas-
sim oẽs: Audietis homiem ferme neminẽ esse: qui nõ
scortator & aleator a cõuitiatoribus compellari ma-
lit quã temulentus: adeo cunctis inoleuit intellectꝰ rei
fœdissimæ spurcissimiq; conuitii. Adde quot rixas:
quot cædes: quot facinora pœnitẽda: fecerũt hoies ui-
no inflãmati: & bacchi hyrso pcussi. Nam uinũ ut li-
bris esdræ testatum est seducit mentem: & uinolenti
sumunt gladios: qui cum e uino emerserint & surrexe
rint: non meminerunt quæ gesserunt: ille Alexander
magnus cuius paulo anteo frater exemplo gloriaba-
ris: non ne clytum charissimum sibi ac fidelissimum
inter epulas transfodit? Non amicos in temulentia
plures interemit? cuius exemplum scriptores nõ ideo
referunt: ut non ad ebrietatẽ inuitẽt prout tu opina-
ris: sed ut ab ebrietatis deterreãt. Cogita quas clades
ediderit publica ebrietate: hæc gẽtes bellicosas hosti
bus tradidit: hæc cõtumacissimos & iugum recusan-
tes in alienum redegit arbitriũ: hæc inuictos acie me

ro domuit: Sic Syracusæ in manū marcelli ditionēq; Romanoꝝ ꝑuenerunt. Sic massagetæ a persis profligantur: & uino mersi capiūtur. Q d̄ igitur iudices uitiū fœdiꝰ ꝓbrosius: deterius: eē pōt: quam ebrietas: qua sanitas mētis cōcutitur: ualitudo corporis ꝓfligatur: patrimōia atterūtur: fama pulsat: quā rixæ: cedes: īfanda facinora: nec nō urbiū excidia subsequuntur.

A Stoicoꝝ dogma: quo callide magis quā uere tradit: ἰσατα ἁμαρτήματα εἶναι idest peccata paria esse: quot die refellit uita: sensus cōis impugnat: uicia nr̄a redarguūt: quæ haud dubie īparia & aliud alio maius eē nemo nō cernit. hoc ēt cæcis liquet ebrietatis labē tāto quā scortatus & aleæ esse fædiorē: quāto plura p̄ciosioraq; sunt illa: q̄ ꝑ temulentiam amittimus quā quæ ꝑ aleā scortationemq; deperdimus. Verum audi frater quo rem deducamus. sint cætera omnia inter nos paria: uel si ita mauis: sint in nobis duobus flagitiosiora: sit fornicatio: sit alea: uitiositas fœdior quā temulētia: sit tua melior quam nostra conditio: uīcas tu ex reliquis partibus. Vnum tamen nobis concedas uelis nolis necesse est mētem ebriosi concuti: ingenium obnubilari: sensus omnis fieri lapsabundos. & hominem exire ex hominis potestate: quo concesso uictores sumus: cum huic uel soli uitio par sit nihil: & nihil secundum: finge: excogita: comminiscere quod lubet nunquā tamen impetrabis quin nobis constet mens & animus: quæ in te ebrietas concutit atq; dementat. Dementia autem mentis & in sanitate aī gli

scente homo hominis nomen amittit: & nihil fere dif
fert a brutis animantib9 ex quo fit omnium deterri-
mus fœdissimusq;. Quod autem frater uinum p̄co
nio laudis extulit & ex ea sententia Asclepiadis uix
deorum potentia æquari posse pronunciauit uolsel-
lis pugnat non gladio cum neq; nos inuiti iudices
bibamus: neque uinum culpemus: sed uinolentiam:
Scimus duos esse liquores corporibus humanis gra
tissimos intus uini foris olei: scimus nihil uiribus
corporis esse utilius uino si modus adsit: scimus uino
stomachum recreari: appetentiam ciborum inuitari:
tristitiæ curam hebetari: algorem expelli somnum cō
ciliari: sed si modice: uel potius intra modum hauriat̄
fuit ergo sup uacanea illa in uini laude excursio quod
nullus infamat: Verū enī uero ebrietas qua de agit̄:
ebrius qui culpatur: qua excusatione excusabilis fieri
p̄t? q̄ defēsiōe defendi? an auctoritate platōis te ipsū
tutabere: quē ueluti temulētiæ suasorē ac magistrum
citasti? falso: scito. n. bōe frater lege platonica ebrie-
tatē istā turpissimā: q̄ labefacere & ī minuere hoīum
mentes solet: cuius reatum hodie tu sustines: minime
laudari: sed liberaliorē paulo iucūdioremq; uini īuita-
tionē: q̄sieret, sub quibusdā q̄si magr̄is cōuiuioꝝ sobri
is n̄ īprobari: īmo ut scias d̄creta platōica nō a te star̄
sed a nobis: ītellige quātope ab illo culpetur ebrietas
decernit diuin9 ph̄s pueris meꝝ aquæ potū: uinoq; in
terdicto uetat ignē igne īcitari. idē iubet sponsum &
spōsam dare opā liberis & abstemios eē ut cōceptus

fiat solidus & quietꝰ: cū ebrii tanquā mētecapti ad generationē sint inutiles: quippe cū uerisimile sit ex temulētis fœtꝰ tā mēbris quā moribꝰ tortuosos pgenerari. Quod Herculē bibacē: Alexādrum temulētū Catonē uino hilarari solitū: teq; illorū imitatorē esse gloriabundus memorasti: dic quæso o frater placent ne tibi tāti uiri pro acehetypo & exēplari qđ seqris? Age dū imitare illos totos: & sicut uicii assectator uideri uis: sic imitator esto uirtutū. pge p illorū cuncta uestigia: effinge nobis ac redde monstrorū profligatione Herculē: re; mágnitudine Alexādrū: morum sanctitudine Catonē: Tunc in te tam ignoscibilis erit ebrietas quā fuit in illis: Tūc nēo tibi negociū faceſſet: Tūc nobiscum tibi nulla erit controuersia de patetna hæreditate: Cedemus ultro bonisteris tu extra omnē iudicii aleam sequestratus. Nos duo inter nos discepta bimus: uter ex nobis sit exhæres pronunciandus. te in tuto: te in uado salutis collocato. Sed quæ est ista peruersitas improbitas: iniquitas: uelle magnis heroibus uiciositate esse consimilem: uirtutibus uero longe dissimilē? uelle sequi fugienda: fugere sequenda? uelle mala imitari: bona non aspicere? placet tibi in Catone ebrietas? placeat & grauitas: frugalitas: integritas: doctrina: mores: cæteræque uirtutes omnes? q̄rum dictus est norma: auctor exemplar. Scito tamē magnos illos uiros non uino ingenium mentemq; ut tu: quotidianis ebrietatibus ingurgitasse. Nec enī in pectoribus magnis ullum esse potest honestorum

turpium consortium. Sed ꝓ fomento laborum quos dies noctesq; exanclabant sese interdũ largiorib⁹ poculis inuitasse: Quorũ labecula uirtutibus obumbratur. Ad quos cũ tu nulla ex ꝑte laudabili aspires: desine illoꝝ exemplis tua ꝓbra fulciẽ: Quorum uirtutes non assequeris: Desine illos iactitare qui abste hoc in iudicio nominati faciunt cãm tuam fædiorem: turpiorem: deteriorem: quã si nusquã nominasses. Demiramur o frater te in hac nominatione silẽter ꝑterisse Tiberium Cæsarem: cuius ut pote maximi Romanorũ imperatoris exemplo cã tua roborari potuisset: q ꝑꝑ nimiam uini auiditatẽ: pro Tiberio Claudio Nerorone: Biberius Caldius mero uocabatur: qui pisonem uerbis Romæ ꝑfectum fecit: qđ biduo continuo duabusq; noctibus ꝑ potationẽ apud se ipsum continuasset. Atqui exempla uiciosorum quãuis illustria magis officiunt uinolentiæ reo quã patrocinantur. Quod si iudices in uiciis defendendis atq; excusandis ualeat auctoritas principum: nos quoq; maximi imperatores excusant. Namq; memoriæ ꝓditũ est Cæsarem Augustum: qui uiuus habitus est diuus: quo nihil maius: melius ue terris: fuisse aleæ cupidissimũ: & diebus festis: ꝓfestisq; lusisse: Claudiũ quoq; imperatorem đ arte aleæ librum composuisse: cuius studiosissimus adeo fuit ut solitus sit ẽt ĩ gestatorio ludere: Meretricarios uero extitisse tam multos: ut Salomon quo nil sapientius: greges concubinarum prope innumerabilium habuisse prodatur: ut Cæsarem dictatorem

omnium mulierꝝ uitum dictitauerint. Sed nobis uitia nostra diluere exemplis principalibus non est ī animo: nec libet ea defensione: que haud dubiæ potentissima est: uti: ut dicamus nihil esse in rerum naturā necessarium: tāq; expetibilem quā uenereū cōcubitum: Quo ex terris sublato cuncta animātiū genera citissime deficiāt atq; ītermoriant' necesse ē. excedat age dum: ut Senecæ uerbis utar: rebus humanis uenus: orbis iacebit squalido turpis situ. Tolle ex commerito mortalium meretricias amationes: cuncta uidebis misceri: ꝑturbariq; libidinibus incestis. nō iuuat in iudicio corā uobis, iudices allegare aleā illicē esse uitæ uoluptariæ atq; aīorum oblectamētum qua ociosi mortales æstiuorum dierum æstus torrentissimos fallunt: qua a cibo a mēsa salubriter utunt'. cum id horæ ex p̄cepto maximoꝝ medicoꝝ oīs aī corporisq; agitatio sit inutilis, Sed nobis nihil prosint hæc adminicula iudices ad causam nostrā roborādam: imo simpliciter & ingenue ꝓfitemur nos eē criminosos: nos uitiosos: sed criminosiorē: sed uitiosiorem esse fratrē indubitanter asserimus: idq; uidemur argumentis satis probabilibus hactenus demōstrasse. Verum ut uobis iudices hoc magis liqueat: ut fæditas tanti uicii fiat manifestior: deniq; ut scrupulus nullus mentibus uestris inhæreat: quin uinolentum: fornicatio & lusore fædiorem uitiosioremq; iudicetis: libet hoc potissimum ī loco rhetoricari. Et quoniā aduersari⁹ per exēpla sentētiasq; nobilium scriptoꝝ expatiatus est: nos

quoq; exẽplis nos dictis philosophorũ oratorũ eccle
siasticorum: edocẽter explicabimus ebrietatem fuisse
semper apud priscos detestabilẽ: prosciscamq; conui
tiis ab optimis quibusq; petĩde ac insigniter pernicio
sam. Erunt hæc non iucunda cognituinec inutilia re-
latu: nec eruditis auribus aspernãda: uos modo ut at-
tente pterita audiuistis ita attẽte ac libentibus aĩs reli
qua auditote. Lacedæmõii illi frugalissimi: & lycurgi
legibus bñ instituti cũ ab ebrietate perinde ac re fædi A
sima iuuẽtutẽ abducere uellẽt: hũc morẽ obseruabant
ut in festiuitate seruos qui ilotæ uocãtur largo mero in
gurgitatos in conuiuia iuuenũ deduci iuberent: ut illi
spectãtes ebrios turpitudinẽ ebrietatẽ ueluti rem fæ
dam ac deformẽ phorrescerant. Plato: Aristoteles: Eu
sebius: & maxius medicos Galenus: dilaudãt legem
chathaginẽsium: qua dum militant & castrẽsib9 reb9
incumbũt uinum nullus gustare pmittit: sed oẽs toto
bilitæ tẽpe aquã bibunt: tanquã uino ad ferẽdũ labo
rẽ hoĩes remollescãt. Cæsar auctor ẽ Suenos germa-
niæ populos uinũ ad se oĩo iportari non sinere: qđ ea
re subneruari corpa arbitrãtur. cheremõ stoic9 narrat
priscos ægypti sacerdotes carnibus & uino semp ab-
stinuisse: ex eo tempe quo cepissent diuio cultui opa
riiut sensus tenuitate forent uegetiores. Ioseph9: Phi
lo: Eusebius: Hieröymus ꝓdiderunt Esseos in iudæa
abstemios fuisse & iuinios quottidianũq; ieiuniũuer
tisse ĩ naturã apud Romãos atq; oĩ ĩ latio semiæ æta
tẽ abstemiã egisse: hoc ẽ uino abstinuisse memorãt.

Quod ſtulla inuenta eſſet uinū bibens: morte mulcta batur. Vt auctor eſt Dionyſius ī libris antiquitatū. ex nris quoq; celeberrimi ſcriptores ſcripſere uxorem Egnatū qđ uinum bibiſſet ex dolio interfectā fuſte a marito. cūq; cædis a Romulo abſolutum: Fabius pictor in ānalibus ſuis tradidit matronā qđ ſoculos ī quibus erāt claues uinatiæ cellæ reſignauiſſet a ſuis ſedia mori coactā. Cn. Domitius iudex mulierē dote mulctauit: qđ uinū bibiſſet uiro inſciente. ob hoc propinquū ut īquit. M. Cato & repetit Tertullianus ī Apologetico oſculū feminis dare ſoliti erant: ut ſpiritu indicarent: an uinū olerent: & medius fidius uſu uini immodico tanua uirtutis claudit: uitiis aperitur. Apollonius Tyaneus: quo nil ſanctius nil diuinius inter homines: fuit hydropota hoc ē aquæ potor uinū tāquā ingenii peſtem reformidās. Diuꝰ Hieronymus præcipit uirgini chriſtianæ: uinū tāquā uenenū eſſe fugiē dūtidem clericis uino prope īterdicit: qui ſcribēs ad Nepotianū nunquā inquit uinū redoleas: ne audias illud philoſophi: hoc non eſt oſculū porrigere: ſed uinum propinare. M. Tullius inter pleraq; alia probroſa: quæ piſoni obiectat: id quoq; maximo probro dat q; uinolentus ore fœtido teterrimam popinā inhalaſſet. Quid multa? deus in leuitico ad Arrō archiie rea hoc eſt pontificem uinum inquit & omne qđ inebriare poteſt nō bibetis: tu & filii tui qū ītrabitis tabernaculū teſtimonii ne moriamini: quin etiam dei cōſecta neus electionis uas: & ſcripturaꝝ ſanctarum armariū

apoſtolus Paulus uinolentiam damnans epiſtola ad
Timotheum præcipit epiſcopum ſobrium eſſe debe-
re: minimeq; uinolentum. hinc in decretis canonicis
eſt illud memoratiſſimum: Vinolentum ſacerdotem
& apoſtolus damnat & uetus lex phibet. Sacerdo-
tes qui miniſtrãt in templo dei prohibentur uinum bi
bere & ſiceram: ne crapula & ebrietate corda eorum
prægrauentur. Sicera autem hebreo ſermone oĩs po- A
tio nuncupatur: qua quis inebriari poteſt: Quicquid
inebriat ſtatum mentis euertit. Ante diluuium hoĩes
erant ficti ſobrii inuinii nullo uini uſu nulla cultura ui
nearum: poſt diluuium ut ſacris litteris proditum eſt
primus Noe plantauit uineam: bibenſq; uinum illico
inebriatus eſt. Itaq; nec uinum ſuo pepercit auctori.
In pentateucho quoq; legimus ebrietatẽ inceſti cau-
ſam fuiſſe: Cum patrem lotopeam filiæ inebriaſſent:
moxq; ex ebreitate ad inceſtum concubitum infan-
dumq; illexiſſent. Ex illo tempore mortales uini fer-
uortex feruore ebrietas ex ebrietate inuerecundia ince
ſtum: furor inuaſit: Tunc temulentia uariis motibus B
mentes hoĩum concutere cepit: Ita ut alii fierent rixo
ſi & furentes: alii iocoſi & loquaces alii ſomnoleti alii
lachrimabundi. Et. n. uinũ eandẽ uim hẽt quam bilis
atra uariam ſcilicet & multiformem: ſup qua re nobi-
le eſt ꝓblema nobiliſſimi philoſophorũ Ariſtotelis:
Vnde uidetur Oratius flaccus illud mutuatus. O na-
ta mecum conſule manlio: ſeu tu quærelas ſiue geris
iocos: ſeu rixas: & inſanos amores: ſeu facilem pia te

A ſta ſomnũ: Dionyſi9 qui uulgo Bacchus quem ethni
ci ſcriptores uini repertorem perhibent: cornutus fi-
guratur: non tam q9 boues cornigeros iugo copula-
uerit: ut Diodorus credidit quam quod ex uini fer-
uore temulenti ad temeritatem procliuiter erigantur
fiantq; impetuoſi: & quaſi cornupetæ. Tunc pauper
ſumit cornua. Tunc humilitatis oblitus erigitur in tu
morem. Quod uero bacchum inter deos relatum &
uindemiatorem inter ſidera collocatum iactãticulus
frater glorioſa p̃dicatiõe narrauit: nihil ſane id ad cau
ſam ipſius fulciendam proficit. Aut ſi cõmenta poeti-
ca pro argumentis ualent: ualeat & illud: Quod Ve-
nus noſtra clariſſimum ſibi in cælo ſidus uendicauit
quod Venus inter cælicolas dominatur: cuius natu-
ra cuncta generantur in terris: Quã almã quã diuum
hominumq; uoluptatẽ celeberrimi conditores appel
B lant. Ad hæc Anacharſis ille: qui apud ſocordiſſimos
ſcythas ſapiens natus eſt: prodidit uitem uuas tris fer
re primã uoluptatis: ſecundam ebrietatis: tertiam con
tumeliarum. Eſopus fabulator conſimile quiddam di
xiſſe traditur. Celebre eſt illud ſapiẽtis uiri: ſiueis eſo
pus: ſiue anacharſis: ſiue alius quiſpiã fuerit: dictum
ſuper mẽſam: prima inquit cratera ad ſitim pertinet: ſe
cũda ad hilaritatem: tertia ad uoluptatem quarta ad
inſaniam: ſi quartum poculum potores reddit inſanos:
quid quater quaterna: quid quater dena pocula effi-
cient? non ne ſupra omnem furorem: ſupra omnem
inſaniam reddent inſaniſſimos? Atqui conſtat uino

lentos homines quanto plus biberint tanto plus sitiũ
Et ex bibendi consuetudine augeri auiditatem. Vt
merito hoc genus homines ad perdenda uina geniti
esse uideantur. Nouellius mediolanensis tribus con/ A
giis e potis uno impetu tricongius cognominari nõ
erubuit: gloriam scilicet ex uitio fœdissimo captans:
& cum omne uitium tanto criminosius sit quanto
maior est ille qui peccat: qua nota: quo probro uel
licandus: proscindendusque est Bonosus Roma/
nus imperator? Quem miramur a fratre præteritum
esse in mentione uinolentorum. Qui bibit quantum
hominum nemo: De quo Aurelianus dicere solebat
non ut uiuat natus est sed ut bibat: qui quantum bi
bendo turpiter ingesserat: tantum meiendo turpius
egerebat: qui superatus a Probo cum uitam laqueo
finiens se pensilem fecisset iocus innotuit. Amphorã
pẽdere non hominem. Proclamat Solomõ luxurio
sa res uinum: & tumultuosa ebrietas: quicũq; his dele
ctat nõ erit sapiẽs. Idẽ interdicit ne simus in cõuiuio
potatorũ. Subrisimus paulo ante iudices audientes
fratrem incontinentes atque intemperantes appellã
tem eos: qui aphrodisia colũt indulgentq; rebus ue/
neriis: citãtẽq; Aristotelis testimoniũ ex ꝓblematis:
tãquã Aristoteles solos ακολαστοῦσ και ἀρατενσ. i. in
temperãtes & incontinẽtes homines uenerios mulie
rariosq; appellãdos eẽ cẽseat. Agedum recita quæso
bone frater totũ Aristotelicum problema: uidebis te
quoq; eodẽ loco habẽdum eadẽ sugillatione: notan

dum: eisdem uocabulis nominãdum esse. Et. n. ut res
tota iudices colliquescat: scribit inclytissimus philoso
phorum: quique esse hoium sensus p quos uoluptas
queratur: omnemq; ex his imodicã uoluptatẽ turpẽ
A atq; iprobã existimari. sed. n. inquit quæ nimia ex gu
stu & tactu ẽ: ea uoluptas omnium reꝝ fædissima est:
eosq; maxime qui duabus istis belluinis uoluptatib9
se dediderunt incontinentes appellare solemus: tan
quã ĩ pecudum ferorumq; animalium numero habea
tur quisquis est his ferinis uoluptatib9 deuinct9. Cũ
cæteræ ex tribus aliis sensibus prouenientes hominũ
esse tantum propriæ uideantur. Hæc sunt Aristoteli
ca: hæc ex promptuario philosophico deprompta:
Vbi non minus uoluptas gustatus: qua haud dubie
potus quoq; continetur: q̃ uoluptas tactus concubi
tusq; taxat. Q uã autẽ ridiculũ sit id alteri opprobare
qđ in te statim retorqueri possit nullus ignorat. Verũ
ante quam digrediamur ab huiusce fædissime uitio
siratis insectatione: subiiciemus opera ebrietatis
utentes non nostris uerbis sed plinianis: quæ in
ore in pectore omnium habenda sunt: dignaq; quæ
ubiq; non ibi tantum memorentur: ad castigandam
hanc inexplebilem bibendi auiditatem. Audite ergo
Plinium in temulentiæ uitia sic perorantem. Tunc
auidi matronam oculi licentur. Tunc animi secreta
proferuntur. Alii testamenta sua nuncupant. Alii
mortifera loquuntur: redituraq; per iugulum uoces
non continent: quam multis ita iteremptis. Vulgoq;

ueritas iã attributa uino est: interea ut optime cadat
solem orientem non uident: ac minus diu uiuũt. Hic
pallor & genæ pendulæ: oculorum ulcera. Tremulæ
manus effundentes plana uasa & quæ sit pœna præ-
sens: furiales somni & inquies nocturna. premiumq;
summum ebrietatis libido portentosa: ac iucundum
nefas. postera die ex ore halitꝰ fœtidi: ac fere rerũ om-
nium obliuio: morsq; imemoriæ: Rapere se ita uitam
prædicant cum priorẽ diem quotidie pdant: illi uero
& uenientem. Hæc pliniana in temulentos peroratio
hæc castigatio censoria tã seuera tam luculenta: tã ue-
ra: quem non reuocet ab ebrietate ad sobrietatem? a
meracis potionibus ad dilutissimas aquatissimasq;?
a uinaria cœna ad prandium caninum? Quis hæc au
diens. Quis hæc legens nõ repente temulentiã fugi-
at ac execretur: perinde quasi uitiorũ omnium fœdissi
mam spurcissimam: defamatissimam? Quis iudex ea
auctoritate: ea sapientia præditus: qua uos estis: non
e uestigio pronunciet contra ebriosum cõtraq; ebrie
tatem? Sed iam tempus est canere receptui: ne dũ ui
cẽ talionis implodimus: dum fraternam taxationẽ re
taxamus: dum mutua flagitii exprobatione par pari
referre studemus: ĩmodici atq; immoderati fuisse ui-
deamur. Adnotasse uos iudices iã dudum credimus
aliquanta nos: quæ obiectauerit frater irrefutata irre-
percussaq; quasi dissimulanter præteriisse. Ita est iudi-
ces: nec ĩficias imus. Nã eius tantum est: qui se impec
cabilem & ut græci dicunt ἀναμάρτητον ostendere

uelit: ꝓbra & criminationes oīs singilatī diluere atq; refellere. Nos uero nostras noxas: nr̄a flagitia neque inficiamur ut īsontes: neq; excusamus ut multi neq; iactamus ut frater. Fædū & turpe est ludere & fornicari. Erubescendum nomen est meretricarii & aleatoris. Crimē utriusq; nostrum īfame: detrimētosum: reꝑhēsibile ēe nō negamus: atq; etiā ultro profitemur: sed uitiositatē fraternā nostræ uitiositati: nostrisq; flagitiis asserimus esse anteponēdā. Diximus ex ebrietate nō solum famā & opes labefactari: quod ī nobis potissimū carpsit frater: sed mētē animum sensus oēs cōcuti: mutari: pert urbari euidentissime docuimus. Qua fæditate nil fædius: quo uitio nil uitiosius eē aut dici potest. Ostendimus quantas clades exitia funera mortalibus ebrietas intulerit. Catalogo quoq; quasi quodam ꝑ exēpla: per auctoritates: per dicta nobilium conditorum decurrimus indicātes quemadmodum temulenta omnibus sæculis supra omnem uitiositatē dānata conscissa infamata ē: Quod superest uestræ prudentiæ ē iudices: uestræq; grauitatis diligēter crimina nostra pēsitare: & uelut in librili collocata ꝑpendere: & quem ex nobis tribus turpiorem fædioremq; iudicaueritis: in illum pronunciare.

Nihil. n. ueremur: quin secūdū nos ꝓnuncietis: quin uobis: qui sapiētissimi estis: idē uideat: qđ tot scriptoribus celeberrimis uisum ē. Q đ rationes suadēt: exēpla corroborant: sensus cōis affirmat. Itaq; cām nostrā iudices fidei uestræ prudentiæq; cōmittimus: &

si apte cognoscitis: sicut pfecto nostis ebrietatem lō-
ge fædiorē eē atq; uitiosiorem: exhæredate q̄sumus
frem: & nos iudicio uso liberat: Sententiis absoluite:
et hæreditate pfna bñficio uso perfruamur. Diximus.

FINIS.

Ad Clarissimum Ioannē Vartimbergēsem schola
sticū Boemū Philippi Beroaldi bononiēsis epistola.

Vlta me amabilissime mi Iohānes ut tibi li
m bellum hunc nominati dedicē hortanē & i
uitant Tua erga me mihi pspectissima beni
uolentia: Mirus studioq; amor: Genuina probitas: hi
laris comitas: Mores defecati: Quæ sunt uera homi-
nis honestamēta. Ad hæc nobilitas familiæ Vertiber
gensis apud Boemos honoratissimæ: quæ Arcto co-
gnationis nexu copulat cum illustrissimis principi-
bus Rosensibus: quibus Affinem esse & necessarium
maximus est honos: quos ego summa reuerentia di-
ligo: quorū beniuolentia cūprimis glorior: hortamē
tū quoq; non minimū fuit meum illud solemne: quo
nobilibus scholasticis transmōtanis hoc genus libel-
los nuncupatim dicare cōsueui. Imprimis uero autem
uellit tua illa: qua ī me pliberaliter es usus munificen-
tia: quā effectū ē: ut cū p̄ceptori discipul⁹ debere con
sueuerit: Ego tibi discipulo doctor plurimū debeā me
profitear. Vitiū autē ingratitu dinis: quā tetrū: quāq; ī

amabile fuit: eo nemo nō nouit. Sapiētis uiri uerbū est: ingratus ne sis. Perse in ingratos seueriſſime: Anima duerunt. Apud athenienſes aduerſus ingratos actio cōſtituta est. Igitur ne malum nomen ſim: Ne ingratum agam: quo in uicio nihil mali non ineſt. Tibi peculiariter dono: dicoque opuſculum hoc quāmlumcunque est: & pro argentaria liberalitate chartariam remunerationem rependo ac repono. Quæ tamen talis est: ut apud ingenuos uirtutiſq; cultores: qualis es tu: auro gratior eſſe & ſoleat: & debeat. Te rogo ut id quicquid est ex chartacea ſupellectile noſtra deproruptum hilaro uultu: & obuiis ut aiunt manibus excipias: ut poſt ſanctiores iuris pontificii paginas: poſt ebibitam ſeriæ lucernæ fuligīem: ſummas in manum libellum hunc non minus uarietate rerum: quā breuitate expetibilem. Philoſophica est icude formatus: & exillius philoſophiæ ſecretariis erutus: quā græci paraeneticem: Noſtri præceptiuam appellāt. Titul⁹ ē heptalogos ex græca ſcilicet feſtiuitate: Quod ſi latinam inſcriptionem mauis: ſeptem ſapientes inſcribito. Sed quid nugis hiſce meis lenocinor: cum in libellos id genus libentiſſime lectites: fine, fine lecturiastcum mei nominis meæq; quantulacunq; est: eruditionis amator: laudator: admirator ſemper extiteris. Ego uero amicitias proborum: inter quos ipſe ſplendeſcis: ſitienter expeto: diligenter colo: peremniter ſeruo. Vale.

PHILIPPI BEROALDI HEPTALOGOS SIVE SEPTEM SAPIENTES.

Agnum miraculũ est homo. Vir ornatissimus: Maximũ miraculum est sapiens homo: qui ad beate uiuendum se ipso contentus ẽt: qui supra fortunam collocatus instar liquidi cæli imperturbatus defecatusq; degit: Cuius serenitatẽ nulla tẽpestas obducit: Cui cũ deo uirtute conciliãte congratio est: qui ut celeberrimi conditores dixere: Est mortalis quidam deus: Et cum raritas ipsa conciliet rebus admirationem: Tam raro hominem sapientem uidere contingit ut sepius inulam peperisse arbitretur Arpinas orator: quam fuisse sapientem Antiquitas multos quidem multiugis uirtutibus præcellentes perdicati. Sed ex his septem tantum sapientum nomine censentur: Adeo ex infinitis milibus mortalium rari extitere digni tanto cognomine: Nec hi quidem ipsi qui nominati sunt ut inquit. M. Tulius sapientes: fuerunt: Sed similitudinem quandam gerebat speciemq; sapientum: Horum sententiæ quædam catholicæ circumferuntur: quæ non tã hominũ quã oraculorũ sunt existimandæ. Quid enim aliud est oraculum quã uolũtas sententiaq; diuina hõinis ore enũciata? Et quos tandem antistites sanctiores inuenire sibi diuinitas potuit: quã Solonem: Thalem: Chilonẽ: Reliquosque in sapientum albo conscriptos: per quos humano generi ꝓcepta salubemma traderẽtur. Qui

uerborū pōd rerū ſeccūdi bracteata dicta nō paꝝ mul-
ta ſententialiter ꝓtulere: Quæ breui piodo cōcluſa la
tiſſimā cōtinēt explicationē: inſtar legū: qrū ſcriptum
anguſtū eſt interꝑtatio diffuſā. Ex his ego hodierno
die ſingula ſingulorꝝ apopthegmata delegi: q̄ in hoc
frequētiſſimo auditorio cetuq; uirorꝝ celeberrimo ex
plicarem: Quæ īter cetera ſunt illuſtriora & magis ſa
migerata: quib9 nihil ſanctius: doctius: cōducibilius
excogitari poſſe cōtenderim. Eccleſiaſtici cōcionato
res multa quidē ſalubriter ꝓ pulpitis: ꝓ tribunalibus:
in ꝓpatulo: in delubris religioſiſſimis ꝑcipere cōſue-
uerūt: Sed nihil ē in ſermonib9 illorum ꝓlixis clamo
ſiſq; ſeptē ſapientū Ethnicorū breuibus ſententiis ꝑſe
rēdū: ne dicā cōparandum. Quod idē uos ubi pora
uero ſenſuros eſſe nil ambigo: Cunctoſq; in ſnīam
meā nō tā pedibus quā aīs ituros aſſeuerāter affirmo.
Itaq; dum ſeptena ſeptēuiratus decreta a nobis edi
ſcrunť uos q̄ſo diligenter attēdite. Hodierna hæc ora
tio ad duas metas dirigeť: utilitatē & uoluptatē. Vti
litas fructū animis: uoluptas delectationem auribus
ſuppeditabit. Initium aūt hinc auſpicabimur non ex
ſcripto ꝓnūciantes: ſed ꝓut res ſuppetēt: Ita uerba re
bus accōmodātes: Male. n. ut decenter īquit Aſinius
pollio uerbis eueníat: ſi rem non ſubſecuntur.

Septenarius numerus quem græci modo hebdo-
mada: modo heptada appellant: uirtutibus poteſtati
buſq; īnumeris ꝑditus eſſe traditur: de quo nonnulla
carptim libaſſe ab re: quā molior non fuerit alienū. Et

illud imprimis: quod is numerus septem in cælo facit A
stellas: quas græco uocabulo planetas uocamus: quasi
erraticas: Nigidius errones appellat: septem in tauro
uergiliæ. Septem in polo arctico triones sunt. Septẽ
circuli circum axis longitudinem. In zodiaco quoque
potentia septenarii potentissima. Nanq; solstitium a
bruma æquinoctium ab æquinoctio fiunt septimis si
gnis. Et cum in genituris quattuor sint mundi cardi
nes ut docet Firmicꝰ maternus: medium cæli: imũ ce
li ortus horoscopi & occasus: Oēs hi septẽario nu-
mero & diametrali radiatõe sese uicissim cõuentur.
Quin ẽt septimus conspectus qui fit a septimo zodio
hoc est signo plenissimꝰ potẽtissimusq; habet: qui ut
auctor ẽ Censorinus quosdã iã maturos infantes edu
cit ſ lucẽ: qui græce ἑπτάμηνοι latine septimestres ap-
pellantur: quia septimo mẽse nascunt: Ante quẽ neq;
masculus ne fœmia salubriter nasci pot. Ad homines
quoq; gignẽdos cõformãdosq; uis numeri septenarii
ptinetur. M. Varro Gellius: Macrobius: Cæterique
clarissimi cõditores ꝓdidere. Nã cũ ſ uterum mulieris
genitale semen datum est: primis septem diebus con
globatur coagulaturq;: fitq; ad capiendam figuram
idoneum: Egressus quoq; ex utero materno nume-
rus septẽnarius suscipit ac comitatur. post partum an
uicturus sit infans septima hora decernit. A septimo
die nomia infantibus ꝓponuntur: tanquã saluti pueri li
tunc primum fiendum sit: ut docet Aristoteles in se-
ptimo de animalibus: plurimis ãte diẽ septimum peruti-

A bus. Post septimū mēsem fiūt dētitiones īcipiūtq; dē
tes mādibulis emergeř post annos septē primi dētes
cadūt. Aliis ad cibū solidū subnascētib9 atq; succeda
neis: Septīo quoq; āno plene absoluitur ītegritas lo
quēdi: uō & septē uocales apud græcos in usu sunt li
cet quinq; p septē latinitas tm̄ usurpauerit. Annis ue
ro bis septēnis pueri pubescūt. fitq; initiū generatōis:
qd & Albertus magnus memorat ī octauo de aīali
bus: Annis ter septēnis gēitura fit pollēs atq; robusta:
& ut īquit Plinius noster. Crescit hō in lōgitudinē q̄r
ta annoꝝ hebdomadē: latū quoq; fit crescendi mo
dus: quita oē uirīū & roboris cōpletur argumētū: In
septīo ānoꝝ septēario ut saltuatim dcurrā sūmatim q3
delibē: prudētia & lingua cōsumatur: ut refert Aristo
teles in septīo politicoꝝ: & ut ānotāt eruditi septem
septies multiplicati faciūt ætatē: q̄ ppriē pfecta hētur
& dr: Cū uero decas heptadi iūgitur. i. decies septem
āni cōputātur: qui septuagīta sunt: hæc a physicis cre
ditur meta uiuendi. Et hoc uitæ humanæ perfectum
spaciū terminatur. Quod siquis excesserit ab oī offi
cio uacu9: ut īquit scitissime Macrobi9: soli exercitio
sapientiæ uacat: Et oēm usum sui in suadēdo hēt: alio
rum munerum uacatiōe reuerēdus. Præterea medici
autumāt in hoībus uenas uel potius arterias numero
moueri septennario: Discrimina ēt piculoꝝ in morbis
maiore ui fieri putāt diebus septimis: eosq; maxīe ob
A seruāt: quos κριτικουσ ηκριοσ νουσ i. iudiciales appel
lāt ppterea q̄ ut interpretatur Cornel. Celsus tunc de

ægris iudicatur. Hippocrates ſeptimũ quenq; diẽ ut efficaciſſimum appꝑhendit: liber Galeni eſt de diebus creticis ſiue criticis: quo ſeptimum diẽ diebus oĩbus iudicialibus antecellere tradit potentia & nobilitate Verũ: ut dies in morbis ſeptimi maxime criſimi id eſt iudicatorii ſunt: ſiue ut elegantius loquar decretorii: Ita per omnem uitam ſeptimus quiſq; annus priculoſus: Et uelut criſimos eſt. Quem ſcriptores climacteri cum quaſi ſcalarium ſiue ſcãſilem nominitant. Sed ex his genethliaci difficilimos ꝑiculoſiſſimoſq; Climacteras duos perdidere: annum ſcilicet unde quinquageſimum: quẽ cõplent anni ſepties ſepteni: & ãnum ſexageſimum tertium: quẽ hebdomades nouẽ cõficiunt: qui ab ægyptiis Androclas dictus eſt: ex eo qđ omnem uiri ſubſtantiã frangat atq; debilitet: Cuius mentionẽ facit & Firmicus maternus tertio matheſeos. Et olĩ diuus Auguſtus epiſtola quadã gaudium animi teſtatus eſt: q; tertium & ſexageſimum annum euaſiſſet cõmunem ſeniorũ oĩum. Præter hæc ſummus modus adoleſcendi humani corporis eſt ſeptẽpedum. Et quibus inedia mori decretum eſt: ſeptimo demum die moriuntur. Adde q; ſeptem fuerũt ſpectacula in orbe terrarum mirãda: q; ſeptem curricula ludorum circẽſium ſolemnia: q; ſeptem duces ad oppugnãdas thebas profecti: Et ut hæc tã longo repetita principio ad rem noſtram accomodentur: Septem ſapientes græciæ famigerati extitere: quibus nomen iſtud dedit ſuperior ætas: ut Auſonii uerbis utar nec

A

B

secuta sustulit:quorum nomina sunt hæc:Solon Atti
cus:Chilon lacedæmonius:Cleobolus Lindius Tha
les milesius:Bias priæneus:Pittacus mithileneus:Pe
riander Corinthius.Hi non parum multa sapienter
& salubriter præcepere publicæ mortaliū utilitati pro
spicientes.Ex quorum thesauris totidem aureas sen
tentias:quot ipsi sunt sapientes hodierno die prome
mus orsi a Solone nomothetā:hoc est legum condi
tore clarissimo sapientissimoq;:Cuiut inquit Ausoni
A us:Fama septem sapientum palmam dedit.

Est igitur Solonis ista sententia:ac salutare docu
mētū τέλος ὁρᾶν ἄκρον βίου hoc est spectare uitæ iu
beo cunctos terminum:Id Crœso regi dictū omnes
homines sibi rictū putent:iubet Solon spectandum
esse finem uitæ.& ex eo beatos aut miseros mortales
dicēdos.Tanquam ante supremum diem beatus ne
mo.dici merito possit Sententiæ Solonis subscribit
Ouidius illis uersibus uulgatissimis: Sed scilicet ulti
ma semper Expectanda dies homini est:dicique bea
tus Ante obitum nemo supremaq; funera debet.Ita
est profecto:ut inquit uerissime plinius. Alius de alio
iudicat dies:suprem9 de omnib9:ideoq; nulli credē
dum est:& si uerum facere iudicium uolum9:ac repu
diata omni fortunæ ambitione decernere:mortalium
nemo dicēdus est felix.Tu qui robore corporis & ua
litudine ꝓsperrima te beatū ducis respice uitæ termi
nū:nescis quid uesper serus uehat.Namq; febricula:
uulnusculū:uipæ denticulus ulcusculum possunt uel

Milõis uires: uel Iunii ualentis lacertos: uel Ruſticelli romani Herculis robur ſubneruare: & unius diecule ſpatio oẽm qua prius fidebas fortitudinem depopulari. Qui tãtulo cãu extingui potes: Et ſicut Anacreon acino uuæ paſſæ ſtrãgulari: Sicut fabius ſenator in lactis hauſtu uno pilo ſuffocari. Scito nihil fragilius homĩe eſſe: nihil imbecillius. Tu qui latifundia ingentia poſſides: & diuitia & opulẽtius ſuffarcinatus incedis oſtentator inſolẽs: & iactãticulus ſpecta uitæ exitũ: Scito bona fortunæ mobilia eẽ: fluxa: inſtabilia quæ prout repente dãtur: ſic etiã repente adimuntur Cogita multos te ipſo longe opulentiores aquã & panẽ emẽdicaſſe: & ut Senecæ uerbis utar locuples es nũquid Pompeio: cui defuit panis & aqua: qui fame & ſiti periit. Tu qui fortunæ alumnum imo partum te eſſe exiſtimas: qui principatu & opibus polles: Cui ex animi ſententia cuncta proſperrime ſuccedunt: ſinem uitæ reſpicito: Cogita quod quiuis beatus uerſa fortunæ rota ante ueſperam poteſt eſſe miſerrimus Cogita multos in medio curſu florentium gloriarũ fuiſſe peſſundatos: Et a ſummo culmine dignitatis excuſſos: Ex beatis: ut uulgo credebantur: factos repẽte miſerrimos. præſto ſunt innumera elicitatis fluxæ & fortunæ uariãtis exempla. Ex quibus duo: aut ſummum tria ad præſens rettuliſſe ſufficerit.

Dionyſius Syracuſanus gentium quondam terror regno deuolutus Corinthi ludum litterarium exercuit: ſeq; eo artificio ſuſtentauit. filius Perſei mace-

donũ regis artem ferrariã ob quærendum docuit uin
A ctum: Verum ne longum faciã Crœsi lydorum re
gis opulentissimi historiã breuiter summatimq; per
currã: ad hoc negociũ prope peculiariter pertinẽ
Solon decẽnali illa peregrinatiõe cum Sardis ad Cre
sum peruenisset hospitaliter in regiã exceptus est: Et
cũ iussu Crœsi oẽs thesauri omniscq; regia suppellex
eius oculis contemplanda præberentur: Et cum ipse
rex omni ornatu pretiosissimo sese excoluisset: subli
miq; in solio cultissimo sedisset: ferunt interrogatum
Solonẽ ecquod formosius unquã spectaculum uidis
set: Respondisse Gallos gallinaceos: phasianos: atq;
pauones se uidisse, naturali enim eos flore & inenar
rabili formositate uestiri. Preterea: quod facit ad cau
sam: Crœsus Solonem percontatus est quem homi
num beatissimum: uel ut quidam tradunt quẽ homi
nem se ipso beatiorem uidisset: Tunc Solõ citra assen
tionem omnem Tellum municipem suum se uidisse
respondit docens Tellum optimum uiq; fuisse filiosq;
ac nepotes probatissimos: habuisse: qui cum ite gerri
me sanctissimeq; uixisset: & hoc eui qđ longissimum
mortales degunt feliciter traduxisset: pugnãs strenue
pro patria hoste in fugã uerso mortem pulcherrimã
oppetierat. Iteq; Crœso scisciãte quemnã secundum
a Tello beatissimum uidisset: Cleobem inquit & Vi
tonem: qui cum dies festus iunonis apud argiuos so
ret oporteretq; matrem illoq; ad solemne sacrificium
curru uehi: morarenturq; iumenta: tunc ipsi iugum

iubentes: & uicariã boũ opum obeũtes: in fanum ma trẽ aduexerũt: oĩbus tantã pietatẽ laude celebrãtib9 Tunc mater p̃cata deũ dicitur: ut illis premium daret ꝓpter pietate qđ maximũ hõi dari poſſet a deo. poſt hãc p̃cationem epulati cũ parẽte adoleſcẽtes cum ſomno ſe dediſſent nõ ſunt ãplius excitati inuenticꝫ ſunt ma ne mortui: optio genere mortis defuncti. Tunc Crœ ſus ĩdignabũdus cõturbatuſcꝫ adeo ne ĩquit o Solon tibi ꝓ nulla cõrẽnitur noſtra fœlicitas: ut ne priuatis quidẽ uiris nos æquipandos ducas? Et Solõ cuius in geniũ minĩe erat adulatiõibus accõmodatũ o Crœſe ĩquit calamitoſus eſt hõneꝫ ãte obitũ beatus ẽ dicẽ dus: Cũ uiuẽtis felicitas: ut certantis uictoria ĩſtabilis incertaꝫ ſit: Et oĩs rei oportet ĩſpicere exitum: quo ſic euaſura: quoniam multos deus: quibus fortuna ſub ſcripſerat arriſeratꝫ pauliſper: radicitus euertit. Hæc cum Solon prope diuinitus diſſeruiſſet: dimittitur pro indocto deſpectiſſimoꝫ: qui bonis preſẽtibus p̃ termiſſis iuberet ſpectandum uitæ terminum. Sed quã uera foret Solonis ſententia euentus oſtẽdit. Nã que haud ita multo poſt Crœſus cum Cyro perſatũ rege depugnans p̃lio ſuperatur: capiturꝫ: tatꝫ ĩcẽdio deſtinatus pyræ flagranti ſuperponitur. Tunc cum mentem ſubiiſſet Solonis recordatio dictitanti ex ui uentibus beatũ eſſe neminẽ: Ter ingenti ſono excla mauit o Solon: Solon: qui interrogatus quam ciendi ſolonis cauſam haberet ſeriem per omnẽ cuncta Cy o ediſſerit, miſeratur ille uimꝫ fortunæ uidens cum

ſe quęq; hoīem eē noſceret laudat Solonē: Creſum in amicis hēt: quē ſecū iubet reliquum qđ eēt uitæ degere. Ita uiſus eſt Solon eadē orōne alteꝝ ſeruaſſe ex regibus: cautioꝝ & prudentiorem alteꝝ reddidiſſe. hæc ex Herodoto. Plutarcho. Laertio. Luciano. Auſonio. M. Tullio cæteris. hinc exiit illud ſatyrici poetæ: Et creſum quē uox facunda Solonis respicere extremæ iuſſit ſpatia ultima uitæ. Secūdū hanc Solonis ſniam uideē dici poſſe beatus clariſſimus iuris conſultorum & legalis doctrinæ theſaurus ſocer meus Vincentius Palcotus: nunquā a me ſine honoris præfatione nominandus qui animi dotibus cultiſſimus diu inter legales profeſſores obtinuit in hoc gymnaſio primatum. Stare aūt in ſuſtigio: eē ſummi ſubſelii uiꝝ quā dulce quā iucūdū ſit ſciunt illi qui ēminēt: quibus datū eſt in doctrinaꝝ arce cōſiſtere. idem diuitias bono mō ptas reliquit luculētas: q̄les inter felicitatis munera numerat Plato: & metellus expetiuit. Domꝰ uero luriſconſulti cū ſit totius oraculum ciuitatis: ianua & ueſtibulū ſoceri mei perinde ac alterius. Mutii ſcęuolæ maxima quotidie frequentia consultorum ac ſummoꝝ hoīum ſplendore celebrabatur. principi aūt placuiſſe cum maxima laus ſit ſummuſq; honos: ſocer meus illuſtriſſimo principi noſtro Io. Bentiuolo adeo carus: adeo iucundus fuit: ut ſine illo cœnare in cunde non poſſet ut edulia omnia ſine illius cōdimentis inſulſa ingratiq; ſaporis eſſe uiderentur. erat. n. fabulator elegantiſſimus: ac fandi dulciſſimus: qui cun-

aa pricipalis mẽtis nubila dictoꝝ tempestiuitate di/
scuteret: & facetosa urbanitate exhilararet: qui meri/
to uir otium horaꝝ dici poterat: id qđ de Asinio Pol/
lione seriis locisq; accõmodato dictum est. Ad hæc
cum omnis beatitas sine sobole mãca sit & mutila:
ut auctor est Aristoteles in primo æthicorum: ex hac
quoq; pte socer meus felix cẽseri potest: qui cum ex
duabus uxoribus primariis semi..is liberos sex & tri/
ginta susceperit: undecim superstites reliquit: & cum
meta uiuendi homini esse dicatur annus septuagesi/
mus: cunq; felicitas sit in felicitate mori ipsa hunc ter/
minum transcendens annos impleuit tres & septua/
ginta: senioq; beatissimo atq; honoratissimo degens
nuprime decessit alui profluuio: quod genꝰ mortis sa/
ne lenissimũ est: quo & maximi romanorum impera/
tores obiere. Accessit & hic quoq; cumulus consumã
dæ hominis felicitati: ut feretrum subierint filii octo/
piẽtissimi: ut paternum cadauer. in ædem diui Iacobi
ad sepulchrum usque humeris hora uespertina ex ritu
priscorum deportauerint: ministerio uespillonum ac
fandapilariorum laudabiliter fungẽtes: quod uni Me
tello macedonico contigisse inter rara felicitatis hu/
manæ exempla memoratur: Libuit ex amoris affectu
qui potentissimus est: quo socer genero parentis lo/
co est: in hoc diuerticulum non minus fauorabiliter
quam tempestiuiter excurrere: ut quẽ uiuẽtem reuerẽ
ter colui: pieq; dilexi eundem defunctum pro uirili p
te cõmẽdem posteritati: quãquam uiuit uigetq; fama

doctrinaꝝ: florẽt: atq; ĩ mãibus hẽntur consultissima ipsius rñsa. Sed cũ ad mẽtionẽ defunctoꝝ testemur: ut inquit Plinus memoriã eoꝝ a nobis nõ sollicitari: Iam ad ꝓpositũ redeamus. Vltra mundanũ Deũ precãtes ut manibus soceri tribuat certum ĩ cælo locum ubi beati sẽpiterno æuo ꝑfruãtur: ut ita ĩter ĩmortales beatissime agat: sicut inter mortales felicissime uixit. Aristoteles in prĩo Ethicoꝝ Solonis hãc de spectando uitæ fine sniam reprobat repcutitq; ut absurdã qui beatos uiuentes dici debere autumat nõ defunctos: cũ felicitas opatio q̃dã sit. Solonis & illæ sentẽtiæ sũt. Rege cum prius didiceris regi: Rõnem ut ducẽ seq̃re. Nolito malis cõgredi. Deos uenerare, ꝑentes reuerere. leges araneaꝝ telis simillimas eẽ dicebat. Vt.n. illas infirmiora aĩalia tenere: ualentiora transmittere: Ita his humiles & pauperes cõstrigi: diuites & ꝑpotẽtes nõ alligari. Quidã hoc Anacharsi atribuunt. idem eos: qui apud principem plurimum pollerent essent que maxime fauorabiles calculis ratiocinatorũ comparare solebat: Nãq; ut illi ĩterdum maximum numerũ interdũ minimum designant: ita & illos prout principibus libitũ fuerit: aliquãdo illustres & inclytos haberi. Aliquando obscuros & ignobiles: Quandoq; posse totũ: quãdoq; minimum. Cui consimile Orõtis Artaxerxis generi apophtegma accepimus. Sed iam tempus est ut primo curriculo decurso lacedæmonium cursorem spectemus: Quemadmodum celeritate quadã peculiari ad metam festinabundus properet.

Laconibus ſp breuiloquiũ cordi fuit: qđ laconiſmon uocant: unde chilon breuiloquus ſic inqt γνω A
θι σεαυτον. Latine dr̃ noſce te ipſum: ſiue ut interp̃tat diuus Hieronym⁹ ſcito te ipſum: hoc chilõis p̃ceptũ tã ſalutare eſt: tanq; ad cũctos generaliter ptinẽs. ut i tẽplo apollinis delphici lr̃is aureis conſecratũ merito fuerit: ut & ipſi deo aſcribat: qui conſulenti ad beatitatẽ quo itinere pueniret: ſi te inquit cognoueris. Ignorantia. n. ſui ut inquit Plato uolumine de legibus tertio pniciosa eſt. Plautus in pſeudolo ait in foro uix decimus quiſq; eſt: qui ipſus ſeſe nouerit adeo pauci ſũt qui nouerint ſemetipſos. Nos igitur in præſentia fecerimus operæprecium ſi curioſe trutinabimur atque diſpiciemus quemadmodum homo ſeipſum noſcat. Cuius ſententiæ intellectus atq; interpretatio latiſſime diffunditur. Et ad res ꝑpe ſexcentas appoſita eſt.

Solomon in cantico canticoꝝ ad animam quaſi ad mulierem ſub cõminatiõe loquens dicit. Niſi cognoueris temetipſam o pulchra inter mulieres. Admonetur anima ex Solomonis p̃ceptotut noſcat ſemetipſam. ut impleat chilonis oraculũ. γνωθι σεαυτον noſce te ipſum. dicitur aũt aĩa qui eſt hõ uerus: & hõ interior ab eccleſiaſticis ſcriptoribus nũcupatur. Agnitionem ſui cape ſi intelligit quid ſit: & qualiter mouea tur: id eſt quid in ſubſtantia: quid in affectibus hẽat: utrum ſit ſanguis ut Zeno credidit: An ſpiritus ut Hippocrates: utrum ignis ut Hipparchus: an aer ut B
anaximenes: An enthelechia ut Ariſtoteles. An eſſẽ

τὸ αὐτὸ κινοῦν ideſt ſe ipſum mouẽs ut Plato: Vtrũ facta ſint: an oĩno a nullo ſit facta: & ſi facta quõ facta utrum per traducem ſeminis corporalis ut origo eius pariter cum origine corporis traducatur: quod ſentit Tertulianus: & idem ſenſiſſe Lactantium autumat Ruffinus: An pfecta extrinſecus ueniens parato iam & formato intra uterũ genitalẽ corpori induatur: Et utrum nuper creata ueniat ĩ corpus: An prius & olim facta ob aliquam cãm ad corpus ſumẽdum uenire exiſtimetur: quid credidit Origines Adamantius. Ignoratur enim quæ ſit natura Animi: ut inquit Lucretius: Et auctor eſt Lactantius: nõdum inter philoſophos conuenit quid ſit anima: nec unquam fortaſſe conueniet. Item homo cognoſcit ſemetipſum quando diſquirit an mortalis ſit: & una cum corpore intereat: ut Epicurei perſuaſiſſimũ habuerunt: & Sadducei exiſtimabant: An immortalis: ut omnium nobilium philoſophorum ſcholæ cõclamant: num aliud poſt mortem corpus aſſumat: quod Pythagoras aſſerit: & pythagorici dogmatis aſſertores affirmant: apud quos palingeneſia id ẽ regeneratio & metempſicoſis hoc eſt tranſanimato celebrantur. Præterea cognoſcit ſe ipſum homo quando noſcit quæ agenda ſint: quæ cauenda: quid ſibi deſit: quid abundet: quid emendãdum ut uituperabile: quid ſeruandũ ſit ut laudabile. M. Tullius in prima Thuſculana præceptum ĩquit Apollinis quo monet ut ſe quiſq; noſcat: non præcipit ut membra noſtra: ſtaturã figuramq; noſcamus:

neq; nos corpora sumus: sed cũ dicit noscete hoc dicit noscе animum tuum: Nam corpus quasi uas est animi aut aliquod receptaculum. ab animo tuo quicquid agitur: id agitur a te. Item in epistola ad quintum fratrem: illud γνωσι σαυτον: noli putare ad arroganti am minuendam solum esse dictum: uerum etiam ut bona nostra norimus. Item in quinto de finibus bonorum: iubet nos pytius Apollo noscere nos metipsos. cognitio autem hæc est una: ut uim nostri corporis animiq; norimus: sequamurq; eam uitam: quæ rebus ipsis perfruatur. Plato in Charmide præceptum hoc interpretatur noscе te ipsum: id est temperate uiue tanquam se ipsum cognoscere temperantia quædam sit: Et ita homines templum ingredientes singulari hac sententia deus alloquitur: nihil aliud præcipiens. quam uiuere temperanter. Præterea illud γνωσι σαυτον illum habet intellectum: ut norit quisq; quid sepetissimum deceat: quod ad omnem sexum ad cõditiones omnis hominum referri potest. Tu qui princeps es: Cuius nutu cuncta geruntur: noscе te ipsum. Cogita te esse ποιμενα λαων hoc est pastorem populorum: cuius tutelæ salus subditorum cõmissa est. Noscito Princeps te esse animam ciuitatis illam corpus tuum. Te omni indulgentia fouere oportere ciues tuos & reipublicæ magis quam priuatæ consulere. Vt gubernatori cursus secundus: medico salus imperatori uictoria: sic principi & reipublicæ moderatori beata ciuium uita proposita est: ut opibus

simma copiis locuples uirtute honesta sit. Olim legati
scytharũ Alexãdro magno dixerũt: si deus es tribuer
mortalibus beneficia debes: non sua eriperes. Sin aũt
homo es id quod es semper esse te cogita. stultum est
eorum meminisse ꝑpter quæ tui obliuiscaris. Tu qui
magistratus es nosce te ipsum, intellige te gerere per
sonã ciuitatis debere: Et iura fidei tuæ esse commissa.
Tu scolastice qui legũ: qui pontificii iures: qui philoso
phiæ: qui medicinæ qui eloquentiæ es candidatus: isci
to te ipsum: nosce te intus & incute ut dicitur ingeni
um tuũ solerter introspice: & uide cui disciplinæ sis ido
neus. Nã scite præcipit oratius: Tu nihil inuita dices
A faciesq; Minerua id est aduersante & repugnante na
tura: ut interpretatur. M. Tullius. Olim Isocrates epho
rũ discipulũ a forensibus causis subduxit componen
dis historiis accõmodatiorem ratus. male enim respõ
dent coacta ingenia. reluctante natura irritus est la
bor. Ideoq; ut monet Seneca: inclinandum est eo:
quo te uis ingenii referet: hinc probari accepimus Ala
bãdẽsem apollonium: qui cum mercede doceret: tamẽ
nõ patiebatur eos quos iudicabat nõ posse oratores
euadere operam apud se perdere. dimittebatq; & ad
quã quẽq; artem putabat esse aptũ: ad eam impellere
atq; hortari solebat. Scriptor in omni genere doctri
narũ noscat semet ipsum & ingenii sui uires ante ꝑpẽ
dat: & ut salubriter præcipit orati9: quid ferr recusent
quid ualeant humeri diu secum uerset. qua in re dii
boni quã multi peccant atq; cecutiunt: qui nec se satis

noscunt nec sua. Tu qui inhias honores: ambis præfecturas nosce te: & dic tecũ nũquid sis dignus illis fascibus: ad quos tam sitienter anhelas. Recordare id quod olim dixit Metellus Mario: quem ad consulatũ festinantem & ob id missionem flagitantem monuit ne super fortunam animum gereret. Nõ omnia omnibus cupienda esse. debere illi res suas placere. Opifices: cerdones norint semetipsos. meminerint tenere se intra pelliculam. Et ut inquit ille in propria pelle quiescere. Sutor ne supra crepidam iudicet: ut p̃cepit Apelles. Quod medicorum est ꝓmittant medici: tractent fabrilia fabri. Naturæ noscat semina quisq; suæ. unusquisq; sua nouerit ire uia: & ut uetus uerbum est: Quam quisq; nouit artẽ in hac se exerceat. Sulmonẽsis poeta ĩ libris de arte huiusce oraculi sic meminit: Fama celebrata ꝑ orbẽ Littera cognosci q̃ sibi quẽq; iubet. Vbi monet iuuenes ut in amatoria palæstra norint semetipsos. Nã qui sibi notus erit solus sapienter amabit. Satyrographꝰ e cælo descẽdisse ꝓdidit. hoc γνωθι σαυτον. Quod p̃cipit intimis p̃cordiis eẽ figendũ & memori seruãdum pectore: siue coniugiũ q̃ras: siue cãm agas: siue senator esse uelis. Neq; enim loricã poscit Achillis Thersites. quin ẽt si quid empturus es nosce te: nec mulũ cupias qui piscis est p̃ciosissimꝰ: cum sit tibi gobio tantum in loculis. buccæ noscenda est mensura suæ seruãdaq; rebus tam magnis quam minimis. uersiculus græcus est uice prouerbii celebratꝰ. το γνωθι σαυτον παν ἰσχου εςι χρησιμον q̃ signi

ficat nosce se ipsum ubiq; esse frugiferũ. Et nullũ me-
hercule põt esse p̃ceptũ conducibilius: & quod ĩ uni-
uersum ad omnia melius accõmodari possit quã hoc.
Quod si unusquisq; uestrum: in omnibus actionibus
suis habuerit in memoria atq; in pectore: pleraq; age
tis utilius inoffensiusq;. Chilonis & illæ sententiæ ce-
lebrantur. In uia non festinandum. Interloquendum
non agitandam manum: quoniam id uecordiæ spe-
cimen est. Linguã in conuiuio continendã. Dãnũ po
tius quã turpe lucrũ eligendũ: Iracundiã supandam.

Sed iã a Chilonis curriculo ad Cleobulum stadio
dromon trãseamus. is igitur sniam illã bracteatam &
uere aureã condidit αριςον μετρον. Quod latine inter
pretatur optimus est modus. huc ptinet illud quoq;
græce dictũ. μηλεν αγαν: idest nequid nimis: quod tã
celebre factũ est: ut comico quoq; Terentii uersiculo
exp̃ssum sit: id arbitror apprime in uita esse utile: ne-
quid nimis. Plinius chilonis p̃ceptũ cẽ autumat nihil
nimiũ cupere: Sed id siue ab hoc siue ab illo dictum
sit parũ refert et nihil ad nos: dũmõ cõstet dictum esse
& sapiẽter & a sapiẽte. Porro autẽ quid sapiẽti9: quid
salubrius p̃cipi põt: quã modũ esse optimũ. eũq; in re
bus oĩbus custodiendum. Nã loquẽdi & tacendi: uigi
landi & dormiendi optimus est modus. studia labo-
res: cult9: supellex: deniq; quicquid ĩ oĩ uita ẽ modum
istum mediocritatẽq; requirunt: tãquã rẽ rerũ oĩum op
timã salubertimãq;. Plinius pniciosissimum esse iquit
in oĩ uita quod nimium. Plaut9 in penulo modus oĩ

bus in rebus soror optimus est habitu: nimia oia nimium exhibẽt negocium hõibus ex se. Plini9 minor. Optimus inquit modus ẽ. quis negat? Quintilianus in quarto: modus ubiq; custodiendus ẽ Plato in Menexeno p̃cipit pendum esse ueteri prouerbio quod ẽ μηδεν αγαν: idest nihil nimis: ut siue pecunias hõ nã ciscat ac filios: siue amittat: neq; lætitia imodica exultet: neq; dolor nimio cõflictet: Philosophi tradunt uirtutes esse mediocritas: quod græce dicunt. Τας αρετας μεσοτητας ειναι Aristoteles i ethicis quid alid docet quã uirtutẽ eẽ mediocritatẽ i meditullio excessus ac defectus collocatã: ut quicquid a modo medioq; recedit in inter uitia sit annumerãdum. quod oratius poeticis numeris eleganter complexus est: Virtus ẽ medium uiciorum & utriq; reductum. Item in sermonibus. Est modus in rebus sunt certi deniq; fines. Quos ultra citraq; nequit consistere rectum. Scholia omnis eruditorum clamat cuncta ferme ad mediocritatem referenda: quã merito aureã appellant: quæ oratiano præconio sic extollitur. Aureã quisquis mediocritatem deligit tutus caret obsoleti sordibus tecti caret inuidẽda sobrius. aula marc9 Tullius mediocritatẽ i uestitu sicut i pleriscq; reb9 optimã eẽ p̃cipit hic nimiũ Hesiodus dimidium pl9 toto eẽ itelligi uoluit cũ ait πλεον ημισυ παντος quã uidelicet moderatũ imoderato meli9 ẽ: & ita plato enodat hesiodicũ scriptũ q; libro tertio de legib9 & i q̃rto de repu. scribit rectissime dictum eẽ ab hesiodo dimidium pl9 eẽ quã totũ

quãdo uidelicet totum cõprehendere noxiũ est: dimi
dium uero tẽperate se habet: docetq; pricipatum mo
derate constituendum esse & ad mediocritatem redi
gendum. Cõsimiliter Aristoteles ĩ quarto politicorũ
dimidium esse plus toto docet. ex eo qđ gubernatio
moderata durabilior est & melior quã immoderata.
Extat ĩ appẽdicula cõmẽtariorũ nostrorũ ĩ trãquillũ in
terpẽtatio explicacior sup hoc hesiodi paradoxotato.
Quod moderatũ imoderato anteponẽdũ & optius ĩ
pricipatu modus sit euidẽter ostendit exẽplum Theo
põpi dignum memoratu: qui cũ esset Rex sparthão
A rum ephoros primus instituit: Qui ita regiæ potestati
apđ lacedæmonios oppositũ fuit: sicut apđ Romanos
Tribuni plebis consulari ĩperio obices & refractarii
opponebãt. ob id cũ uxor maritũ criminaret dicens
eũ relicturum filiis minorẽ potestatẽ: ferẽt Theopõpꝰ
laudabilẽ uocem emisisse: Relinquã inquit minorem
B filiis potestatẽ o uxor sed diuturniorẽ. hoc idẽ sensit
Alexãder Romanorũ ĩperatorũ moderatissimus: qui
cũ ei mater Mãmea & uxor memia nimiã ciuilitatem
ac moderationẽ ĩ pricipatu agẽdo obiectarent & sæ
pe dicerẽt: mollioré tibi potestatẽ & cõtẽptibiliorẽ im
pii feciſti: Scite respõdit: sed securioré atq; diuturnio
rẽ. huic dies nũquã trãsiit: quo nõ aliqd mãsuetũ: ciui
le: piũ fecerit: qui ueluti sniam illã ꝓbãs: qua dicitur,
moderata durant. Tantæ fuit moderationis ut omni
bus se blãdum affabilẽq; ꝓberet. Aristoteles in pro
blematis ad medicũ pertinẽtibus secũda inquit ua,

tudo mediocritas quedã ẽ frigido & calido: hũido: & ſiccotex quibus corpora mortaliũ cõpacta ſunt. Temperatis & mediocritate quadã cõgruẽtibus: quoꝝ defectus: uel exceſſus morbos gignit ut medici tradũt. Et ut auctor eſt Plato i Timeo elementa ſiue principia ex quibus conſtamus: per exceſſum defectũq; ex proprio loco in alienum tranſlata inteſtinam quandã ſeditionem & ægritudines inferunt: Inde enim fit ut immodice aut caleſcant frigida: aut madeſcãt arida. Et cætera omnia ſimiliter permutentur. Et ita mediocritate ac temperamento de corporibus ſubducto mutationes uariæ: morbi: corruptiones prope infinitæ irroborant atq; inualeſcunt. Huius platonicæ ſententiæ teſtimonium citat Galenus in primo de elementis: cui ſubſcribit ſchola medicorũ. Et cor. celſus aſtipulatur: qui ſic refert in primo. ex quattuor principiis uel ſuperans aliquid uel deficiens aduerſam ualitudinem creat. Columella quoque libro quarto agricolationis opus eſt inquit inter has tam diuerſas iæqualitates magno temperamento: quod in corporibus noſtris quoque deſideratur: quorum bona ualitudo calidi & frigidi: humidi: & aridi: denſi & rari certo & quaſi exanimato modo continetur. Galenus in libris complexionum. Complexionem æquabilẽ ac moderatam dicit eſſe optimã. Nõ me præterit cauſas morborũ pluriſarias a medicis ꝓponi: quarũ alias uocãt abditas alias euidẽtes: & Hippocrates in libro de flatibus ſpiritũ morboꝝ oſium patrẽ & auum nun

cupat:ueꝝ ex cũctis id colligitur qđ initio ꝓpositũ ẽ
sanitatẽ mediocritate subsistere:optimũ esse in rebus
humanis modũ:immoderata reprensibilia: qđ adeo
ueꝝ est:ut sapiens insipientis æquus iniqui nomẽ fe-
A rat ultra quã satis est uirtutem si petat ipsam:ut ex re-
mediis uitia fiãt si nimia & ĩmodrata sit medicĩa. Qua
propter diligẽter etiã atq; etiã caueant medici:qui ui
tæ nr̃æ necisq; imperatores sunt ne ĩ potionibus me-
dicamentoꝝ ꝓpinãdis excedant modũ: ut catapotia
ut alexipharmaca:ut antidota mixturis rerũ medica-
rũ salutari tempamento cõpositis ꝓpinentur:ut poti
us ĩtra modum medicina salutariter coherceatur quã
supra modũ lætaliter exuberet. Error enim ĩ medico
postiferus est: nec patitur emendationem: & ut au-
ctor est Galenns in primo simpliciũ. Medici errantes
præcipitauerunt secũ gentes innumeras. Cibus quo
alimur & substentamur noxius fit corpori & exitia-
bilis si sit immodicus. Venæ:ut auctor est Cato por-
tius:sufflate ex cibo non possunt perspirare in toto
corpore: unde aliquis morbus nascitur. Et ut refert
Io. Chrysostomus:quod in decretis quoq; cãonicis
repetitum est. Abundantia cibi morbum facit:& mo
lestias ingerit:& ægritudines generat. proinde salu-
tariter præcipit Auicenna inter classicos medicos cla
rissimus ita surgendum a mensa ut reliquiæ appeten-
tiæ adhuc super sint. Vino quo uires: sanguis: colos
hominum alunt̃:cui9 utilitatẽ Asclepiades uix deoꝝ
potentia æquari posse pronunciauit nihil ꝑficiosius:

ut ſquit ueriſſime Plinius ſi mod⁹ abſit. Idē alibi ue-
lut ex oraculo cecinit multo utiliſſimā eſſe tēperantiā
in cibis: Item inter medicinas ab hoie pendentes eſſe
ait abſtinere a cibo nimio aut potu. Vio modico ner
ui iuuant: copioſior lædunt: ſic & oculi. quid multa?
Adeo antiqui modum cē optimum i reb⁹ crediderūt:
ut in agricolatione: in qua quanto quis maiora poſ-
ſidet latifundia tanto fortunatior cenſetur: modum
agri imprimis ſeruandum putauerint. quippe ita eſſe
cēſebant ſatius eſſe minus ſerere & melius arare: ſup
quo lucius columella oīs ruſticationis cōſultiſſimus
ſic ſcribit: Nos ad cætera præcepta illud adiicimus
quod ſapiens unus de ſeptē in ꝑpetuum poſteritati ꝑ
nunciauit adhibendum modum menſuramq; rebus:
idq; ut non ſolum aliud acturis: ſed & agrum paratu-
ris dictum itelligat: Ne maiorē fundum quā ratio cal
culoq; patitur emere uelit. In eadem ſententia uirgili
um fuiſſe animaduerto ita ꝑcipientem: Laudato igē
tia rura exiguum colito. Plini quoq; noſter cui nihil
itētatum nihil inexptum fuit iudicio ſquit modum re
rum oīum utiliſſimum: Q uin etiā iuriſcōſulti modum
i ſuppliciis decernendis ꝓbātes ſalubriter ꝓcepunt
pœnas interꝑtatione legum molliēdas: moderādaſq;
potius cē quā exaſpandas. igitur ne īmodici īmodera
tiq; iudicemur: cludam⁹ modum optium utiliſſimum
q; eſſe req; oīum cōcinētes cum Sidonio Apollinari.
Lindie qd cleobule canis modus optimus eſto. Item
Lindie tu Cleobule iubes mod⁹ oīb⁹ ut ſit. Inter cleo

cupat: ueꝝ ex cūctis id colligitur qđ initio ꝓpositū ē
sanitatē mediocritate subsistere: optimū esse in rebus
humanis modū: immoderata reprensibilia: qđ adeo
ueꝝ est: ut sapiens insipientis æquus iniqui nomē fe-
A rat ultra quā satis est uirtutem si petat ipsam: ut ex re-
mediis uitia fiāt si nimia & īmodrata fit medicīa. Qua
propter diligēter etiā atq; etiā caueant medici: qui ui
tæ nr̄æ necisq; imperatores sunt ne ī potionibus me-
dicamentoꝝ ꝓpinādis excedant modū: ut catapotia
ut alexipharmaca: ut antidota mixturis rerū medica-
rū salutari tempamento cōpositis ꝓpinentur: ut poti
us ītra modum medicina salutariter coherceatur quā
supra modū lætaliter exuberet. Error enim ī medico
postiferus est: nec patitur emendationem: & ut au-
ctor est Galenus in primo simpliciū. Medici errantes
præcipitauerunt secū gentes innumeras. Cibus quo
alimur & substentamur noxius fit corpori & exitia-
bilis si fit immodicus. Venæ: ut auctor est Cato por-
tius: sufflate ex cibo non possunt perspirare in toto
corpore: unde aliquis morbus nascitur. Et ut refert
Io. Chrysostomus: quod in decretis quoq; cānonicis
repetitum est. Abundantia cibi morbum facit: & mo
lestias ingerit: & ægritudines generat. proinde salu-
tariter præcipit Auicenna inter classicos medicos cla
rissimus ita surgendum a mensa ut reliquiæ appeten-
tiæ adhuc super sint. Vino quo uires: sanguis: colos
hominum alunt: cui⁹ utilitatē Asclepiades uix deoꝝ
potentia æquari posse pronunciauit nihil ꝓficiosius:

ut ſquit ueriſſime Plinius ſi mod⁹ abſit. Idē alibi ue-
lut ex oraculo cecinit multo utiliſſimā eſſe tēperantiā
in cibis: Item inter medicinas ab hoie pendentes eſſe
ait abſtinere a cibo nimio aut potu. Vio modico ner
ui iuuant: copioſioꝝ lædunt: ſic & oculi. quid multa?
Adeo antiqui modum cē optimum ī reb⁹ crediderūt:
ut in agricolatione: in qua quanto quis maiora poſ-
ſidet lanfundia tanto fortunatior cenſetur: modum
agri imprimis ſeruandum putauerint. quippe ita eſſe
cēſebant ſatius eſſe minus ſerere & melius arare: ſup
quo lucius columella oīs ruſticationis cōſultiſſimus
ſic ſcribit: Nos ad cætera præcepta illud adiicimus
quod ſapieus unus de ſeptē in ꝓpetuum poſteritati ꝓ
nunciauit adhibendum modum menſuramq; rebus:
idq; ut non ſolum aliud acturis: ſed & agrum paratu-
ris dictum ītelligat: Ne maiorē fundum quā ratio cal
culoꝝ patitur emere uelit. In eadem ſententia uirgili
um fuiſſe animaduerto ita ꝑcipientem: Laudato ingē
tia rura exiguum colito. Plini quoq; noſter cui nihil
ītētatum nihil inexptum fuit iudicio ſquit modum re
rum oīum utiliſſimum: Q uin etiā iuriſcōſulti modum
ī ſuppliciis decernendis ꝓbāt⁹ ſalubriter ꝓcepunt
pœnas interꝑtatione legum molliēdas: moderādaſq;
potius cē quā exaſpandas. igitur ne īmodici īmodera
tiq; iudicemur: cludam⁹ modum optium utiliſſimum
q; eſſe reꝝ oīum cōcinētes cum Sidonio Apollinari.
Lindie qđ cleobule canis modus optimus eſto. Item
Lindie tu Cleobule iubes mod⁹ oib⁹ ut ſit. Inter cleo

buli sententias celebriores & illæ sunt. Ingratus ne sis. Amicos beneficiis fouendos: inimicos amicos faciendos. Ante quã domo quis exeat quid actur⁹ sit secum cogitet: Rursus cum redierit quid egerit remetiatur. Vxorem comparem eligendam. Audiendi magis quã loquendi studiosum esse oportere.

A Subsequitur Quarto loco Thales milesius: qui si Apuleio credimus ex septem illis sapientiæ memoratis uiris fuit facile p̃cipuus: utpote qui Geometriæ primus repertor extiterit. Et naturæ rerum certissimus explorator. & astroꝝ peritissim⁹ cõtemplator: qui aquã principiũ reꝝ esse cẽsuit: Cui Tripos ex p̃scripto oraculi datus ẽ: cũ sapienti dandũ esse cecinisset. Is itaq; uadimonia perinde ac noxia præcipit fugienda: cuius hæc sunt uerba. εγγυα παρα δατη latine dr̃. spõde noxa p̃sto ẽ: per mille possum ut ausonii uerbis utar currere exempla ut ꝓbẽ p̃des: uadesq; penitudinis: reos: sed nolo nominatim quenquã dicer̃: sibi quisq; uestrũ dicat & secũ putet: spondere quantis damno fuerit & malo. Plinius inquit comitem æris alieni atq; litis esse sponsionẽ. Eamq; sniam assignat chiloni lacedæmonio: sunt nõ parũ multi codices pliniani in quibus nõ sponsionẽ legas sed miseriam utraq; lectio suos assertores habet. Plato in charmide inscripta esse ꝓ apollinis delphici templo testatur: Tria hæc p̃cepta: Nosce se quenq; nihil nimis: Et sponsioni adiuncta incõmoda. Laertius Diogenes chilonis inquit hæc sentẽtiola est: sponsioni non deesset iacturam. Sed pleriq;

omnes eam aſſignant aſcribũtq; Thaleti: Quod & nos ſeq̃mur: De quo Sidonius apollinaris Thales mileto genitus uadimonia culpat: Et aliubi: Mileto qđ Crete Thales uadimonia damnas: ex hoc ſaluberrimo præcepto admonemur cauere a ſpõſionibus: ne uerbo; obligationibus uinciamur: ne p̃des: uades: ſponſores: quod detrimento ſum eſt: efficiamur: multos redegit ad ĩcitas & egeſtatem formula illa ſtipulationis: Mihi decem dabis? dabo. Mihi decem dare ſpõdeſne? ſpõdeo. hoc eſt illud dãnoſum uerbum: de quo intellexit Ouidius illo uerſiculo: Vnius ut uerbi grandia damna ferat. hæc eſt plautina ſtipulatio ex pſeudolo: ubi ſenex ſtipulatur uerbis ita conceptis: Viginti minas dabin? Reſpondet leno dabuntur: & ita ex hoc uerbo obligatus uiginti minas ſoluere cogitur. Vnde mox quæritabundus dolenter inſit.

Auferetur id præmiuꝫ a me quod promiſi p iocum: Cauete ergo hoc uerbum ſpondeo. cui comes eſt noxa. ſiue iactura. Cauete a ſtipulatione. quæ obligat, p miſſores. quæ ut diffinit pomponius iuris conſultus titulo de uerborum obligationibns eſt uerborũ conceptio: quibus is quĩ interrogatur daturum facturum ue ſe id quod interrogatus eſt ſpondet. pragmatici homines in callido uerſutoq; iure ſolentes. quorum aucupia ſunt uerborum ſyllabarumq; tendiculæ omnibus præceptis hiſtonis uerſibus cauere iubent & uetant credere: Alterum ſe facere ait. Marcus Tullꝰ ut ſcilicet caueat. Alterum ut non credat ſe facere nõ

posse: Vos utrũq; facite diligẽter cauete: nec temere credite. Nã quiui cauet ne decipiatur: ut inquit plautinus senex: uix cauet cum etiam cauet: etiam cũ cauisse ratus est: Sæpe is cautor captus est. Apud Liuium ait Philippus macedonum rex non oĩum se fidei credere. Cauendi autem credendiq; ĩtellectus multiplex est: & ad multa protenditur. uerbum illud uetus: non putaram: in omni negocio turpe est. Cuius comitem scitote esse pœnitẽtiã. Subit hac in parte admirari priscorum diligẽtia: qui reos dici uoluerũt eos: qui quid ꝓmisissent spopõdissentue. Caueamus ergo ne ꝑ spõsionẽ in numero reoꝝ habeamur. Ne unius uerbi fluctu in dispẽdii scopulũ illidamur. Thaletis & illæ sententiæ circũferunt. Antiquissimũ oĩum esse deũ: pulcherrimũ mundũ: uelocissimũ mentẽ quæ per uniuersa discurrat sapientissimũ tẽpus: quo oĩa inueniantur Idem triũ maxime reꝝ causa gratias sese agere naturæ dicebat quod homo & non bellua: ꝙ uir & non fœmina: ꝙ græcus natus esset & non barbarus.

A Sed iã peracto quarto curriculo. Quintum decurramus: cui⁹ quadrigarius ac ductor est Bias prienẽsis: is olim filio ad ægyptios ꝓficiscẽti p̃cepit: ut τφοι Διον προσ γηρασ: idest uiaticũ ad senectutem sibi compararet: uirtutem nimirum pro uiatico intelligas: quæ sola est certa ac uera possessio. Idem cum patriam prienam cœpisset hostis cæteris multa de suis rebus dum fugiunt asportantibus admonitus a quodã ut idẽ ipse faceret: ego uero ĩquit facio: nã oĩa mecũ meũ porto.

Huius itaq; biantis est illa sententia: ϖ λειϛοι κακοι la/
tine dicitur plures sunt mali. quã sit hoc uero ueri9 ho
mo nemo gnarus sciusq; rerum humanarum est qui
ambigat Deteriorum magna natio est: ut inquit ueris
sime Cicero: boni uero singulares. Omne tempus A
Clodios ut Senecæ uerbis utar: non omne Cato-
nes fert. ad deteriora faciles sumus: & Catilinam ut
ait satyrographus quocunq; in populo uideas quocũ
que sub axe: sed nec brutus erit bruti nec auunculus
usquam: Rari quippe boni numero uix sunt totidem
quot thebarum portæ uel diuitiis ostia nili.
Apud sodomitas ut canonicæ scriptur̃ prodiderũt.
Decem boni iuuenti non sunt. Quorum bonitate
improborum uiciositas sustentari posset: Mores bo
ni ut inquit Plautus in trinummo sunt intermortui:
Mores uero mali quasi herba irrigua succreuerunt
uberrime. Cum uideris forum multitudine refertum
& septa concursu omnis frequentiæ plena: scito illic
tantundem esse uiciorum quãtum hominum. omnia
uiciis ac sceleribus plena sunt: mali inter malos uiui-
mus. Nobiscum bene agitur si inter pessimos non si
mus. Quoties uirum bonum uidere contingit: illi
assurgito: illi caput aperito: illum ut deum colito. uia
uiciorum lata est: & decliuis: & ideo cunctis peruia.
uia uirtutis angusta: cliuosa senticosa: & ideo paucis-
simis patens. Fimbria olim iudex electus in causa
pinthiæ: qui sponsionẽ fecerat: quod uir bonus eẽt:
iudicatu illo supsedit dicens nõ liquet: Quoniam ut

XC

uir bonus aliquis ſit: ea res innumerabilibus officiis & laudibus continetur. & ut dicere ſolebat pittachus.
A pdifficile ẽ bonũ eſſe quidã malos interꝑtantur ſperitos & barbaros: qui ius æquum ſacros mores negligũt: Tãquã plures dixerit Bias eẽ impitos ac iniquoſ: Quod euidentiſſime planum eſt. quotus eni quiſq; aut peritus aut pitiæ eſt aſſectator: quotus quiſq; ſtudet ſ genuis diſciplinis: ſperitia atq; barbaria hoc tempore graſſatur & uiget: exploſa eliminataq; eruditiõe atq; humanitate: Idiotis ludibrio ſunt: ſi qui ſunt boni Impiti ſ honore ſunt atq; exiſtimatione: periti probro atq; cauillis obnoxii eſſe ceperunt: Magna eſt ut dicebat Tuſculanus Cato uirtutis incuria. Si mali imperiti boni conſequenter periti dicentur: & quis nõ uidet inter mille uix milleſimum bonũ hoc eſt pitum merito dici poſſe: Malos ab ãtiquis pro uiliſſimis dictos eẽ docet plinius ſic aſcribens: Quonam modo ſquit utiliſſime coluntur agri: Ex oraculo: ſcilicet malis ac bonis. Itaq; cum abaui dicerent malos intelligere uoluiſſe uiliſſimos. Quod ſi mali ex hoc pliniano interpretamento pro uilibus accipiuntur: quis non uidet plures eſſe uiliores: deſpectiores ſordidiores: Quiſquilias hominum & retrimenta? Exemplis res nõ eget: quæ luce clarior eſt. Nos quoquomodo mali dicantur: ſiue improbi: ſiue imperiti: ſiue uiles. Elaboremus: cõtendamus: enitamur: ne inter malos enumeremur: ut ſententia Biantis uanidica & mendax comprobetur in nobis. Immo enixe curemus ut ſi

mus potius similes sacerdotibus Aegypti: quos piro
mas uocant. Est autem piromis græca lingua καλὸς
κἀγαθὸς. idest honestus & bonus. Hic idē Bias dice
re solebat malle se iter inimicos iudicare: quā iter ami
cos. quippe ex amicis alterē prorsus futurū inimicum.
Ex inimicis autē alterum amicum. Idem interrogat9.
quid nā faciens homo delectaretur. lucrans inquit.

Sexto Curiculo prodeat ad cursuram Pittac9 Mi A
thyleneus: qui phrynonē Atheniēsium ducem mono
machia hoc est singulari certamine cōgressus intere
mit: cū istar retiarii rete emisso illum implicasset. hu
iusce pictaci illa ē celebrata sīa. γνῶθι καιρὸν latine
dicitur. noris temp9 uel noris oportunitatem siue tē
pestiuitatem. Romana uox est ueni ī tempore. Inter
pretatio huiusce sapientissimi dicti saluberrima est:
ut scilicet norimus ī rebus agēdis obseruemusq; op
portunitatem: ut in tempore cuncta agrediamur. Te
rētiꝰ reꝝ oīum esse primum tēpus ait: Reputent cun
cti ut uerbis Ausonii utar quotus offensam incidat:
spectata cui nō fuerit opportunitas. Medicus in dāda
ægroto medicina norit καιρόν: idest tempestiuitatē
Nam ut inquit ille: Tēporibus medicina ualet. Con
tra nihil est in morbis magis periculosum nec ma
gis pernicioſum quam immatura medicina: qđ & me
morat Seneca in libro ad Albinam matrem de con
solatione: præcipit Plinius noster cauendum ne ex re
mediis uitia fiant. Quod euenit nimia aut intem
pestiua medicina. Nolo commemorare quā multi ita

pereãt dum intempeſtiua pharmaca propinantur. In cibo quoq; dando o medice γνῶθι καιρον noſce qõ tempeſtiuum eſt. Nã ut ueriſſime ſcribit Corne. Celſus optimum medicamentum eſt opportune cibꝰ datus: qui quãdo dari debeat inter medicos non ſatis cõſtat. Notum eſt illud Ouidianum: ipſa leget tempus medici quoq; tempora ſeruant: καιρος ideſt tempeſtiuitas tantum pollet ut uinum quod alioqui noxium eſt languentibus in tempore datũ medeatur. Quod Ouidius quoq; planiſſime ſignificat illo uerſu: Data tempore proſunt: Et data non apto tempore uina nocent: huius rei obſeruationem probe callebat Aſclepiades: qui primus uino opitulari inuenit dando ſcilicet κατα καιρον ideſt ĩ tempore: q unũ de uino dãdo uolumẽ ꝺidit. Hippocrates ĩ aphoriſmis & Galenꝰ libro ſexto ſimpliciũ docens dolores oculorum uino meraco ſoluit: quod ita interpretamur: ſi tempeſtiuiter detur. Tu qui aditus faciles ad principem quæris: cupiſq; uoti compos euadere γνῶθι καιρον noris opportunitatem: & quæ molliſſima fandi tempora: Cuius p̃cepti gnarus poeta ſic cecinit: Sola uiri molles aditus & tẽpora noras. Plautus opportunitatẽ innuẽs efficaciſſimã eẽ ĩ rebus ait in pſeudolo: ipſa mihi opportunitas nõ potuit oportunius aduenire. Item in menechmis no potuiſti magis p̃ tempus mihi aduenir quã ad uenis. Ita ego ſoleo: commoditatis omnis articulos ſcio. hiſtorici prodidertũt Veſpanium id temporis fuiſſe facillimum indulgentiſſimumq; : quo in balneum

triclinijq; transibat: eaq; momenta atq; occasionum domesticos ad aliquid petendum magnopere captas se. Consimiliter uos qui uultis apud principem im pe trabiles esse captate id tempus: quo remissior hilarior indulgentior esse solet. Scitote plus pollere tempesti uitatem hãc ad successus petitionum: quã adipem leo nis: quã sanguinem basilisci: quã spondylon draconis quã anguinum dryudarum ouum: cæteraq; id genus promissa magicæ uanitatis. Contra non parum multi intempestiue interpellantes merito repulsam patiun tur. Q uibus illud Nasonis dici potest. Non adiit ap te nõ legit idonea credo tempora. Oratius probe cal lens quantũ καιρος. idest opportunitas polleat sic scri bit. Nisi dextro tempore flacci uerba per attentam nõ ibunt Cæsaris aurem. idem mittens Augusto librum monet portitorem ut tempestiuiter adeat uidelicet. Si ualidus si lætus erit: si dẽiq; poscet. Q ui fabricam ma teriariam tractas: qui contignatiões domi struis γνω- οι καιρον quando tempestiua sit ad cedendum materi es: quam cedi tempestiuum esse luna senescente Plini us: Columella: Palladius: Vegetius: Cæteri tradide runt. Præterea tempestiue materies cedit a primo au tumno ad fauonium: ut docet Victruuius. A solstitio ad brumam: ut præcipit Cato per uer arbores intem pestiue ceduntur: cum id tempus sint prægnantes: & consequenter imbecillæ: sicut etiã corpora muliebria cum conceperint iudicantur infirma. Tempestiuiter materies sit firma ac durabilis in structuris: neq; pan- A

dationibus obnoxia est. Cõuenit aũt inter eruditos utilissime cerni in coitu lunæ: quẽ diem alii interlunium: alii inter mẽstruum: alii lunæ filẽtis appellant. Quod si cõpetant coitus in nouissimum diẽ brumæ illã æternam futurã materiã spondẽt, apud antiquos primo punico bello: Classis Duillii imperatoris ab arbore excisa sexagesimo die nauigauit: secundo quoq; punico bello classis Scipionis quadragesimo die a securi nauigauit. Tantum tempestiuitas in cedenda
A materie pollet. Quæret fortasse curiosus auditor cur materiam tam sæpe noiauerim: nusquã lignũ, si quis ẽ qui id quæret: ille sciat consulto me id fecisse & sciẽter: atq; ex latinitatis elegantia. Nãq; ut ex libris iuris consultorũ didicimus & docet Vlpianus de legatis tertio: lignum dicitur quicquid cõburẽdi causa paratũ est: Materia uero: q̃ad ædificandum fulciendumq; necessaria est: ideoq; lignis legatis arbores materiæ cã succisas non deberi. Idem iurisconsulti titulo de tigno iuncto & titulo de uerborũ significatõe docent appellatione tigni materiam oẽm cõtineri ex qua ædificium constet. De materia siue materie in hoc significatu scatẽt uolũina eruditorũ: inde materiatio & materiatura uictruuio. Inde fabrica materiaria Plinio, p tignaria: Cuius inuentor fuit Dædalus: huic ipse, faber tignarius eleganti uocabulo dictus a plauto materiarius. sed iã tempus est ut ex uia in semitam regrediamur. Qui emit: uendit: negociatur: nosçat καιρον ideſt oportunitatem. Emptor captet tempus ut emat

paruo: uenditor ut uendat magno: Et enī ut præcipit: M. Varro tunc uendas cum caritas est. negociator ut cum lucro mercaturam exerceat: obeatq; fora rerum uenalium. Amator amicam in tempore accedat cum tempestiuum est: Cum læta puellæ mens & animus ad ueneria propensior: Agricola omnem rusticationem κατὰ καιρὸν ideſt in tempore exerceat. Nam ut inquit poeta: Frigidus agricolam si quando continet himber multa forent quæ mox cælo properanda sereno: maturare datur. Messis: uindemia: oleitas: sationes: insitiones: propagationes tempestiuiter fiant. Constat frumenta si tempestiue decisa sint: in horreo grandescere. contra arbores ex in tempestiuo calore aut gelatione sentire uredinē: Siderationem: Carbūculationem. Denique ut summatim explicem omnis actio: omnis uita suam exposcunt tempestiuitatem: quam qui nouerit ille fortunatius pleraq; omnia aget & commodius. Pittaci & illæ sententiæ sunt: Depositum cum acceperis redde. Amico noli maledicere: nec inimico quidem. pietatem colito. Frugi esto. Veritatem custodito. Quod facturus es ne dixeris. quia si facere nequiueris rideberis. interrogatus quid infidum esset: mare inquit. Item percunctanti quid esset optimum respondit bene agere.

Superest septimum nouissimumq; curriculum: quo decurso ad metam prouehemur. Cursor autem progrediatur qui agmen cogit Periāder corinthius: qui principibus summa ope enitendum suadebat ut

si tuto uellēt dominari beniuolētia nō armis stiparentur. Ex eius penuario promptum est penus illud scitissimi saporis μελετηντο παν idest meditationē eē totum: quippe is solus rei gerēdæ est efficax: qui prius omne negocium meditatur. Nam ut inquit elegāter Ausonius locare sedes: bellum gerere: aut pellere: magnas modicasq; res etiam paruas quoque agere uolentem meditari decet. Segniores oēs īceptis sumus: meditatio si rei gerendæ defuit: cogitare oportet in rebus oībus quid gerendū sit. Et enim incogitātes sors nō cōsilium regit. Salustius dixit consulto opus esse: & ubi consulueris mature facto. Temeritas stulta & infelix est: ut inquit apud Titum Liuium Fabius Maximus: Consultatio meditatioq; rebus consulunt & priuatis & publicis. Latinus Virgilianus ī cognitantiā improbans: meditationē probans sic infit. O præstans animi iuuenis quantum ipse feroci Virtute exuperas. tanto me impensius æquum est Consulere atque oēs metuentem expendere casus. illud Terentianum quis ignorat? omnia prius consilio quā armis experiri decet. Romani annuos magistratus: quorum
A maxima foret potestas creauere: Consulesq; appellauere: nimirum a consulendo tanquā consilio & consultatione rectores administratoresq; rei publi. cuncta moderari debeāt. Quid prīcipi magis expedit quā habere cōsiliarios prudentes ac circunspectos: quorum meditatione: consilio: consultatione cuncta ꝑpēdat: libret: examinet: ut omnia fiant ad libellam &

normam:ne quid deliret amussis? Agamemnon homericus optat non decem similis Aiacis qui fortitudine cēset. Sed ɔsiliarios dcē tales:q̄lis fuit Nestor. Sic. n. iqt. τοι ουτοι δεκαμοι συμφραλμονεσ ειεν αχαιων Quod si acciderit non dubitat quin breui Troia peritura sit:& enim magnæ res ut ait. M. Tullius geruntur consilio:ratione sententia. Vlyxes apud Ouidiū eludens aiacis stoliditatē inquit: Tu uires sine mente geris:mihi cura futuri est. Et mox paulo:Pectora sunt potiora manu uigor omnis in illis. Meditatōe cūcta fiunt meliora & factu faciliora: ut Vegetius docet. Græcum epigramma non hanc periandri de meditatione sentētiam celebrat sed illam. χολουκρατειν Quod uerbum significat iræ temperandum esse. Quod præceptum & ipsum qua salubriter detur mortalibus quis nō uidet? Cum ira breuis insania siue breuis furor sit:ut docti autumant:quā frenis moderari ac compescere non mediocris sapientiæ est. M. Tullius in epistola ad Quitum fratrem protreptica:hortatur monet p̄cepit ut resistat iracundiæ:ut linguam in ira contineat:ut animo & orationi cum sit iratus moderetur:Nam si implicabiles iracundiæ sint: summa est acerbitas. Aiacem in mortem egit furor: In furorē ira. Cætera uitia impellūt animos:ira præcipitat. Maximum remedium est iræ mora: atq; dilatio :ut primus eius feruor relanguescat. proinde Athenodori illud salutare præceptum habere cordi atque memoriæ operepretium duco: qui Augusto. Cæsari sic præ

A

cepit: Cum ira te o Cæſar ceperit: nihil prius neque
A dixeris neque feceris: quã ipſas uiginti qu attuor litte-
ras elementarias tecum ipſe percurreris. Tres ſunt
affectus, qui omnes homines in omnia facinora præ
cipites agunt: Ira: Cupiditas: Libido. Propterea poe-
tæ tres furias eſſe dixerunt: quæ mentes hominum
B exagitent. Inſtar enim furiarum hi tres affectus iræ cu
piditatis: libidinis mortales dementant: ſtimulis agi-
tant: furore perturbant. Stat quidem Ariſtoteles iræ
defenſor ac propugnator dicens: iram calcar atq; co-
tem eſſe uirtutis: Sed huic Ariſtotelicæ ſententiæ re-
clamant ac refragrantur. M. Tullius: Seneca cæteri:
a quibus proditum eſt iratos proprie dici exiſſe de po
teſtate, id eſt de conſilio: de ratione: de mente. Et cum
ira inſania ſit: negant utilem eſſe inſaniam haud na-
turalem. Grammatici iram ab eo quod eſt ire dici
tradunt: eo quod a ſe eat qui iraſcitur & furit.
Qui ergo a ſe ipſo abire non uult: nec mentis im-
pos fieri iam ſuffrenent: & hunc temporarium ani
mi motum impotentiſſimum coerceat. Quæri ſo-
let quid ira diſtet ab iracundia: Scitote iram ex cauſa
naſci: Iracundiam de uitio multum iraſcentis: ſic &
iratum iracundumq; diſtigui: ut iratus ex cauſa ſit:
Iracundus ex natura: & ſicut ebrius differt ab ebrio
ſo. Ita iratus ab iracundo. Namque ebrioſum dici pro
prie uolunt eum qui ebrietatis uitio obnoxius eſt:
Ebrium uero: qui interdum uino grauis ſit & impos
ſui: poteſt enim qui ebrius eſt, tunc primum eſſe nec

habere hoc uitiũ: Et qui ebrioſus eſt ſæpe extra ebrie tatem eſſe. Conſimiliter iratus poteſt eſſe non iracũ dus: Et iracundus qui iracundiæ obnoxius ſignificat poteſt aliquando iratus non eſſe. Cæterum quoquo modo etiam atq; etiam nobis cauendum eſt: ne iræ ne iracundiæ procliuitate rapiamur: ne irati ne iracun di ſimus. Quod uicium tam deforme eſt: ut fœda ui ſu & horrenda fiat facies iraſcentium: ut flagrent ocu li: ut capilli ſubriganturtut ore toto multus rubor erũ pat: ut labra mordeantur. Dentes arietentur. poſſem infinita prope congerere pertinentia ad utranq; hãc Periandri Corynthii ſentẽtiam: qua dixit totum con tineri meditationem & iracundiam eſſe frenãdam: ſed nos imenſum ſpatiis confecimus æquor: & iam tem pus equum fumãtia ſoluere colla. Iam decurſis ſepte nis curriculis ad metam prouecti ſumus. Eiuſdem Pe riandri illæ quoq; ſententiæ ſunt: bona quies eſt: In re bus ſecundis eſto moderatus: in aduerſis prudens. Quodcunq; pollicitus fueris ſeruato: Non peccantes modo uerum q; peccare geſtantes punito.

Hic ẽ orbiculatus gyrus ſeptem græciæ ſapien tum: quorum nomina delphicus Apollo cum quæ reretur quiſnam primus ſapientum foret: in orbe tere ti incidi iuſſit: ne primus eſſet ne uel imus quiſpiam. Habetis dicta ſapientũ quæ ut inquit Socrates apud Platonem ĩ phedro: nũquã ſunt contẽnẽda. habetis ſententias philoſophorum publice priuatimq; utiliſ ſimas: breues pariter & longas, breues in uerbis: lon

gas in ſenſu. Quarum cortex medullam tegit obdu
citq; ſuccoſiorem ueluti prodromon ideſt præcurſo
riam legitimi annuiq; curriculi noſtri litterarii: In quo
epiſtolæ Plinii cum Valerio Flacco iunctim ibunt:
Et una ad metas per interuallatos curſus progredien
tur. Erit opinor operæpretium ſpectatorib⁹ ſpectaſſe
horunce curſorum gradus omnis ueſtigia: ſudores:
anhelationes. hoc eſt erit fructuoſum auditoribus
me præuio & interprete diligenter penſitaſſe: ob
ſeruaſſe: edidiciſſe in Plinio & Flacco elegantiã: eru
tiõem: ſchemata: Tropos: cæteraq; omne genus illu
ſtramenta. Nos pro uirili parte elaborabimus: ut Pli
nianæ epulæ & Flacci edulia noſtris condituris con
dianturut noſtro embammate hoc eſt intinctu & cõ
ditione fiant ſuauiora eſ[illegible]entioraq; faciantq; ad ſto
machum epulonum. Quod ſi quid duriuſculum den
tes offendet: id per nos manſum mollitumq; fiet. Ira
ut cum uoluptate deduci in uẽtriculum tranſmittiq;
poſſit. Occurret fortaſſis hoc in loco curioſus au
ditor: & muſſitans dicet. bene quidem o orator & be
ne dixiſti. ſed quorſum iſtud tam bene? quid iſtæc tã
longa de ſeptem ſapientibus explicatio ad Plinii epi
ſtolas pertinet & Flacci argonautica? Quid manus fi
guli dum amphoram formare debet urceum finxit?
Ego iſti id quærenti ita breuiter libera uoce reſpon
deo. O Auditor curioſe nolito hinc anſam capere ca
lumniandi: Scito premia in cauſis non parum mul
tis maxime libera eſſe: & longe a materia duci: ut iſo

crates & Gorgias apud græcos factitarunt: ut Salu-
ſtius Criſpus apud noſtros in bello Iugurthino & Ca
tilinario nihil ad hiſtoriam pertinentibus principiis
orſus eſt: Deniq; in gymnaſio libero libera ē oratio:
libera lingua: dummodo citra maledictum euage-
tur: & citra faſtidium. Principia undecunq; ducta ſi
modo docte dicta ſint laudem merentur: nec ratio-
nem ſemper reddere cogitur oratoriæ dictionis ora
tor: Maximeq; ſi a ſecta deuius non aberrat.

Mos eſt cauſa porata gratias agere Auditoribus.
uos pro gratiarū actione accipite tetraſtichon: quo
ſeptem ſapientum præcepta eodem ordine comple-
xi ſumus: quo ſunt explicata: ut ita facilius memoriæ
atq; animis ueſtris inhæreſcant.

Reſpicito finem uitai. Noſcito temet.
Optima menſura eſt: ſponſio damna dabit.
Plures nempe mali. peridonea tempora noſce.
consilium. cum ratione Regit.

Philippi Beroaldi Bononienſis opuſculorum.

FINIS.

PAGINATION INCORRECT